

Fiscale ondernemersfaciliteiten beroven de Nederlandse schatkist

“Een analyse van de doelstellingen en de effecten van de fiscale ondernemersfaciliteiten op de Nederlandse economie”

Masterscriptie Fiscale Economie
W.P.M. Werts

Examencommissie:
Prof. Dr. A.C. Rijkers
Drs. F.J. Elswelier

VOORWOORD

Na vele jaren van studeren is het einde nu eindelijk echt in zicht. Na het behalen van mijn Bachelorsdiploma Algemene Economie stond ik voor een lastige keuze: mijn weg vervolgen met de (logische) Masteropleiding Algemene Economie of een zijstraat pakken door Fiscale Economie te gaan studeren. Het werd uiteindelijk de laatste optie. Daar heb ik uiteindelijk geen moment spijt van gehad. Alhoewel het studentenleven nooit echt mijn ding is geweest, heb ik met veel plezier rond gelopen op de universiteit. De zelfstandigheid in het studeren maakte Tilburg voor mij een ideale plaats. Maar aan alles komt een eind en dus ook aan het de Masteropleiding Fiscale Economie.

Voor u ligt een scriptie waar veel werk, inzet, frustratie, maar ook veel plezier aan ten grondslag ligt. Mede door het schrijven van deze scriptie en de vele vakken die ik in de loop der jaren heb gevolgd, heb ik kennis en inzichten opgedaan die mij in de toekomst goed van pas zullen komen. Echter heb ik dit alles niet alleen kunnen doen.

Allereerst wil ik daarom mijn begeleider prof. dr. A.C. Rijkers bedanken voor de goede adviezen en feedback. Iedere keer na een bespreking had ik weer voldoende aanknopingspunten om mijn scriptie verder aan te vullen, uit te werken en te verbeteren. Zo heb ik met name geleerd om kritischer naar cijfers en meningen te kijken en daar kanttekeningen bij te plaatsen. Verder wil ik mijn familie en vrienden bedanken dat ze mij simpelweg de ruimte en goedkeuring hebben gegeven om mijn eigen planning en idee wat betreft studeren aan te laten houden. Tenslotte wil ik mijn werkgever Belasting Adviesgroep Asten enorm bedanken dat ze mij flexibel met mijn studie om hebben laten gaan en mij daardoor in alle rust mijn scriptie en dus studie af hebben laten ronden.

Asten, september 2011,

Jasper Werts

s364235

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 1	5
Probleemstelling	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Probleemstelling	6
1.3 Onderzoekmodel	8
1.3.1 Winst- en looninkomen	8
1.3.2 Toepassing van de Wet Inkomstenbelasting 2001	8
1.3.3 Toepassing van de Wet Inkomstenbelasting 1964	9
1.3.4 De ondernemersaftrek	10
1.3.5 De MKB-winstvrijstelling	10
1.4 Uitleiding	11
HOOFDSTUK 2	12
Onderzoek	12
2.1 Inleiding	12
2.2 Algemene aannames onderzoek	12
2.3 Resultaten onderzoek	13
2.4 Conclusie onderzoek	15
HOOFDSTUK 3	18
Analyse	18
3.1 Inleiding	18
3.2 Beleidsdoelstellingen wetgever	18
3.3 Analyse: Ondernemerschap	19
3.3.1 Bruto Binnenlands Product	21
3.3.2 Innovatie en wereldhandel	24
3.3.3 Demografische en sociaal-culturele factoren	25
3.4 Analyse: Werkgelegenheid	27
3.4.1 Zelfstandige zonder personeel	28
3.4.2 Kijk op ZZP'ers	31
3.5 Belastingdrukverlichting	33
3.6 Extra effecten middels MKB-winstvrijstelling	34
3.6.1 Ondernemerschap	34
3.6.2 Werkgelegenheid	35
3.7 Aansluiting tarief vennootschapsbelasting	35
HOOFDSTUK 4	36
Duitsland	36
4.1 Inleiding	36
4.2 Duits belastingstelsel in vogelvlucht	37
4.3 Gewerbesteuer	38
4.3.1 Inhoud en strekking Gewerbesteuer	39

4.3.2	Beleidsdoelstellingen Duitse wetgever	40
4.4	Belastingdruk in Duitsland	42
4.4.1	Algemene aannames en resultaten	42
4.4.2	Analyse resultaten	45
4.5	Duitsland vergeleken met Nederland	48
4.5.1	Belastingdruk	48
4.5.2	Ondernemerschap	49
4.5.3	Werkgelegenheid	50
4.6	Conclusie	50
HOOFDSTUK 5		52
Conclusie		52
5.1	Inleiding	52
5.2	Beantwoording deelvragen	52
5.3	Eindconclusie	57
LITERATUURLIJST		60
BIJLAGEN		62
Bijlage I belastingdruk inkomensniveau € 25.000,-		62
Bijlage II belastingdruk inkomensniveau € 50.000,-		63
Bijlage III belastingdruk inkomensniveau € 75.000,-		64
Bijlage IV: belastingdruk Duitsland		65

HOOFDSTUK 1

De probleemstelling

1.1 Inleiding

In het najaar van 2009 werd het belastingplan 2010 gepresenteerd door het kabinet. Eén van de speerpunten van dit belastingplan is het stimuleren van het starten en doorgroeien van ondernemerschap in Nederland. Zo wordt er gesleuteld aan de MKB-winstvrijstelling. Allereerst vervalt de eis van het urencriterium, waardoor naast ondernemingen ook hybride en deeltijdondernemingen gebruik kunnen maken van de regeling. Vervolgens wordt ook nog het tarief van de MKB-winstvrijstelling verhoogd. Een tweede verandering op grond van het belastingplan 2010 is het richten van de zelfstandigenaftrek enkel en alleen op het winstinkomen van ondernemers. Hierdoor kan het onbenutte deel van de zelfstandigenaftrek niet langer meer worden verrekend met ander dan winstinkomen van de ondernemer (voor starters gelden uitzonderingen). Tenslotte tracht het belastingplan 2010 investeringen door ondernemers te bevorderen door de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek te verruimen. Op voorstaande manieren wil het kabinet zorg dragen voor een evenwichtigere verdeling van de ondernemersfaciliteiten.

In het licht van de huidige economische crisis zijn alle bovenstaand genoemde hervormingen goed te plaatsen. Het kabinet neemt het standpunt in dat de inkomens van ondernemers en werknemers niet zonder meer met elkaar te vergelijken vallen, aangezien beiden in fiscaal opzicht niet gelijk zijn. Immers het inkomen van de ondernemer dient niet alleen aangewend te worden voor consumptie en besparingen zoals bij de werknemer het geval is, maar ook voor reserveringen en investeringen in de onderneming. Hierdoor wordt het ondernemerschap bevorderd door de positieve behandeling van winsten en investeringen. Een groei in het aantal ondernemingen en de omvang van deze ondernemingen werkt op het eerste gezicht bevorderlijk voor de Nederlandse arbeidsmarkt en haar concurrentiepositie ten opzichte van het buitenland en uiteindelijk voor de Nederlandse economie als geheel.

Naar aanleiding van het belastingplan 2010 zijn echter door verschillende fracties in de Tweede Kamer kritische vragen gesteld¹. Eén van die vragen richtte zich op de vergelijking van de belastingdruk tussen de werknemer en de ondernemer in de inkomstenbelasting (hierna: IB-ondernemer). Immers de genoemde maatregelen op met name de MKB-winstvrijstelling en de zelfstandigenaftrek hebben alleen betrekking op de IB-ondernemer en de beoogde bevoordeling ligt dus ver buiten het bereik van de werknemer. De fracties vroegen zich af wat deze hervormingen betekenen voor de afzonderlijke belastingdruk van de IB-ondernemer en de werknemer en hoe deze zich vervolgens tegenover elkaar verhielden. Op grond van deze vragen is in de Nota voor het aankomende jaar 2010 een eenvoudige vergelijking opgenomen van de belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer. Op basis van dit voorbeeld is het interessant om dieper in de belastingdruk van de IB-ondernemer te duiken en te onderzoeken hoe deze belastingdruk zich gedraagt als gevolg van de verschillende fiscale faciliteiten.

¹ Nota naar aanleiding van het verslag, 32 128 nr. 10, 23 oktober 2009

1.2 Probleemstelling

De werknemer is net als de IB-ondernemer belastingplichtig over het loon-respectievelijk winstinkomen voor de Wet Inkomstenbelasting 2001 (hierna: Wet IB 2001). Het lijkt echter evident dat de IB-ondernemer door de maatregelen in het belastingplan 2010 opnieuw wordt bevoordeeld in de Wet IB 2001. Vanaf 2007 werd de MKB-winstvrijstelling al van toepassing welke een extra vermindering vormt op de belastbare winst uit onderneming. Door de tariefsverhoging komt daar nu vervolgens weer een extra bevoordeling bovenop naast de ook per jaar oplopende aftrekbedragen van de ondernemersaftrek. Voor de werknemer is er geen mogelijkheid om van deze vrijstelling en ondernemersaftrek gebruik te kunnen maken. Door de invoering van deze fiscale maatregelen in de loop der jaren wordt de werknemer indirect benadeeld ten opzichte van de IB-ondernemer. Dit terwijl beide belastingplichtigen over hun inkomen op dezelfde wijze en tegen dezelfde tarieven in de heffing betrokken worden.

Het is dus relevant om te bekijken hoe de verschillende maatregelen, geopperd in het Belastingplan 2010, van invloed zijn op de belastingdruk van de IB-ondernemer en de werknemer. Op deze manier kan cijfermatig worden gezien wat het verwachte voordeel voor de IB-ondernemer is en hoeveel het eventuele belastingnadeel van de werknemer behelst. Daarbij moet worden aangetekend dat beide belastingplichtigen niet één-op-één met elkaar te vergelijken zijn op grond van de verschillende functies die het inkomen voor hen heeft. Ondanks de verschillen rijst hier de vraag of er een rechtvaardiging is om een dergelijke afwijkende fiscale behandeling goed te keuren of dat de maatregelen door de jaren heen zijn doorgeslagen en daarom de fiscale behandeling moet worden aangepast om zodoende rechtvaardiging af te kunnen dwingen.

De hoofdvraag luidt daarom als volgt:

“Is het verschil in belastingdruk tussen de IB-ondernemer enerzijds en de werknemer anderzijds als gevolg van de ondernemersfaciliteiten te rechtvaardigen?”

Op dit moment is het belangrijk om te achterhalen wat rechtvaardiging in fiscale zin exact inhoudt voor de beantwoording van de hoofdvraag. Op deze manier kunnen de toetsnormen uiteen worden gezet waarop aan het eind van het onderzoek moet worden beoordeeld of er sprake is van een rechtvaardiging voor de ongelijke fiscale behandeling van de IB-ondernemer en de werknemer.

De basis van de belastingheffing is het draagkrachtbeginsel. Dit beginsel houdt in dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen. Met andere woorden, de belastingplichtigen met de grotere inkomens dienen zwaarder in de heffing te worden betrokken dan belastingplichtigen met kleinere inkomens. Ook hier komt het rechtvaardigheidsgevoel om de hoek kijken. Echter de personen met de grootste inkomens worden geacht beter de zwaarste lasten te kunnen dragen. Vervolgens is het gelijkheidsbeginsel van grote invloed op de belastingheffing. Gelijke gevallen dienen gelijk te worden behandeld en ongelijke gevallen ongelijk. Dit betekent dat er geen sprake mag zijn van een andere behandeling in identieke gevallen. Een ongelijke behandeling van gelijke gevallen (en vice versa) geeft niet direct blijk van een groot rechtvaardigheidsgevoel.

De inkomstenbelasting op haar beurt probeert beide beginselen te waarborgen. Enerzijds door in de wet vast te leggen hoe alle verschillende gevallen op hun gelijke of

ongelijke manier in de heffing worden betrokken. Anderzijds door het draagkrachtbeginsel hoog in het vaandel te houden door middel van bijvoorbeeld de progressieve tarieven. Op deze manier worden de hoogste inkomens het zwaarst belast. Het is daarom dat we op grond van het draagkrachtbeginsel, het gelijkheidsbeginsel en de inkomstenbelasting proberen te onderzoeken of in bepaalde gevallen een specifieke bevoordeling aan het adres van een belastingplichtige op grond van de toetsnormen te rechtvaardigen is.

In hoofdstuk 1 wordt begonnen met het uiteenzetten van de vergelijking van de belastingdruk van de IB-ondernemer en de werknemer. Door een helder beeld te geven van de omstandigheden, kunnen duidelijke en relevante berekeningen worden gemaakt. Verderop in dit hoofdstuk wordt daarom beschreven wat er exact wordt vergeleken en vervolgens berekend in het onderzoekmodel.

Hoofdstuk 2 vangt vervolgens aan met enkele algemene aannames wat betreft de belastingheffing. Zo wordt bepaald wat precies dient te worden belast met inkomstenbelasting en wat nu juist relevant is om mee te nemen wat betreft die belastingheffing in dit onderzoek. Dan wordt afgesloten met een overzicht van de resultaten van de berekeningen uit het onderzoekmodel, welke zijn bepaald op grond van bovenstaande aannames. Aan de hand van grafieken en tabellen wordt tenslotte bekeken wat de belangrijkste conclusies zijn van de resultaten uit het onderzoekmodel.

Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 aandacht besteed aan de doelstellingen die de wetgever voor ogen had met de introductie en handhaving van de verschillende fiscale faciliteiten. Middels diverse cijfermaterialen wordt daarna een analyse uitgevoerd om te bekijken of deze doelstellingen daadwerkelijk worden bereikt. Vanuit verschillende invalshoeken wordt onderzocht wat de gevolgen voor de Nederlandse economie zijn als gevolg van de fiscale faciliteiten.

Om alles in het juiste perspectief te plaatsen, wordt in hoofdstuk 4 onderzocht of in het buitenland soortgelijke fiscale regelingen als in Nederland bestaan. Vervolgens dient te worden geanalyseerd welke effecten die fiscale instrumenten op de buitenlandse economie hebben. Op deze manier kan een vergelijking worden gemaakt tussen Nederland en het buitenland.

Hoofdstuk 5 sluit af met de eindconclusie. Om te komen tot de beantwoording van de hoofdvraag dienen er allereerst enkele deelvragen te worden beantwoord. Deze deelvragen zien ieder op een apart onderdeel van het onderzoek. In de conclusie worden de volgende deelvragen beantwoord:

- A) Hoe verhoudt de belastingdruk van de IB-ondernemer zich ten opzichte van de belastingdruk van de werknemer over de periode 1991-2010?**
- B) Zijn de verhoudingen in belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer als gevolg van de fiscale faciliteiten toe te schrijven aan de ratio van de desbetreffende belastingregeling?**
- C) Is het ondernemerschap in het geheel toegenomen over de periode 1991-2010? Zo ja, correleert dit met de fiscale faciliteiten?**
- D) Is de werkgelegenheid in het geheel toegenomen over de periode 1991-2010? Zo ja, correleert dit met de fiscale faciliteiten?**

- E) Worden de overige fiscale doelstellingen behaald middels het invoeren en uitbreiden van de fiscale faciliteiten?**
- F) Zijn er in het buitenland soortgelijke fiscale regelingen ontwikkeld voor ondernemers? Zo ja, hoe verhoudt de belastingdruk van de ondernemer zich ten opzichte van de werknemer en wat zijn daarvan de gevolgen voor de nationale economie?**

1.3 Onderzoekmodel

De hoofdvraag gaat dieper in op de verschillen in belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer in de Wet IB 2001. Alvorens de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, dient een onderzoek plaats te vinden naar de belastingdruk van de IB-ondernemer en de werknemer. In dit onderzoek wordt uiteengezet welke (fiscale) factoren een rol spelen bij het bepalen van de verschillende belastingdrukken. In de genoemde Nota naar aanleiding van het verslag is ook een (eenvoudige) berekening opgenomen over het jaar 2010. In dit onderzoek wordt de onderzoeksperiode uitgebreid, waardoor er nu wordt gekozen voor een onderzoek over de periode van 1991 tot en met 2010 (in totaal twintig jaar). Hiervoor is gekozen om een goed beeld van de belastingdrukontwikkeling te krijgen over een langere periode. Bijkomend voordeel is het meenemen van zowel de Wet Inkomstenbelasting 1964 (hierna: Wet IB 1964) als de Wet IB 2001, welke in 2001 in de plaats trad van eerstgenoemde wet.

Alvorens met het daadwerkelijke onderzoek te beginnen, wordt in het vervolg van dit hoofdstuk het onderzoekmodel behandeld. Allereerst wordt duidelijk gemaakt wat de werking van de regeling in de genoemde situatie exact inhoudt op grond van de wettekst. Vervolgens wordt de achterliggende ratio van de regeling besproken.

1.3.1 Winst- en looninkomen

Het onderzoekmodel is belangrijk voor het onderzoek naar de belastingdrukverschillen tussen de IB-ondernemer en de werknemer. De berekening van de belastingdruk neemt overigens eenzelfde vorm aan als te lezen is in de Nota naar aanleiding van het verslag. Dit betekent kort gezegd dat enkel en alleen rekening wordt gehouden met winst uit onderneming voor de ondernemer en looninkomen voor de werknemer als inkomstenbron. Alle andere mogelijke inkomsten, gedacht kan worden aan bijvoorbeeld inkomen uit aanmerkelijk belang of inkomen uit sparen en beleggen, worden buiten beschouwing gelaten. De aannames in het onderzoekmodel volgen in het volgende paragrafen, alwaar exact wordt aangegeven wat precies wel en precies niet wordt meegenomen in de berekening van de belastingdruk.

1.3.2 Toepassing van de Wet Inkomstenbelasting 2001

Allereerst moet worden bepaald of er sprake is van een subjectieve belastingplicht van art. 2.1 Wet IB 2001 voor de IB-ondernemer en de werknemer. Dit is het geval indien deze natuurlijke personen in Nederland wonen of, indien dit niet het geval is, dat er in ieder geval Nederlands inkomen wordt genoten. Bij de vaststelling van de subjectieve belastingplicht wordt de winst uit onderneming van de IB-ondernemer en het loon van de werknemer betrokken in de inkomstenbelasting. Vanaf hier dient zich een verschillende behandeling van het winst- en looninkomen aan.

Het belastbaar inkomen uit werk en woning (hierna: box 1-inkomen) omvat het belastbare inkomen van de IB-ondernemer, de winst uit onderneming, op grond van art 3.1 lid 2a Wet IB 2001. De kwalificatie voor ondernemer volgt uit art. 3.4 Wet IB 2001

(onderneming voor rekening belastingplichtige gedreven en rechtstreeks verbonden voor verbintenissen). De belastbare winst wordt bepaald op grond van art. 3.2 Wet IB 2001 waarin te lezen valt wat tot deze belastbare winst wordt gerekend. De winst zelf wordt bepaald op grond van art. 3.8 e.v. Wet IB 2001, waaronder de in de paragraaf 1.1 genoemde kleinschaligheids-investeringsaftrek van art. 3.41 Wet IB 2001. Op de winst komen tenslotte nog de ondernemersaftrek (art. 3.74 Wet IB 2001) en de MKB-winstvrijstelling (art. 3.79a Wet IB 2001) in mindering. Deze twee fiscale regelingen zijn de kern van het onderzoekmodel en worden verderop in deze paragraaf uitgebreider besproken. Vervolgens kan het box 1-inkomen, waar hier slechts de belastbare winst uit onderneming onder valt, in de heffing worden betrokken.

Het box 1-inkomen bevat ook het belastbare inkomen van de werknemer, het looninkomen, op grond van art. 3.1 lid 2b Wet IB 2001. Dit loon wordt volgens art. 3.81 Wet IB 2001 bepaald op grond van de Wet op de loonbelasting 1964 (hierna: Wet LB 1964). Indien de werknemer voldoet aan de kwalificatie volgens art. 2 lid 1 Wet LB 1964 (tot inhoudingsplichtige in dienstbetrekking staan en daaruit loon genieten) wordt het belastbaar loon vastgesteld op basis van art. 10 Wet LB 1964. Op dit loon kan vervolgens nog de reisaftrek in mindering komen art. 3.87 juncto 3.80 Wet IB 2001. Vervolgens kan het box 1-inkomen, waartoe enkel het belastbare loon behoort, in de heffing worden betrokken.

Het box 1-inkomen wordt in haar totaliteit betrokken in de heffing van de inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen op grond van art. 2.10 Wet IB 2001, alwaar een progressief tarief van toepassing is. Doordat er geen inkomen uit aanmerkelijk belang en inkomen uit sparen en beleggen in aanmerking wordt genomen, is de belasting over box 1-inkomen de totale belasting.

Op het moment dat de belasting voor de ondernemer respectievelijk de werknemer is berekend, komt tenslotte nog de standaardheffingskorting in mindering op die berekende belasting (art. 8.2 Wet IB 2001). Iedere belastingplichtige heeft recht op de algemene heffingskorting van art. 8.10 Wet IB 2001 en voor de IB-ondernemer en de werknemer komt daar ook de arbeidskorting van art. 8.11 Wet IB 2001 bovenop. Het resultaat is het te betalen bedrag aan belasting voor de IB-ondernemer respectievelijk de werknemer.

1.3.3 Toepassing van de Wet Inkomstenbelasting 1964

In deze paragraaf wordt de werking van Wet IB 1964 met betrekking tot winst- en looninkomen beschreven. De bijschrijving vormt een beknopte weergave van de belastingheffing indien gevallen overwegend overeenkomen met Wet IB 2001. Bij grote verschillen wordt uitgebreider ingegaan op de wetteksten.

De subjectieve belastingplicht wordt bepaald aan de hand van art. 1 Wet IB 1964. Allereerst wordt het onzuivere inkomen bepaald in art. 4 Wet IB 1964, welke een optelsom is van het hier relevante winst uit onderneming (art. 6 Wet IB 1964 e.v.) en de zuivere inkomsten uit arbeid (art. 21 Wet IB 1964 e.v.). Op de zuivere inkomsten uit arbeid is daarnaast nog een forfaitaire kostenaftrek van toepassing op grond van art. 37 Wet IB 1964. Vervolgens wordt op grond van art. 3 Wet IB 1964 dit onzuivere inkomen verminderd met de zelfstandigenaftrek van art. 44m Wet IB 1964. Alvorens tot heffing over te gaan, dient het belastbaar inkomen verminderd te worden met de belastingvrije som uit art. 53 lid 2 Wet IB 1964. Deze belastingvrije som bestaat voor zowel de ondernemer als de werknemer uit de basisaftrek en de bovenbasisaftrek op grond van art. 54 en 55 Wet IB 1964. De belastbare som die uiteindelijk door Wet IB 1964 is bepaald, wordt in de tabel van art. 53a Wet IB 1964 in de heffing betrokken. Het

resultaat is het te betalen bedrag aan belasting voor de IB-ondernemer respectievelijk de werknemer.

1.3.4 De ondernemersaftrek

Eén van de kernpunten in het onderzoekmodel is de ondernemersaftrek, welke in mindering kan worden gebracht op de winst uit onderneming. Deze fiscale ondernemersfaciliteit is terug te vinden in art. 3.74 Wet IB 2001 en bestaat uit de onderdelen: de zelfstandigenaftrek, de aftrek voor speur- en ontwikkelingswerk, de meewerkaftrek, de startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid en de stakingsaftrek. In de onderzoekmodel is enkel de zelfstandigenaftrek van art. 3.76 Wet IB 2001 relevant, waardoor we hier de overige aftrekposten buiten beschouwing kunnen laten.

De zelfstandigenaftrek geldt alleen voor de ondernemer van art. 3.4 Wet IB 2001 die aan het uren criterium voldoet van art. 3.6 Wet IB 2001. Hieruit kan worden afgeleid dat een ondernemer aan het uren criterium voldoet indien 1.225 uren gedurende het kalenderjaar worden besteed aan werkzaamheden van de onderneming. Indien aan de laatste voorwaarde is voldaan en de ondernemer de leeftijd van 65 nog niet heeft bereikt, mag de winst verminderd worden met een bedrag aan zelfstandigenaftrek. Vanaf 2010 kan het onbenutte deel van de aftrekpost niet langer gebruikt worden om ander inkomen uit werk en wonen te verminderen.

In de Wet IB 1964 is er geen sprake van een ondernemersaftrek, maar slechts van een afzonderlijke zelfstandigenaftrek in art. 44m Wet IB 1964. Deze ondernemersfaciliteit houdt vast aan dezelfde criteria welke nog immer in de Wet IB 2001 in gebruik zijn.

Het oorspronkelijke doel bij de invoering van de zelfstandigenaftrek bestond uit drie hoofdpunten. Ten eerste moest de aftrekpost zorgen dat het aantrekkelijker werd om een onderneming te starten. Dit moest een bevordering van de het ondernemerschap betekenen. Ten tweede diende de zelfstandigenaftrek om de belastingdruk van ondernemers met een relatief kleine winst te verlagen. Deze ondernemer werd immers belast over een deel van de winst die niet draagkrachtvergroten werkt, aangezien dit deel van de winst niet alleen voor consumptie maar ook voor investeringen en reserveringen dient. Ondanks deze afwijkende inkomensfunctie wordt er geen reserverings- of investeringseis gesteld om ook daadwerkelijk van de zelfstandigenaftrek gebruik te kunnen maken door de IB-ondernemer. Een derde doel was het tegemoetkomen van de ondernemers van de inflatie. Het belastingplan 2009 heeft als speerpunt het stimuleren van de start en groei van ondernemingen. Echter, de zelfstandigenaftrek neemt af naarmate de winst uit onderneming toeneemt. Op het eerste gezicht lijkt er van een stimulans om door te groeien geen sprake. Het is dus relevant om deze motivatie en instandhouding van de zelfstandigenaftrek te onderzoeken.

1.3.5 De MKB-winstvrijstelling

Een andere belangrijke vrijstelling voor de winst uit onderneming is de MKB-winstvrijstelling van art. 3.79a Wet IB 2001, welke werd ingevoerd bij de Wet Werken aan winst in 2007. De vrijstelling komt in mindering op de winst uit onderneming, nadat dit bedrag door de ondernemersaftrek al eerder was verminderd. Op dit moment geldt als enige voorwaarde de eis van ondernemerschap van de belastingplichtige, aangezien het uren criterium van art. 3.6 lid 1 Wet IB 2001 werd geschrapt na 2009. De MKB-winstvrijstelling is dus naast de zelfstandigenaftrek een tweede lastenvermindering voor de ondernemer die niet bereikbaar is voor de werknemer.

De MKB-winstvrijstelling werd mede ingevoerd ter compensatie van de verlaging van de vennootschapsbelastingtarieven. Door de invoering van de MKB-winstvrijstelling wordt de belastingdruk voor de IB-ondernemer verminderd. Dit betekent dat bij eenzelfde winst als een rechtspersoon (bijvoorbeeld een B.V.) de belastingdruk nagenoeg aansluit bij die van een rechtspersoon. De wetgever heeft aangegeven in de toekomst eventueel naar een rechtsvormneutrale ondernemingswinstbelasting te willen overstappen. De MKB-winstvrijstelling past in het licht van de verlaging van de vennootschapsbelastingtarieven daarom goed te plaatsen in de plannen van de wetgever.

Ook voor de MKB-winstvrijstelling geldt uiteraard dat deze in eerste instantie werd ingevoerd om het ondernemerschap te bevorderen en de ondernemer een lastenverlichting te bieden ter compensatie van de investerings- en reserveringsfunctie van het inkomen. Het is interessant om aan de hand van de verschillen in belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer te bekijken of de invoering van een extra vrijstelling, in de vorm van de MKB-winstvrijstelling, grote gevolgen heeft. Afgevraagd dient te worden of de extra bevoordeling niet te veel van het goede is voor de ondernemers en dus ten nadele van de werknemer, en of de wetgeving hier niet doorslaat in haar poging om ondernemerschap te bevorderen.

1.4 Uitleiding

In de bovenstaande paragrafen is aandacht besteed aan het uiteenzetten van de verschillende facetten van het onderzoekmodel en hun specifieke behandeling in de inkomstenbelasting. Vervolgens is getracht om duidelijk te maken waar de probleempunten liggen. In het volgende hoofdstuk wordt aangevangen met het onderzoek naar de verschillen in belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer. Door deze vergelijkingen over een langere periode te maken kan worden gezien of er sprake is van een langlopende trend of dat incidenten zich voordoen. Zodoende kan de vinger sneller op de zere plek worden gelegd, kunnen opnieuw vragen opkomen en dus meer antwoorden worden gevonden. Uiteindelijk is het doel om een gefundeerd antwoord te vinden op de in paragraaf 1.2 opgestelde hoofdvraag.

HOOFDSTUK 2

Onderzoek

2.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is uitgebreid beschreven wat in deze scriptie wordt onderzocht. De belastingdruk van de werknemer en de IB-ondernemer wordt met elkaar vergeleken over de periode 1991 tot en met 2010. Het onderzoeksmodel is verwoord en duidelijk is gemaakt waar exact de probleempunten kunnen liggen. Om alles op een juiste en overzichtelijke manier te onderzoeken, dienen er nauwkeurige berekeningen te worden gemaakt. Dat gaat in dit tweede hoofdstuk gebeuren. In de Nota naar aanleiding van het verslag is ook een dergelijke berekening gemaakt door de belastingdruk van de IB-ondernemer en de werknemer met elkaar te vergelijken. In dit hoofdstuk wordt deze berekening grotendeels overgenomen.

Het is voor het onderzoek dus belangrijk om duidelijkheid te hebben wat wel en wat niet wordt meegenomen in de berekening van de belastingdruk van de IB-ondernemer en de werknemer. In het vervolg van deze paragraaf wordt daarom uiteengezet wat is aangenomen om de belastingdruk te kunnen berekenen.

2.2 Algemene aannames onderzoek

De vergelijking in het onderzoek gaat uit van twee natuurlijke personen die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt. Deze in Nederland woonachtige natuurlijke personen worden geacht zonder partner, zonder kinderen en niet in het bezit van een eigen woning te zijn. Beide personen zijn op grond van de in paragraaf 1.3.1 genoemde wetteksten *subjectief belastingplichtig* als zijnde binnenlands belastingplichtigen.

Het enige verschil tussen beide belastingplichtigen is het soort inkomen, wat zodoende direct de kern van de vergelijking bepaalt. De ene belastingplichtige is werknemer voor de inkomstenbelasting en wordt in de belasting betrokken op basis van het looninkomen. De andere belastingplichtige is IB-ondernemer voor de inkomstenbelasting en wordt in de heffing genomen op grond van het winstinkomen. Er is dus sprake van een *objectieve belastingplicht* op grond van de wetteksten beschreven in paragraaf 1.3.1 en hierdoor worden beide belastingplichtigen geheven over ieders belastbaar inkomen uit werk en wonen (hierna: box 1-inkomen). Al het overige box 1-inkomen, inkomen uit aanmerkelijk belang en inkomen uit sparen en beleggen wordt hiermee buiten beschouwing gelaten.

Het belastbare loon wordt aldus vergeleken met de belastbare winst uit onderneming. Bij het bepalen van het looninkomen van de werknemer en de hiermee corresponderende winst uit onderneming, dienen er enkele correcties te worden gemaakt. Dit dient te gebeuren om beide inkomens op hetzelfde niveau te brengen en zodoende een correcte vergelijking te kunnen maken. In het onderzoeksmodel worden bij de bepaling van het belastbare loon en de belastbare winst uit onderneming daarom buiten beschouwing gelaten: de *inkomensafhankelijke bijdrage Zorgverzekeringswet*, de *pensioenpremies* en de *werknemersverzekeringen*. Bij de laatste correctie wordt er ook vanuit gegaan dat de onderneming van de IB-ondernemer geen werknemers in dienst heeft. Wat overblijft is dat het (bruto)loon van de werknemer op deze wijze direct de grondslag vormt voor de heffing van de inkomstenbelasting en de premies

volksverzekeringen. Het loon is vervolgens weer vergelijkbaar met de winst uit onderneming, wat op genoemde wijze voor de IB-ondernemer de grondslag vormt voor de heffing van de inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen. De vergelijking van de belastingdruk tussen de werknemer en de IB-ondernemer wordt bepaald op basis van drie inkomensniveaus, te weten: €25.000, €50.000 en €75.000. Daarbij moet worden aangegeven dat de inkomensniveaus dienen te worden aangepast en omgerekend naar de Nederlandse munteenheid, de gulden, die in de periode 1991 tot 2001 gold vóór de invoering van de euro. Voor de eenvoud en de overzichtelijkheid van het rekenmodel worden tenslotte nog de laatste aannames gedaan:

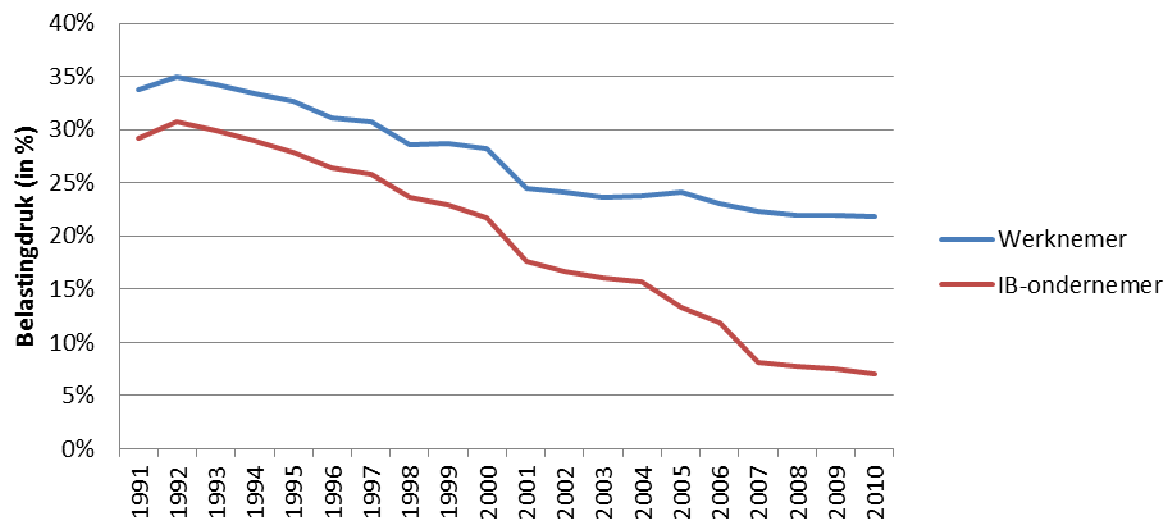
- Er wordt bij het bepalen van het belastbare loon geen rekening gehouden met een *reisaftrek* (art. 3.87 Wet IB 2001).
- Voor de IB-ondernemer (welke voldoet aan het urencriterium) wordt slechts rekening gehouden met de *zelfstandigenaftrek* en de *MKB-winstvrijstelling*. De overige aftrekposten voor de IB-ondernemer (in de Wet IB 2001 als onderdeel van de ondernemersaftrek) worden hier verder buiten beschouwing gelaten.
- De *standaardheffingskorting* uit art. 8.2 Wet IB 2001 omvat in dit onderzoek alleen de relevant zijnde algemene heffingskorting en de arbeidskorting. De overige onderdelen worden buiten beschouwing gelaten.
- De *belastingvrije som* uit art. 53 Wet IB 1964 bevat met betrekking tot het onderzoek alleen de relevante basisaftrek en de bovenbasisaftrek. De overige onderdelen worden buiten beschouwing gelaten.

2.3 Resultaten onderzoek

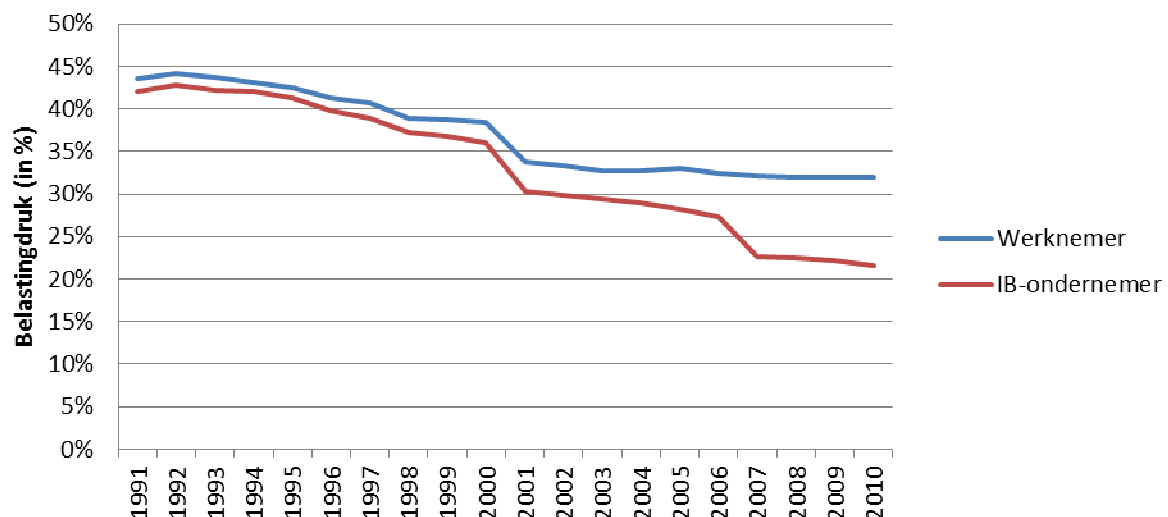
De berekeningen van het onderzoeksmodel laten de volgende uitkomsten zien:

Tabel 2.1			Tabel 2.2			Tabel 2.3		
Belastingdruk winst- en looninkomen			Belastingdruk winst- en looninkomen			Belastingdruk winst- en looninkomen		
Inkomen: € 25.000			Inkomen: € 50.000			Inkomen: € 75.000		
Jaar	Werknemer	IB- ondernemer	Jaar	Werknemer	IB- ondernemer	Jaar	Werknemer	IB- ondernemer
1991	33,76%	29,24%	1991	43,59%	42,04%	1991	49,06%	48,03%
1992	34,99%	30,74%	1992	44,11%	42,76%	1992	49,41%	48,50%
1993	34,26%	29,90%	1993	43,64%	42,23%	1993	49,09%	48,15%
1994	33,45%	28,93%	1994	43,17%	41,98%	1994	48,78%	47,99%
1995	32,65%	27,82%	1995	42,56%	41,34%	1995	48,37%	47,56%
1996	31,14%	26,41%	1996	41,31%	39,81%	1996	47,54%	46,54%
1997	30,75%	25,87%	1997	40,63%	38,95%	1997	47,09%	45,96%
1998	28,64%	23,61%	1998	38,87%	37,31%	1998	45,61%	44,36%
1999	28,67%	22,87%	1999	38,76%	36,80%	1999	45,39%	43,82%
2000	28,25%	21,68%	2000	38,45%	36,10%	2000	45,04%	43,16%
2001	24,49%	17,59%	2001	33,80%	30,38%	2001	39,87%	37,86%
2002	24,09%	16,66%	2002	33,26%	29,80%	2002	39,50%	37,31%
2003	23,67%	16,06%	2003	32,68%	29,43%	2003	39,12%	36,96%
2004	23,82%	15,65%	2004	32,77%	28,90%	2004	39,09%	36,88%
2005	24,12%	13,34%	2005	33,05%	28,13%	2005	39,13%	36,31%
2006	23,08%	11,79%	2006	32,48%	27,26%	2006	38,69%	35,70%
2007	22,28%	8,17%	2007	32,07%	22,64%	2007	38,30%	30,37%
2008	21,97%	7,74%	2008	31,97%	22,50%	2008	38,13%	30,18%
2009	21,94%	7,50%	2009	31,97%	22,23%	2009	38,01%	29,76%
2010	21,85%	7,03%	2010	32,03%	21,65%	2010	38,10%	29,07%

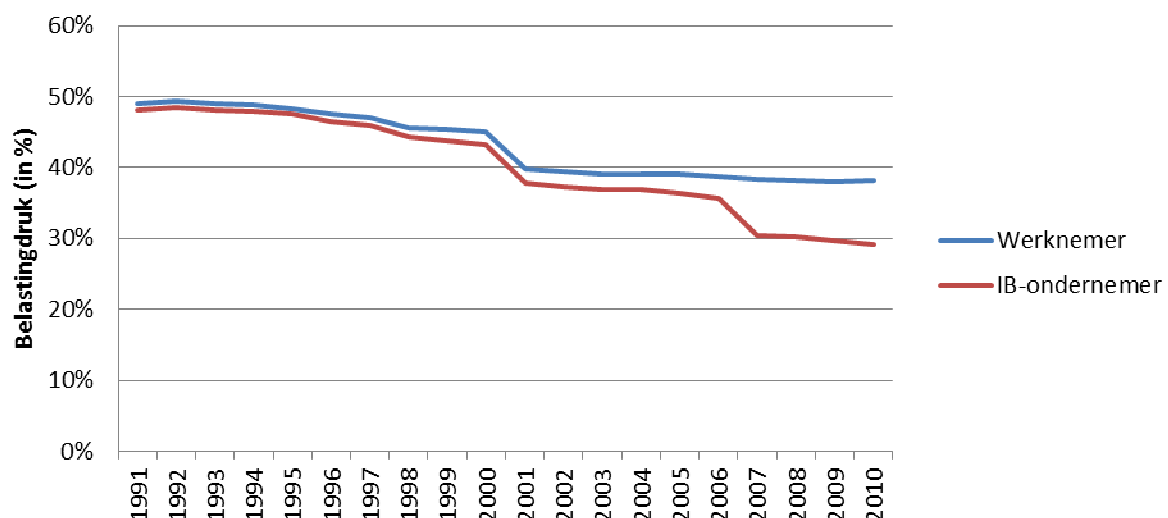
Grafiek 2.1: Belastingdruk bij inkomen €25.000

Grafiek 2.2: Belastingdruk bij inkomen €50.000

Grafiek 2.3: Belastingdruk bij inkomen €75.000

2.4 Conclusies onderzoek

In de vorige paragraaf zijn de uitkomsten van de berekeningen van het onderzoeksmodel weergegeven. Allereerst wordt het inkomensniveau van €25.000,- onder de loep genomen. De grafiek laat voor zowel de IB-ondernemer als de werknemer duidelijk zien dat er sprake is van een afnemende belastingdruk in de periode 1991-2010.

In de eerste periode (1991-2000) lopen de belastingdrukken van de IB-ondernemer en de werknemer op nagenoeg dezelfde wijze bergafwaarts. Echter na de eerste periode van tien jaar verschilt de daling in de belastingdruk bij de IB-ondernemer substantieel van de daling van de belastingdruk van de werknemer. Ten eerste is te zien dat vanaf het jaar 2001 de daling bij de IB-ondernemer en de werknemer ineens flink omlaag schieten. Dit kan worden verklaard door de invoering van de Wet IB 2001, welke de Wet IB 1964 is komen te vervangen. De tarieven in de Wet IB 2001 zijn lager geworden, wat een directe belastingdrukverlichting kan verklaren. Daarnaast heeft de afschaffing van de belastingvrije som en de daarvoor in de plaats gekomen heffingskorting zorg gedragen voor een lastenverlichting voor zowel de IB-ondernemer als de werknemer. De heffingskorting wordt in mindering gebracht op de berekende inkomstenbelasting, terwijl de belastingvrije som in mindering komt op het belastbare inkomen van de belastingplichtige. Alhoewel de belastingvrije som hoger is dan de heffingskorting, moet bij de eerste nog rekening worden gehouden met de Inkomstenbelasting die over het inkomen wordt geheven. Dit houdt in dat maar een deel van de belastingvrije som wordt benut voor een belastingverlichting.

De volgende uitschieter vindt plaats in de jaren 2005 en 2006. De belastingdruk neemt substantieel meer af voor de IB-ondernemer in vergelijking met de werknemer. De reden hiervoor ligt vooral besloten in het voor de IB-ondernemer relevante zelfstandigenaftrek. Zo is in de jaren 2005 en 2006 de verhoging van de zelfstandigenaftrek per inkomensniveau aanzienlijk opgevoerd. Dit betekent zodoende dat bij eenzelfde inkomensniveau een groter bedrag aan zelfstandigenaftrek door de IB-ondernemer in mindering kan worden gebracht op het inkomen uit onderneming. Een kleiner belastbaar inkomen wordt dan in de heffing betrokken, waardoor per saldo een lager bedrag aan inkomstenbelasting resulteert. De toegenomen heffingskorting bevorderen de afname van de belastingdruk van zowel de IB-ondernemer als de werknemer.

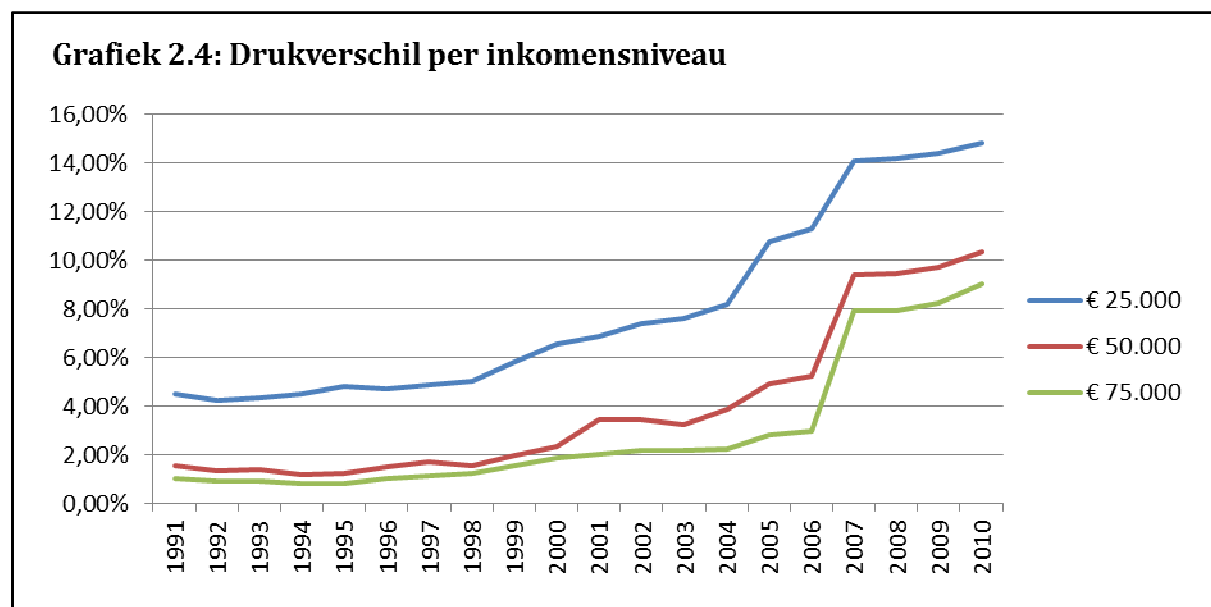
Tenslotte breekt dan de periode na het jaar 2006 aan. Hier is in de grafieken duidelijk te zien dat er een verlichting van de belastingdruk heeft plaatsgevonden ten voordele van de IB-ondernemer. Deze mutatie heeft natuurlijk alles te maken met de per 1 januari 2007 ingevoerde regeling, de MKB-winstvrijstelling. Deze vrijstelling zorgt ervoor dat een IB-ondernemer de winst met een per jaar bepaald percentage kan verlagen voordat de belastbare winst in de heffing wordt betrokken. Uiteindelijk betaald de IB-ondernemer door dit fiscale voordeel per saldo (nog) minder belasting en neemt de belastingdruk in vergelijking met de werknemer harder af. De werknemer heeft immers geen mogelijkheid om gebruik te maken van de MKB-winstvrijstelling.

Net als bij het inkomensniveau van €25.000,- te zien is, vallen bij de inkomensniveaus van €50.000,- en €75.000,- dezelfde opvallende ontwikkelingen te ontdekken. De invoering van de Wet IB 2001 laat ook op deze inkomensniveaus haar sporen na. De belastingdruk van de IB-ondernemer daalt aanzienlijk harder dan die van de werknemer. Hetzelfde geldt voor de jaren 2005 en 2006 met betrekking tot de

verruiming van de zelfstandigenaftrek. Daarnaast kan worden geconcludeerd dat de invoering van de MKB-winstvrijstelling ook op het inkomensniveau van €50.000,- en €75.000,- aanzienlijke verschillen teweeg brengt.

Tot zover is er weinig verschil te merken tussen de belastingdrukontwikkeling van de IB-ondernemer en de werknemer op de verschillende inkomensniveaus. Echter wanneer er gekeken wordt naar de belastingdruk *tussen* de verschillende inkomensniveaus dan vallen enkele punten op.

Tabel 2.4			
Belastingdruk winst- en looninkomen			
Vershil IB-ondernemer en werknemer			
Jaar	€ 25.000	€ 50.000	€ 75.000
1991	4,52%	1,55%	1,03%
1992	4,25%	1,35%	0,90%
1993	4,37%	1,40%	0,94%
1994	4,52%	1,19%	0,79%
1995	4,83%	1,22%	0,81%
1996	4,73%	1,51%	1,00%
1997	4,88%	1,69%	1,12%
1998	5,03%	1,56%	1,25%
1999	5,79%	1,96%	1,57%
2000	6,57%	2,35%	1,88%
2002	7,43%	3,45%	2,19%
2003	7,62%	3,26%	2,16%
2004	8,17%	3,87%	2,21%
2005	10,78%	4,93%	2,82%
2006	11,29%	5,22%	2,99%
2007	14,12%	9,43%	7,93%
2008	14,23%	9,47%	7,95%
2009	14,43%	9,74%	8,24%
2010	14,82%	10,38%	9,03%

Naarmate de jaren verstrijken neemt het verschil in belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer overduidelijk toe binnen elk inkomensniveau. Echter de

belastingdrukverschillen nemen in grootte af naarmate het inkomensniveau hoger is. Feitelijk wil dit zeggen dat, wanneer er gekeken wordt naar de belastingdruk in een bepaald jaar, deze afneemt naarmate de IB-ondernemer en de werknemer een groter inkomen uit onderneming of arbeid realiseren. Dus hoe groter het inkomen, des te kleiner zijn de belastingdrukverschillen tussen de IB-ondernemer en de werknemer in een bepaald jaar.

HOOFDSTUK 3

Analyse

3.1 Inleiding

Het vorige hoofdstuk beschreef en calculeerde hoe de belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer zich verhoudt. In dit hoofdstuk 3 vindt de feitelijke analyse van de gevonden resultaten plaats. Op ieder inkomensniveau is nu bekend wat de belastingdruk van de IB-ondernemer en de werknemer is. In het vorige hoofdstuk is uitgezocht wat de voornaamste verklaringen zijn voor de opvallendste afwijkingen in de belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer. Echter is er ondanks deze opvallende afwijkingen een negatieve trend waarneembaar in de ontwikkeling van de belastingdruk van de IB-ondernemer en de werknemer. Deze trend moet aldus onder de loep worden genomen met betrekking tot hetgeen de wetgever beoogde met de verschillende fiscale regels en maatregelen, welke mede hebben gezorgd voor de gecalculeerde resultaten in het vorige hoofdstuk.

Er is dus vast komen te staan dat de wetgever middels verscheidene fiscale regels en maatregelen de IB-ondernemer bevoordeelt ten opzichte van de werknemer. Op basis van de beleidsdoelstellingen van de wetgever kan hierna worden beoordeeld aan de hand van statistische gegevens of die doelen ook werkelijk worden behaald. Vervolgens wordt aan de hand van commentaar uit de literatuur getracht een beter beeld te krijgen van de maatregelen van de wetgever.

3.2 Beleidsdoelstellingen wetgever

In de loop der jaren heeft de wetgever met fiscale maatregelen getracht de economie te stimuleren. Hierbij kan worden gedacht aan de zelfstandigenaftrek en de MKB-winstvrijstelling. De wetgever heeft deze faciliteiten echter alleen voor de IB-ondernemer ter beschikking gesteld. Dit houdt in dat de werknemer geen gebruik kan maken van de fiscale regels. Gebleken is in het vorige hoofdstuk dat de IB-ondernemer beduidend meer voordeel heeft van het totaal der maatregelen dan de werknemer. Zodoende is er een verschil in belastingdruk ontstaan welk nader dient te worden onderzocht. Vandaar dat in deze paragraaf de doelstellingen van de wetgever worden beschreven, waarmee de uitkomsten van de berekeningen moeten worden gestaafd.

De zelfstandigenaftrek is de laatste jaren aangescherpt en verhoogt ten voordele van alleen de IB-ondernemer. Verschillende voorwaarden en uitsluitingen door de wetgever maken van de zelfstandigenaftrek een faciliteit puur gericht op de winst uit onderneming. De wetgever heeft hierbij de volgende doelstellingen voor ogen gehad:

- *Bevorderen ondernemerschap en werkgelegenheid*
In eerste instantie is de zelfstandigenaftrek ingevoerd om het ondernemerschap in Nederland te bevorderen. Immers een extra aftrekpost van de winst kan een stimulans betekenen voor het opstarten van een onderneming, aangezien meer winst op die manier onbelast blijft. Deze groei van het ondernemerschap moet op haar beurt weer leiden tot een toename van het aantal arbeidsplaatsen.
- *Start en groei ondernemingen*

In het belastingplan 2009 is nogmaals vermeld dat het hoofddoel van de wetgever van de zelfstandigenaftrek de start en groei van ondernemingen in Nederland is.

- *Verlichten belastingdruk ondernemers met relatief laag winstinkomen*

Een andere belangrijke doelstelling voor de handhaving en aanscherping van de zelfstandigenaftrek is het verlichten van de belastingdruk van ondernemers met een relatief klein winstinkomen. Aangezien het winstinkomen niet de hele draagkracht weerspiegelt, immers behalve de consumptiefunctie heeft het winstinkomen ook nog een investerings- en reserveringsfunctie. Daarom acht de wetgever een tegemoetkoming voor de ondernemers met een klein winstinkomen op zijn plaats.

De MKB-winstvrijstelling is ingevoerd met de Wet Werken aan winst in 2007. De MKB-winstvrijstelling betekent een extra aftrekpost van de winst uit onderneming naast de overige ondernemersfaciliteiten. De wetgever heeft met de invoering de volgende doelstellingen voor ogen gehad:

- *Compensatie voor de verlaging van het vennootschapsbelastingtarief*

- *Bevorderen ondernemerschap en arbeidsplaatsen*

De MKB-winstvrijstelling moet het ondernemerschap extra bevorderen. Dit betekent dat getracht wordt om bovenop de toename door de zelfstandigenaftrek een extra toename te bewerkstelligen van het ondernemerschap in Nederland.

- *Start en groei ondernemingen*

De tweede doelstelling van de MKB-winstvrijstelling is een lastenverlichting voor de ondernemer met een relatief klein winstinkomen. Deze doelstelling heeft alles te maken met de investerings- en reserveringsfunctie van het winstinkomen naast de consumptiefunctie. Ook hierbij geldt dat er een extra impuls wordt nagestreefd bovenop de bovengenoemde stimulans van de zelfstandigenaftrek.

3.3 Analyse: Ondernemerschap

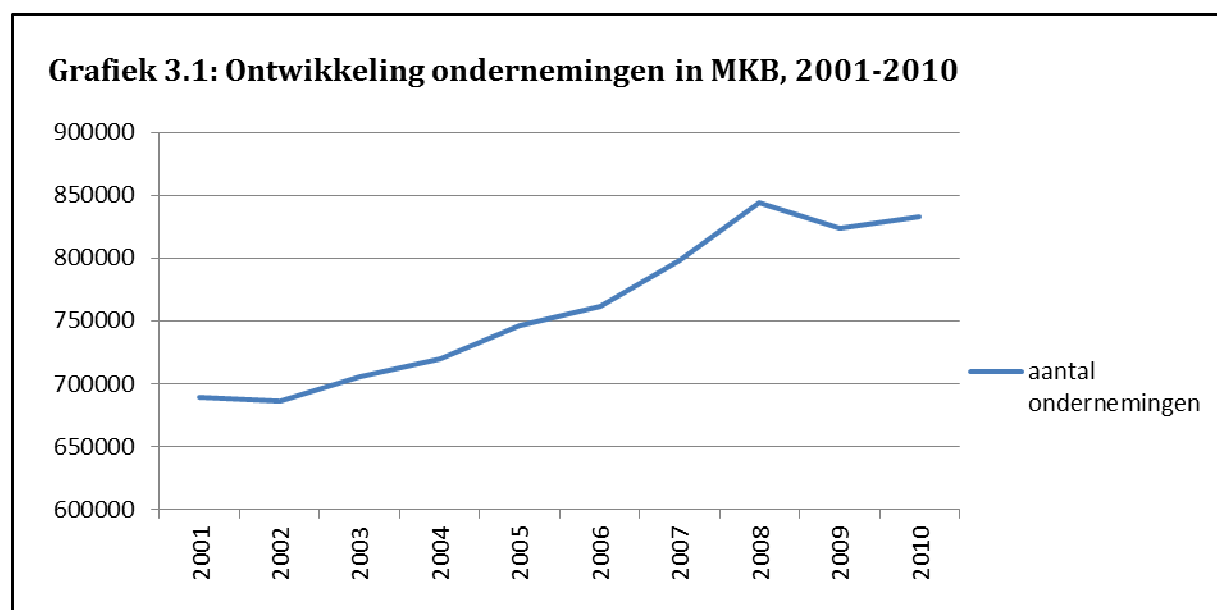
De eerste doelstellingen met betrekking tot de fiscale faciliteiten worden in dit onderdeel onderzocht. Centraal staat de bevordering van het ondernemerschap en daarmee het aantal arbeidsplaatsen. Nu in de vorige paragraaf de doelstellingen van de wetgever uiteengezet zijn, kan nu worden bekeken of de daadwerkelijke lastenverlichting voor de IB-ondernemer ook echt correspondeert met de verschillende statistische gegevens. Op deze manier kan worden beoordeeld of de aanpassing van de fiscale faciliteiten in lijn loopt met de bedoelde doelstellingen van de wetgever.

Om een helder beeld te krijgen volgen hier in vogelvlucht de belangrijkste uitkomsten van de berekeningen in hoofdstuk 2. De belastingdruk van de IB-ondernemer neemt in de loop van de periode 1991-2010 af, evenals de belastingdruk van de werknemer. Echter de verschillen in de belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer nemen in de loop der jaren toe. Dat wil zeggen dat de belastingdruk van de IB-ondernemer harder afneemt dan de belastingdruk van de werknemer. Tenslotte kan worden opgemerkt dat de belastingdrukverschillen tussen beide in een gegeven jaar afnemen naarmate het inkomensniveau van beide belastingplichtigen stijgt.

Allereerst wordt gekeken naar de ontwikkeling van het aantal ondernemingen in Nederland tijdens de periode 1993-2010. De fiscale maatregelen van de wetgever in de vorm van de zelfstandigenaftrek dienen er zorg voor te dragen dat het ondernemerschap wordt bevorderd. Op basis van historische statistieken wordt hier

nagegaan of de beoogde doelstellingen ook daadwerkelijk worden bereikt of dat er juist sprake is van een negatief verband tussen de maatregelen en het aantal ondernemingen in Nederland.

Om antwoord te vinden op bovenstaand vraagstuk en de vraagstukken in volgende paragrafen, dienen ten eerste de begrippen, die relevant zijn voor dit onderzoek, duidelijk te worden gemaakt. Zo moeten de begrippen *de onderneming*, *de zelfstandige* en *de IB-ondernemer* niet met elkaar verward te worden. Met het aantal ondernemingen wordt bedoeld alle bedrijven die gericht zijn op het maken van winst middels economische activiteiten. Hierbij kan worden gedacht aan de bakkerij en de slagerij op de hoek tot aan de tandartspraktijk en het advocatenkantoor. Met het begrip zelfstandige wordt bedoeld iedere natuurlijk persoon die een onderneming drijft, bijvoorbeeld gezamenlijk in de vorm van een maatschap of alleen in de vorm van een eenmanszaak. In het geval van een maatschap drijven twee zelfstandigen dus één onderneming, bijvoorbeeld twee tandartsen of advocaten. Daarnaast staat in dit onderzoek de IB-ondernemer centraal die fiscaal gezien kwalificeert als ondernemer en zodoende gebruik kan maken van de zelfstandigenaftrek en de MKB-winstvrijstelling. Deze ondernemersfaciliteiten zijn in het bijzonder gericht op ondernemers in het Midden- en Kleinbedrijf (hierna: MKB). Het is daarom van belang van om te putten uit bronnen die een goed beeld geven van het MKB en niet direct de economie als geheel. Hieronder staat grafiek 3.1 weergegeven, welke de ontwikkeling in het totaal aantal ondernemingen in het MKB in de periode 2001-2010 laat zien.

Bron: EIM, Reeksen kerngegevens MKB (2010)

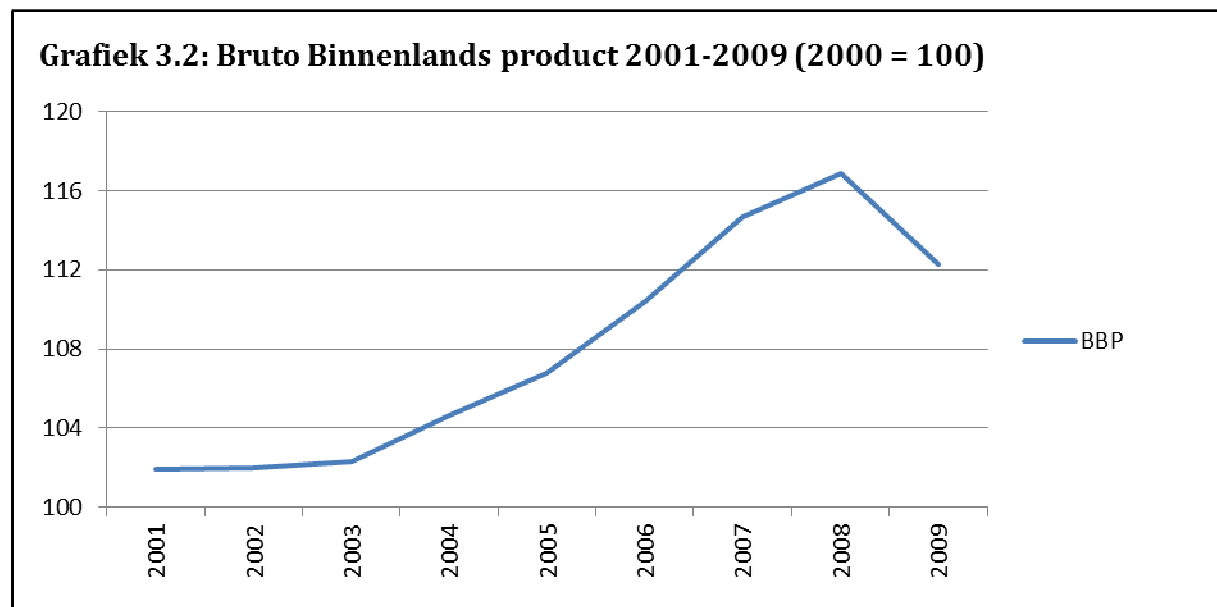
Grafiek 3.1 laat zien dat het aantal ondernemingen in het MKB over de gehele periode 2001-2010 fors toeneemt. De groei van het aantal ondernemingen hervindt zich na een economische dip rond het jaar 2001 en wordt pas een halt toegeroepen als de zogenoemde kredietcrisis om de hoek komt kijken in het najaar van 2008. Maar na een lichte daling van het aantal ondernemingen wordt ook hier de daling omgezet in een lichte stijging. Op het eerste gezicht kan dus bevestigend worden geantwoord op de vraag of er een positieve trend te zien is in het aantal ondernemingen in het MKB in Nederland.

Voor de beantwoording van de vraag of een stijgend aantal ondernemingen kan worden verklaard door de fiscale faciliteiten moet allereerst een volledig beeld worden

geschetst. De ontwikkeling van het aantal ondernemingen in het MKB hangt vanzelfsprekend af van meer factoren dan alleen de genoemde fiscale beleidsmaatregelen². Zo kan worden gedacht aan economische redenen als een oplevende economie of juist een crisistijd. Daarnaast spelen de globalisering en allerlei technologische ontwikkelingen waarvan hele industrieën volop kunnen profiteren een rol. Hier is zelfs de internetindustrie een directe gevolg van. Dan zijn er nog tal van demografische redenen die invloed kunnen hebben op het ondernemerschap. Tenslotte kan de wetgever middels fiscale en bestuurlijke maatregelen een stimulans teweegbrengen welke haar invloed heeft op de economische activiteiten in het algemeen en het ondernemerschap in het bijzonder. Er is zodoende gewezen op het feit dat meer factoren invloed hebben op de ontwikkeling van het ondernemerschap binnen het MKB. Er dient daarom gekeken te worden naar deze maatstaven om het verband tussen de ontwikkeling van ondernemingen en de fiscale maatregelen objectief te kunnen vergelijken.

3.3.1 Bruto Binnenlands Product

In deze paragraaf wordt begonnen om de ontwikkeling van het aantal ondernemingen in het MKB af te zetten tegen andere determinanten. De eerste factor is de ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (hierna: BBP) in de periode 2001-2009 als vergelijkingsmateriaal onderzocht. Het BBP kan worden gebruikt om beter te begrijpen wat er zich door de jaren heen in de economie heeft afgespeeld. Wellicht dat zodoende beter te verklaren is waarom de curve in grafiek 3.1 loopt zoals deze nu is. Het is interessant om te onderzoeken of de ontwikkelingen in het BBP een verklaring kunnen geven voor het verloop van het aantal ondernemingen in het MKB. Daarom wordt hieronder gekeken naar de ontwikkeling van het BBP in grafiek 3.2. hieronder.

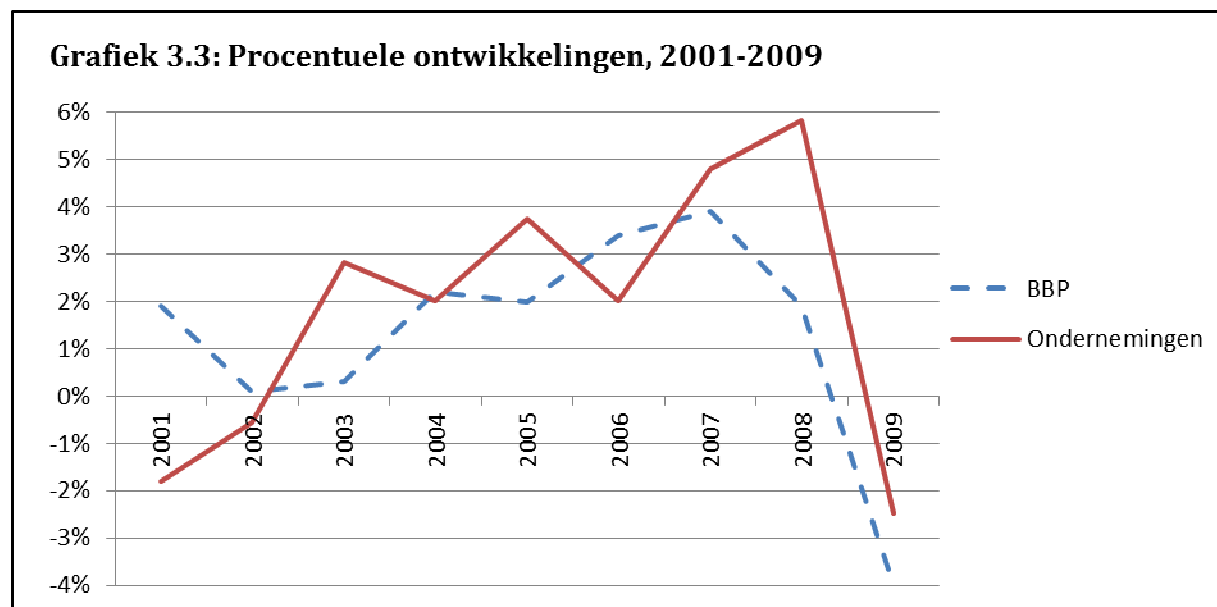
Bron: CBS (2010)

In bovenstaande grafiek 3.2 zien we de ontwikkeling van het BBP in de periode 2001-2009 (geïndexeerd met 2000 = 100). Hier is te zien dat het BBP zich in de periode tot 2009 positief blijft ontwikkelen. Echter na 2008 blijkt ook het BBP de gevolgen van de kredietcrisis niet het hoofd te kunnen bieden en daalt als gevolg daarvan. Als nu vervolgens de trend van het BBP tegen die van de ontwikkeling van het

² Trendstudie MKB en Ondernemerschap, EIM (2011)

ondernemerschap in de MKB uit grafiek 3.1 wordt afgezet, zien we op het eerste gezicht een identieke ontwikkeling. Beide grafieken laten aan het begin van de eeuw een moeizame groei of zelfs een lichte afname in die groei zien. Enkele jaren later ontstaat er een forse groei in zowel grafiek 3.1 als grafiek 3.2, welke abrupt wordt afgebroken in de jaren 2008 en 2009 als gevolg van de kredietcrisis. Beide curves laten dus eenzelfde trend zien en de ontwikkeling van het ondernemerschap lijkt daarom een verband te tonen met de ontwikkeling van het BBP. Dit lijkt logisch aangezien de economische omstandigheden een rol spelen bij het ontstaan en het eindigen van ondernemingen. Immers in economisch goede tijden is er veel geld te besteden, een hoop geld te verdienen en dus is het interessant om een onderneming te beginnen. Aan de andere kant, in tijden van recessie, is er minder te besteden, minder te verdienen en daardoor over het algemeen minder animo om een onderneming op te starten. Verder zullen in tijden van crisis de nodige ondernemingen het hoofd niet boven water kunnen houden en als gevolg daarvan verdwijnen. Tot zover is het verband, geschetst door de twee grafieken, dat de groei van het aantal ondernemingen in lijn loopt met de ontwikkeling van het BBP redelijk in overeenstemming met elkaar.

Echter, er dient te worden onderzocht of er een verband bestaat tussen de fiscale faciliteiten van de wetgever en het ondernemerschap in het MKB. Er moet dus verder worden gekeken dan alleen deze twee grafieken en hun verbanden. Daarom zijn de gegevens van beide voorgaande grafieken 3.1 en 3.2 opnieuw gebruikt en is grafiek 3.3 opgesteld. Deze grafiek laat de procentuele ontwikkeling van het BBP zien evenals de procentuele ontwikkeling van het ondernemerschap in het MKB. Door beide ontwikkelingen over elkaar te plaatsen kan een beeld worden geschetst van de gedragingen van het ondernemerschap wetende wat de economische ontwikkelingen van dat moment zijn. Hierdoor kan meer informatie verkregen worden over het verloop van de ondernemingscurve en eventueel de invloed van de fiscale maatregelen. Zie grafiek 3.3 hieronder.

Bron: CBS (2010) en EIM, Reeksen kerngegevens MKB (2010)

In bovenstaande grafiek 3.3 is te zien dat beide curves een soortgelijk verloop tonen. Na een licht herstel kort na de eeuwwisseling treedt een langere periode aan van forse groei. Deze groei wordt vervolgens weer opgevolgd door een scherp daling van de groei

en zelfs een negatieve groei. De grafiek laat eigenlijk zien wat de voorgaande grafieken ook al lieten zien, namelijk een voorspoedige ontwikkeling gevolg door een daling rond de jaren 2008 en 2009.

Maar er kan in de figuur ook worden opgemerkt dat vanaf het jaar 2001 de groei van het aantal ondernemingen in het MKB groter is dan het BBP. Zelfs na de economische dip in de jaren na 2008 is de (negatieve) groei niet kleiner dan die van het BBP. Dus ondanks dat het economisch gezien voor de wind gaat in Nederland, neemt het aantal ondernemingen in het MKB procentueel gezien meer toe vanaf het jaar 2001 (een uitzondering in 2006 daar gelaten). Op grond hiervan kan mogelijk worden verklaard dat er een verband bestaat voor de ontwikkeling van het aantal ondernemingen in het MKB die buiten het bereik van deze economische of conjuncturele factoren liggen. Het aantal ondernemingen groeit sneller dan het BBP, waardoor de groei niet enkel te verklaren is door alleen het BBP. Er is dus een gegrond vermoeden dat het ondernemerschap ook wordt beïnvloed door andere factoren. In de volgende paragraaf worden daarom andere factoren onderzocht voor hun invloed op het ondernemerschap in Nederland.

De grafieken 3.1 tot en met 3.3 wekken de indruk dat de toename van het ondernemerschap en de groei van het BBP sterk verband houden. Het verloop van het ondernemerschap en het BBP vertonen dezelfde toenemende trend over de bepaalde periode, inclusief een afzwakking aan het eind van de periode rond het jaar 2008. Maar de vraag rijst nu of er wel waarde kan worden gehecht aan deze vergelijking. Er dient daarom dus te worden onderzocht of er een aantoonbare relatie bestaat tussen het ondernemerschap en het BBP. Zodoende kan er worden beoordeeld hoe sterk het verband is dat wordt verondersteld in het onderzoek.

In een onderzoek van Reynolds³ uit 1994 wordt benadrukt dat nieuw ondernemerschap een vereiste is voor economische groei, maar dat deze ontwikkeling geen garantie of zekerheid geeft wat betreft deze economische groei. Met andere woorden zorgt meer ondernemerschap niet zonder meer voor economische bloei. Er wordt zodoende geconcludeerd dat noch een positief noch een negatief verband te zien is tussen economische groei en ondernemerschap.

In latere jaren zijn er talrijke onderzoeken geweest naar de relatie tussen het BBP of economische groei en het ondernemerschap. Deze studies betroffen vergelijkingen over verschillende regio's en verschillende periodes. Zo ontdekten Alfaro⁴ in 2006 en Kirchhoff⁵ in 2007 een positieve en significante relatie tussen het aantal ondernemingen en de BBP groei in hun onderzoeken. Lee⁶ vond in 2004 daarentegen juist een eerder matig verband van de economische ontwikkeling ten opzichte van het ondernemerschap. Hier tegenover staan recente onderzoeken van Bowen⁷ in 2008 en

³ Reynolds P., Storey D.J. & Westhead P. (1994). *Cross-national Comparisons of the Variation in New Firm Formation Rates. Regional Studies.* 28(4). 443 – 456.

⁴ Alfaro L. & Charlton A. (2006). *International Financial Integration and Entrepreneurship. NBER Working Paper 2007.*

⁵ Kirchhoff B.A., Newbert S.L., Hasan I & Armington C. (2007). *The Influence of University R & D Expenditures on New Business Formations and Employment Growth. Entrepreneurship: Theory & Practice.* 31(4). pp. 543 – 559.

⁶ Lee S. Y., Florida R. & Acs Z.J. (2004). *Creativity and Entrepreneurship: A Regional Analysis of New Firm Formation. Regional Studies.* 38(8). pp. 879 – 891.

⁷ Bowen H. & De Clercq D. (2008). *Journal of International Business Studies. Institutional context and the allocation of entrepreneurial effort.* 39(4). pp. 747 – 767.

Mitchell⁸ in 2009. Hieruit is gebleken dat tussen het aantal ondernemingen en economische groei juist een negatief en significant verband bestaat.

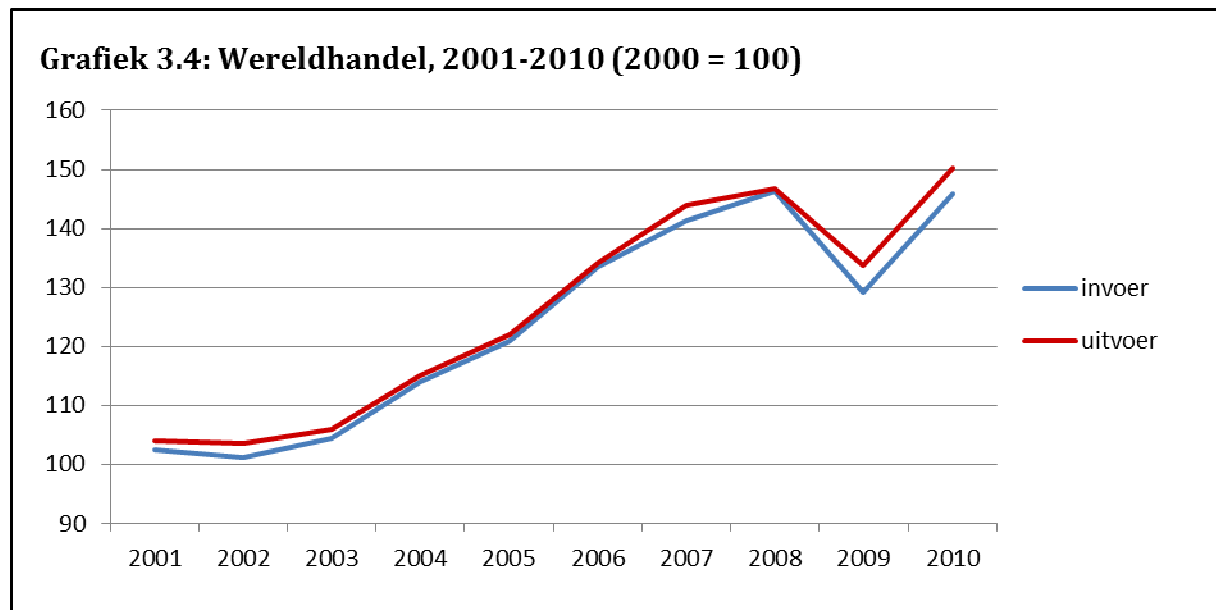
Uit de besproken onderzoeken blijkt dat er in de literatuur geen eenduidigheid is over een relatie tussen het ondernemerschap en het BBP. Verschillende studies pleiten voor een negatief verband, terwijl diverse andere studies juist opperen voor een positieve relatie. Om de diversiteit in meningen te illustreren, zijn er ook onderzoeken gepubliceerd waar geen enkel verband is gevonden tussen het ondernemerschap en het BBP. Voor het onderzoek in deze scriptie betekent dit dat er daarom ook niets kan worden gezegd over het vermoeden dat er een verband bestaat tussen beide. Zodoende kan niet worden geconcludeerd dat de ogenschijnlijk aanwezige relatie tussen het aantal ondernemingen in het MKB en het BBP ook daadwerkelijk een correlatie vertoont.

3.3.2 Innovatie en wereldhandel

De vorige paragraaf onderzocht of er een verband bestaat tussen de ontwikkeling van het BBP en de groei van het aantal ondernemingen. Uit de verschillende grafieken kan worden geconstateerd dat een sterk verband lijkt te bestaan tussen beide bewegingen. Echter heeft onderzoek een dergelijke relatie niet onomstotelijk aan kunnen tonen, waardoor er geen conclusies kunnen worden getrokken wat betreft deze relatie. De ontwikkeling van het BBP betekent echter ook dat de economie in Nederland zich als geheel ontwikkelt. Dit zorgt ervoor dat er veranderingen ontstaan in vraag en aanbod voor alle ondernemingen in Nederland, zowel nationaal als internationaal. In deze paragraaf wordt daarom bestudeerd wat de gevolgen van de wereldhandel zijn voor het MKB.

Jarenlang waren het vooral de grootste bedrijven die handel dreven met het buitenland. Deze bedrijven exporteerden en importeerden voor grote bedragen goederen en diensten. Voor de ondernemer in het MKB leek dit lange tijd een ver-van-mijn-bed-show. Echter de laatste jaren is de wereld een stuk kleiner geworden. De ICT-revolutie heeft de komst van internet en moderne telecommunicatiemiddelen mogelijk gemaakt, waardoor er allerlei relevante informatie, producten en diensten direct binnen handbereik zijn. De vergemakkelijkt samenwerking met andere ondernemers zorgt zodoende voor een ervaring van de productiviteit. De technologische ontwikkelingen hebben bijgedragen aan de tertiairisering van de economie, welke zich kenmerkt door kleinschaligheid en beperkte toetredingsdrempels. Er zijn voor deze bedrijfsactiviteiten immers weinig grote investeringen nodig om activiteiten te kunnen verrichten. Verder zijn de laatste jaren de Europese grenzen steeds verder opengestaan, waardoor er tegenwoordig zonder belemmering handel kan worden gedreven met het buitenland. Dit houdt zodoende in dat al deze factoren een positieve invloed hebben op de vraag vanuit het buitenland voor de goederen en diensten voor het Nederlandse MKB. Vandaar dat in onderstaande grafiek 3.4 de gegevens van de wereldhandel te zien zijn.

⁸ Mitchell D.T. & Campbell N.D. (2009). *Corruption's Effect on Business Venturing Within the United States. American Journal of Economics and Sociology*. 68(5). pp. 1135 – 1152.

In bovenstaande grafiek 3.4 is de wereldhandel van Nederland te zien. De in- en uitvoer door Nederland vertonen een stijging van het begin van het millennium tot aan het jaar 2008. Vervolgens krijgt de economische kredietcrisis vat op de ontwikkeling van de internationale handel. De wereldhandel van Nederland krijgt een duidelijk terugval in 2009, maar kruipt snel weer uit het dal getuige de fikse groei in het jaar 2010. Het is natuurlijk geen verrassing dat de ontwikkeling van het BBP sterke gelijkenis toont met de trend van de wereldhandel. Immers Nederland is een land dat van origine erg afhankelijk is van het buitenland. Schommelingen in de wereldhandel hebben zodoende direct gevolgen voor de Nederlandse economie als geheel en het BBP in het bijzonder. Wanneer echter de ontwikkeling van het aantal ondernemingen uit grafiek 3.1 wordt afgezet tegen de trend van de wereldhandel, dan valt opnieuw de gelijkenis op. De groei van het aantal ondernemingen vertoont hetzelfde verloop, waardoor het lijkt dat ook de wereldhandel invloedrijk is. Inderdaad, de effecten van de wereldhandel worden al teruggezien in de ontwikkeling van het BBP, maar de directe beïnvloeding van het ondernemerschap in het MKB via het vraag en aanbodmechanisme wordt op deze wijze beter geïllustreerd.

Hierboven is uiteengezet dat naast het BBP ook de innovatie en de wereldhandel een goede indicator lijken te zijn van de groei van het aantal ondernemingen in Nederland. Niet enkel de fiscale faciliteiten van de wetgever bepalen de ontwikkeling van het ondernemerschap, maar ook andere factoren zijn invloedrijk. Maar zoals al is vermeld in de vorige paragraaf, is een relatie tussen het BBP en het ondernemerschap niet aangetoond in wetenschappelijke literatuur. In het verlengde hiervan kan er dus ook weinig waarde worden gehecht aan het mogelijke verband tussen het aantal ondernemingen en de wereldhandel.

3.3.3 Demografische en sociaal-culturele factoren

De eerder genoemde studie van het EIM⁹ bevat interessante zaken over de demografische ontwikkelingen in Nederland. Zo valt er te lezen dat er een sterke ontgroening en vergrijzing zijn ontstaan in Nederland de laatste decennia. De term

⁹ Zie voetnoot 1 op pagina 3

ontgroening ziet op het aandeel jongeren tot 20 jaar ten opzichte van het aandeel ouderen vanaf 20 tot 60 jaar in de totale bevolking. Men spreekt van ontgroening indien de laatst genoemde groep meer overheersend wordt. Er is sprake van vergrijzing indien deze groep langzaam wordt ingehaald door het aandeel ouderen boven 60 jaar.

In Nederland is dus sprake van vergrijzing en ontgroening, wat betekent dat ook de marktvraag naar goederen verandert. Het aandeel 60-plussers in Nederland in de totale bevolking wordt steeds groter. Ondernemingen gaan zich daarom steeds meer op deze doelgroep richten. Dit biedt mogelijkheden voor de Nederlandse MKB ondernemer. De aantrekkingskracht van deze groeiemarkt zorgt ervoor dat steeds meer ondernemingen worden opgericht om zich te storten op dit deel van de markt.

Daarnaast is er sprake van een toename van de immigratie naar Nederland. Dit betekent dat de samenstelling van de Nederlandse bevolking verandert. Het aantal allochtonen heeft het laatste decennium een forse groei doorgemaakt. Dit betekent dat ook hier een groeiemarkt is ontstaan voor ondernemers in Nederland. Aan ene kant wordt de vraag naar goederen en diensten bevorderd zelf door deze bevolkingsgroep aangewakkerd. Echter aan de andere kant wordt de markt geopend voor nieuwe producten waarin met name de allochtone bevolkingsgroep in Nederland geïnteresseerd is.

In het paper van Van Es en Van Vuren¹⁰ zijn er verschillende sociaal-culturele factoren te bespeuren die volgens hen van invloed zijn op het aantal ondernemingen. Hierin noemen zij de reputatie en status van het ondernemerschap. De veronderstelling is dat een verbeterde reputatie en status de groei van het aantal ondernemingen kan verklaren. Het laatste decennium is allereerst de positie van zelfstandigen in Nederland hoger op de beleidsagenda komen te staan. Dit wijst op een veranderende status van de zelfstandige in Nederland. In een Brits onderzoek wordt volgens het paper aangetoond dat het ondernemerschap inderdaad steeg op het moment dat de reputatie van het ondernemerschap toenam. In een onderzoek van het CBS¹¹ blijkt dat in 2009 ongeveer 42% van de ondervraagden het ondernemerschap verkiest boven een baan als werknemer tegenover 35% in 2007. Er is zodoende in Nederland een verbeterde reputatie van het ondernemerschap te zien, wat een toename in het aantal ondernemingen mogelijk zou kunnen verklaren.

Tenslotte bepalen natuurlijk enkele basisfactoren de mogelijkheden voor het ontstaan van ondernemerschap, ook wereldwijd. Zo kan worden gedacht aan de regio waar het land zich bevindt, de relatieve vrede in die regio, vraag en aanbod naar goederen, het consumentenvertrouwen, goede (fiscale) wetgeving en de juiste institutionele organisaties. Indien al deze factoren in het voordeel spreken van een land, dan heeft de economie een relatief goede basis om zich te ontwikkelen. Het belangrijkste voorbeeld is het huidige Volksrepubliek China, alwaar na een moeizaam liberaliseringsbeleid het kapitalisme doorsijpelt in de economie en de juiste voorwaarden heeft gecreëerd voor aanzienlijke economische groei.

In het bovenstaande zijn achtereenvolgens enkele demografische en sociaal-culturele factoren aan bod gekomen. Iedere factor liet zien op een bepaalde manier mogelijk invloedrijk te zijn op het aantal ondernemingen in Nederland. Zo bezien kan hiervan

¹⁰ Van Es & Van Vuren (werkzaam bij Centraal Planbureau), *Een decompositie van de groei van het aantal zelfstandigen in de beroepsbevolking*, TPE, 2010 jaargang, 4(3) 126-148.

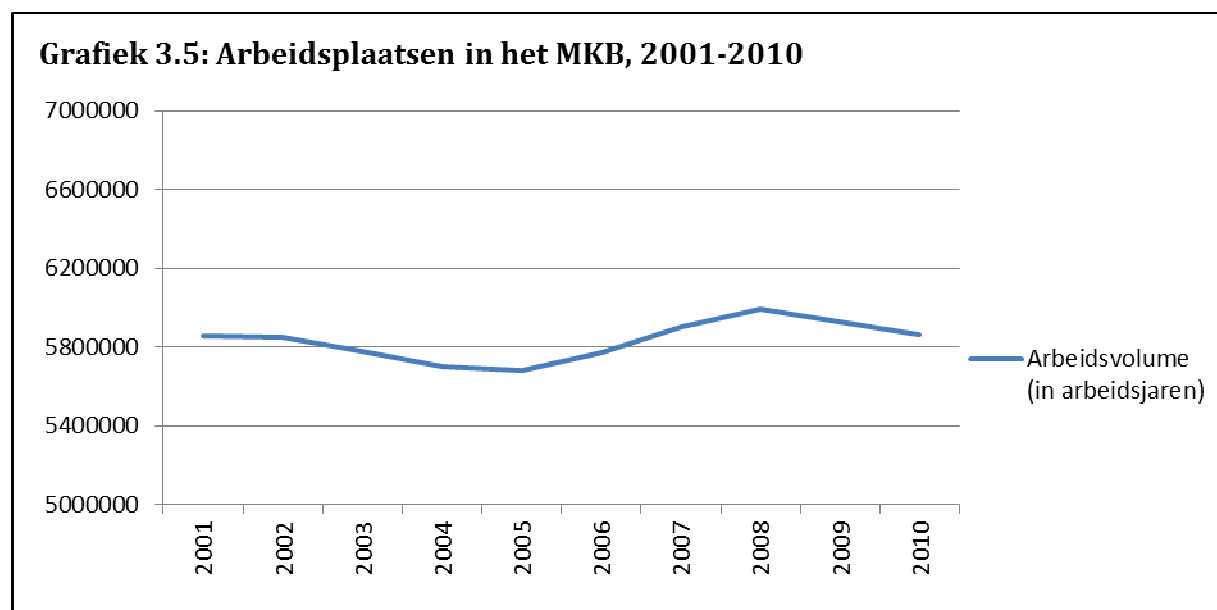
¹¹ CBS, *Het Nederlandse ondernemersklimaat in cijfers 2010*

worden gezegd dat de ontwikkeling van het ondernemerschap in Nederland mede wordt bepaald door demografische en sociaal-culturele factoren.

3.4 Analyse: Werkgelegenheid

Het tweede onderdeel van de doelstelling van de zelfstandigenaftrek is het verlengde van de vorige doelstelling. Als gevolg van de groei van het aantal ondernemingen dient ook de werkgelegenheid te worden gestimuleerd door de fiscale maatregelen van de wetgever. In het vervolg van deze paragraaf wordt getracht een duidelijk beeld te krijgen over het verband tussen de faciliteiten van de wetgever en het aantal arbeidsplaatsen.

Ook in dit geval geldt dat de wetgever de fiscale maatregelen heeft bedoeld voor de IB-ondernemer en dus het MKB in het bijzonder. Dit betekent dat ook hier van belang is om te bekijken wat de ontwikkelingen in het MKB zijn met betrekking tot de werkgelegenheid. Voordat de vergelijking met de werkgelegenheid wordt aangevangen, moeten er eerst enkele zaken worden verklaard. Zo speelt het aantal ondernemingen, uitgebreid behandeld in de vorige paragraaf, een grote rol in de werkgelegenheid. In dit deel wordt daarom niet ingegaan op de effecten van bijvoorbeeld de BBP op de werkgelegenheid, aangezien het antwoord verborgen ligt in de verklaring wat betreft het eerder beschreven ondernemerschap. Daarom wordt voor de beschrijving van de effecten op de werkgelegenheid afgezien van de eerder beschreven factoren, zoals BBP, innovatie en wereldhandel, demografische en sociaal-culturele factoren. In grafiek 3.5 hieronder is weergegeven hoe het aantal arbeidsplaatsen zich verhiel in de periode 2001-2010.

Bron: EIM, Reeksen kerngegevens MKB (2010)

In bovenstaande grafiek 3.5 is de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen in het MKB te zien. Er is te zien dat vanaf het begin van de nieuwe eeuw het aantal arbeidsplaatsen daalt totdat vanaf het jaar 2005 een groei wordt ingezet. Na de piek in 2008 volgt een afname welke in 2010 nog niet gestopt lijkt te zijn, mogelijk door de op handen zijnde kredietcrisis. Dus uiteindelijk is er weinig verschil tussen het aantal arbeidsplaatsen aan het begin en aan het eind van de periode. Op basis van

bovenstaande figuur kan niet direct het verband worden gezien tussen de fiscale faciliteiten enerzijds en het aantal arbeidsplaatsen in het MKB anderzijds.

Eerder is gebleken dat het aantal ondernemingen in de periode 2001-2010 is toegenomen. Een mogelijk en enigszins logisch gevolg zou zijn dat er daardoor meer arbeidsplaatsen worden gecreëerd. Echter op grond van grafiek 3.5 blijkt dit allerm minst het geval te zijn. Het aantal arbeidsplaatsen vertoont in de periode 2001-2010 een tegenstrijdige trend ten opzichte van het aantal ondernemingen. Dus een toename van het aantal ondernemingen in het MKB betekent niet dat er ook automatisch een toename van het aantal arbeidsplaatsen plaatsvindt. Er is dus geen positief verband tussen beide factoren te ontdekken in de grafieken. Er dient dus naar oorzaken gezocht te worden die kunnen verklaren of verduidelijken waarom het aantal arbeidsplaatsen niet hand in hand met het aantal ondernemingen groeit.

In theorie neemt in tijden van grote economische groei het aantal ondernemingen toe. Als gevolg hiervan neemt in de daaropvolgende periode de vraag naar arbeid toe, doordat de ondernemingen arbeidsplaatsen gecreëerd hebben. In de economische hausse betekent dit zodoende dat het aantal arbeidsplaatsen hand in hand gaat met het aantal ondernemingen. In de periode dat er sprake is van een recessie, zullen ondernemingen allereerst hun arbeidsplaatsen, en parallel daaraan de bedrijfskosten, verminderen om het hoofd boven water te kunnen houden. Als vervolgens alle mogelijkheden tot redding zijn uitgeput, zullen verschillende ondernemingen worden beëindigd. Uit vorenstaande blijkt dus dat ondernemingen economische klappen langer en dus eenvoudiger op kunnen vatten dan een willekeurige werknemer. De werknemer is wat dat betreft vele malen kwetsbaarder in tijden van recessie. Zodoende wordt echter wel de continuïteit van de onderneming beter gewaarborgd. Dit alles kan verklaren waarom de werkgelegenheid in de jaren na de piek in de conjunctuur eind jaren negentig een negatieve tendens heeft. Daarna wordt de groei van het aantal arbeidsplaatsen abrupt onderbroken door het optreden van de kredietcrisis. Deze gevolgen zien duidelijk te zien in grafiek 3.5 gezien het feit dat het aantal arbeidsplaatsen afneemt vanaf het jaar 2008.

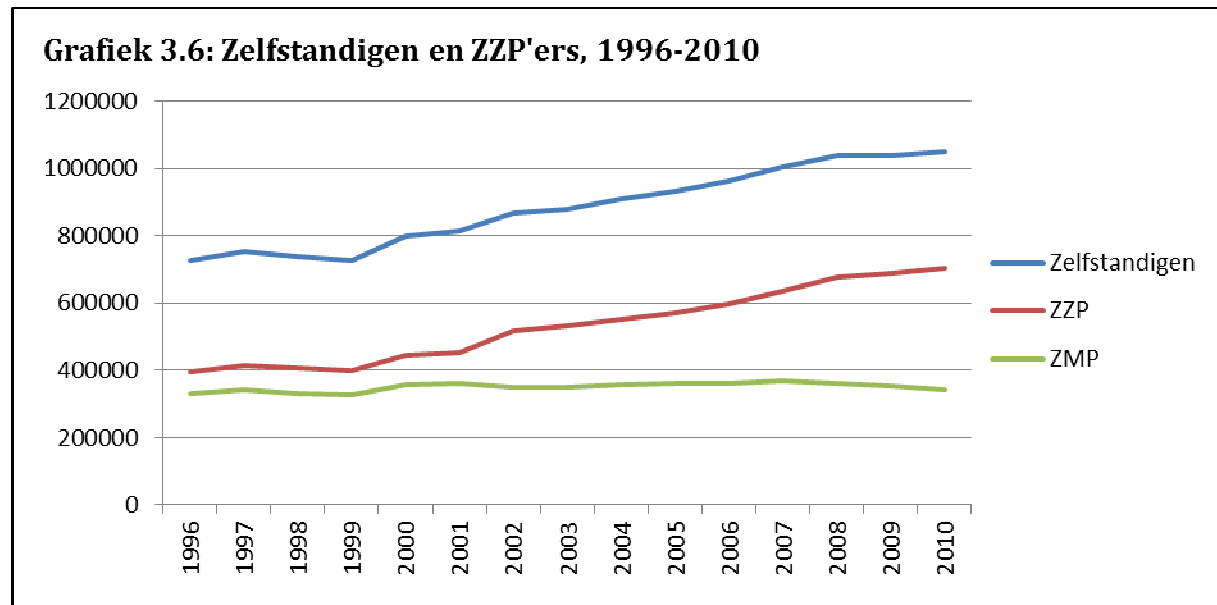
3.4.1 Zelfstandige Zonder Personeel

De genoemde economische factoren zijn niet de enige reden dat de groei van het aantal arbeidsplaatsen achterblijft bij het aantal ondernemingen. Een andere oorzaak is de intrede van de zogenaamde *zelfstandige zonder personeel* (hierna: ZZP'er). De term houdt in principe in: een persoon die als zelfstandige werkt en geen personeel in dienst heeft¹². Deze ZZP'er tracht meer werkzekerheid te bereiken in plaats van baanzekerheid¹³. Een ZZP'er staat immers niet onder contract bij een werkgever en heeft dus in tegenstelling tot de werknemer geen baanzekerheid. De werkzekerheid creëert de ZZP'er zelf door actief op zoek te gaan naar opdrachten. Deze verschuiving van werknemer naar ZZP'er moet bekeken worden met het oog op het aantal ondernemingen en het aantal arbeidsplaatsen. Immers als er meer ZZP'ers toetreden tot de markt dan betekent dit automatisch meer ondernemingen in het MKB. Verder veroorzaakt het niet hebben van personeel als ZZP'er dat na de oprichting van de onderneming geen extra arbeidsplaatsen ontstaan. Deze redenering geeft mogelijk in grote lijnen aan wat het verband zou kunnen zijn van het feit dat het aantal arbeidsplaatsen achterblijft bij de groei van het aantal ondernemingen. Daarom wordt

¹² Definitie volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek.

¹³ R. Dekker en L. Kösters (CBS), *Zzp'ers in Nederland: de baanzekerheid voorbij?*

hierna onderzocht wat het effect van de ZZP'er is op het ondernemerschap en de werkgelegenheid.

N.B. 2001 bevat een trendbreuk als gevolg van nieuwe weegmethode binnen Enquête Beroepsbevolking (EEB)
Bron: CBS (2010)

Uit bovenstaande grafiek is af te lezen wat de ontwikkeling van het aantal zelfstandigen in het Nederlandse MKB is. Dit begrip zelfstandigen is vervolgens weer onderverdeeld in de ZZP'er en de zelfstandige met personeel (hierna: ZMP'er). Het aantal zelfstandigen laat een positieve trend zien in de periode 1996-2010. Dit houdt in dat het aantal zelfstandigen als geheel toeneemt. Als het aantal zelfstandigen wordt vergeleken met het aantal ondernemingen in grafiek 3.1 dan kan een vergelijkbaar patroon worden ontdekt. Ook hier wordt een lichte groei een halt toegeroepen door een afzwakking van de toeneming rond de jaren 2000 en 2001. Vervolgens herpakt de groei zich flink en gaat deze onverminderd door tot het jaar 2008. Hierna blijkt in beide grafieken sprake van een afname van ieders groei, waarschijnlijk veroorzaakt door de gevolgen van de kredietcrisis. In zoverre komen de grafieken 3.1 en 3.6 overeen dat het aantal ondernemingen positief correleert met het aantal zelfstandigen.

Het volgende punt dat aandacht verdient, is het aandeel ZMP'ers in grafiek 3.6. Deze curve weerspiegelt het aantal zelfstandigen dat wél personeel in dienst heeft. Er dient te worden gekeken of er een verband zou kunnen bestaan tussen het aantal ZMP'ers en het aantal arbeidsplaatsen. Het aantal ZMP'ers neemt tot 2001 toe en blijft nagenoeg gelijk tot 2008. Daarna is een minieme daling zichtbaar in het aantal ZMP'ers. Deze trend is ook terug te vinden in grafiek 3.5 alwaar een lichte daling in de jaren na 2000 en een mager herstel tot 2008 te zien zijn. Doordat het aantal ZMP'ers zo matig groeit, neemt het aantal bedrijven met arbeidsplaatsen slechts mondjesmaat toe. Ook in het vervolg zien we een daling van het aantal zelfstandigen met personeel. Grafiek 3.5 laat parallel hieraan zien dat vervolgens ook het aantal werknemers licht daalt. Dit schetst het beeld dat er mogelijk een direct verband aanwezig is tussen het aantal arbeidsplaatsen en het aantal zelfstandigen met personeel.

Dan blijft natuurlijk de vraag open of er een verband bestaat tussen de werkgelegenheid en de fiscale instrumenten. Eerder is gebleken dat, ondanks de afname van de belastingdruk bij de IB-ondernemer en de toename van het aantal ondernemingen, op

het eerste gezicht geen direct verband zichtbaar is tussen de fiscale beleidsmaatregelen en het aantal arbeidsplaatsen. Gezien in de grafieken is dat het aantal ondernemingen toeneemt gelijk aan de manier van het aantal zelfstandigen. Het is dus een feit dat er ondernemingsgroei en zelfstandigengroei bestaat. Zoiest is verder opgemerkt dat het aantal zelfstandigen met personeel een opvallende gelijkenis vertoont met de groei van het aantal arbeidsplaatsen. Beiden bewegen immers identiek aan elkaar in de tijd en lijken een sterk verband te hebben. Echter beiden ontwikkelen zich nauwelijks naar een hoger niveau. Het lijkt ook evident dat het verschil tussen de groei van het totaal aantal zelfstandigen en het aantal zelfstandigen zonder personeel bestaat uit de groei van het aantal ZZP'ers. Wellicht dat deze ZZP'ers daarom een verklaring kunnen geven voor het verband tussen de fiscale maatregelen en de arbeidsplaatsen.

Om nu vervolgens het fiscale beleid te toetsen aan het statistische cijfermateriaal, is het belangrijk om de ZZP'er in de vergelijking te betrekken. Het aandeel ZZP'ers in het totaal aantal zelfstandigen neemt in de periode 1996-2010 flink toe. Dit betekent dat de ZZP'ers een groot aandeel hebben in de groei van het aandeel ondernemingen in diezelfde periode. Echter, zoals in de introductie over de ZZP'ers is vermeld, komen verscheidene ZZP'ers in de plaats van de werknemer als gevolg van najagen van werkzekerheid. Dit houdt in dat elke potentiële werknemer welke zichzelf omturmt tot een ZZP'er in feite een onderneming opricht. Dit is inmiddels vanuit fiscaal oogpunt voor de ZZP'er steeds aantrekkelijker geworden door bijvoorbeeld de steeds ruimer wordende zelfstandigenaftrek en de ingevoerde MKB-winstvrijstelling. Voor deze ZZP'er komt enkel een andere werknemer in de plaats welke eventueel de opengevallen arbeidsplaats inneemt. Maar ondanks de creatie van de onderneming door de ZZP'er wordt geen extra werkgelegenheid met deze ontwikkeling bevorderd. Er worden geen extra arbeidsplaatsen gecreëerd en enkel eenmansondernemingen opgericht. Gezegd kan worden dat de introductie van de ZZP'ers ten koste gaat van de ontwikkeling van de werkgelegenheid. Het gros van de ondernemingen die ontstaan, hebben geen vraag naar arbeid. De eerste doelstelling wordt zodoende dan wel behaald, namelijk het stimuleren van ondernemerschap. Maar de tweede doelstelling, het daarmee bevorderen van de arbeidsmarkt, blijft hier totaal bij achter op deze manier. Zeker gezien de cijfers van grafiek 3.6 waarin te zien valt dat het aantal ondernemingen met personeel in het MKB eerder afneemt dan toeneemt. De ZZP'ers daarentegen schieten als paddenstoelen uit de grond. Dit is natuurlijk qua ondernemerschap een goede ontwikkeling, alleen blijft nu de vraag naar arbeid achter.

Het is daarom de vraag of de wetgever hier niet doorschiet in haar bedoeling om ondernemerschap te stimuleren. Een automatisch gevolg als arbeidsplaatsen levert het op het eerste gezicht niet direct op. De rode loper wordt voor de ZZP'er uitgelegd om te profiteren van fiscale extra's, welke eigenlijk bedoeld zijn om ondernemerschap te bevorderen, maar toch zeker ook werkgelegenheid. Onderzocht dient te worden of de nadelen van de belastingvoordelen voor de ZZP'er opwegen tegen de opbrengsten in de vorm van arbeidsplaatsen. Ondernemerschap wordt immers gestimuleerd door de ZZP'er zelf, maar niet de gehele economie profiteert er van mee in de vorm van arbeidsplaatsen. Het is dus voor de wetgever belangrijk om na te gaan wat nu precies de prioriteiten zijn bij het installeren van de fiscale faciliteiten: het aanmoedigen van werknemers en werklozen om ZZP'er te worden of individuen aan te sporen om arbeidsplaatsen creërend bezig te zijn.

3.4.2 *Kijk op ZZP'ers*

De 'Trendstudie MKB en Ondernemerschap' van het EIM constateert een toename van het aantal ZZP'ers in de Nederlandse economie¹⁴. Dit wordt beschreven als een positieve ontwikkeling. Er wordt een trend gezien van werknemers die zelfstandig hun beroep uit gaan oefenen in plaats van dit beroep als werknemer in loondienst te blijven verrichten. De positieve ontwikkeling wordt gezien in tal van facetten. Zo brengt de ZZP'er flexibiliteit en productiviteit door innovatie met zich mee door de expertise waarvan geprofiteerd kan worden. Verder zijn ZZP'ers volgens het EIM erg dynamisch op de arbeidsmarkt, aangezien de ZZP'ers snel in kunnen spelen op de economische ontwikkelingen. Zo worden er verder vele motieven genoemd voor het opgeven van een bestaan als werknemer en verder te gaan als ZZP'er. Ten eerste is het voor velen aantrekkelijk en een wens om een eigen bedrijf op te richten. Daarnaast wil men het inkomen vergroten en de mogelijke winst maximaliseren via het worden van ZZP'er. Voort spreekt de onafhankelijkheid die men als werknemer niet heeft enorm aan. Tenslotte vinden veel ZZP'ers het in dienst hebben van personeel riskant, waardoor men bewust kiest geen personeel aan te nemen.

Verder heeft de Sociaal Economische Raad (hierna: SER) een advies uitgebracht over de positie van ZZP'ers, met het oog op het toenemende belang van de ZZP'ers op de arbeidsmarkt¹⁵. De SER concludeert dat ZZP'ers een belangrijke bijdrage leveren aan de economie. Volgens de SER dient de opkomst van het aantal ZZP'ers niet te worden gezien als een omwenteling op de arbeidsmarkt. Het kabinet regeert positief op het advies en ziet de ZZP'ers ook een positieve bijdrage leveren aan de economie en de samenleving¹⁶. Het ondernemerschap stimuleert de ZZP'er om doelen te verwezenlijken en om te groeien. Het kabinet is tenslotte van mening dat een goede fiscale facilitering van ondernemers een belangrijke bijdrage levert aan het ondernemersklimaat.

Er zijn ook geluiden te horen dat er getwijfeld wordt aan de opkomst van het aantal ZZP'ers. Zo roept Jansen¹⁷ de vraag op of een toenemend aantal ZZP'ers moeten worden beschouwd als zegen of bedreiging. De auteur geeft aan dat verschillende kabinetten vanaf de jaren negentig het ondernemerschap hebben gestimuleerd. Echter kent de feitelijke ontwikkeling van het ondernemerschap en met name de groei van het aantal ZZP'ers enkele schaduwkanten. Het belang om als ondernemer te worden aangemerkt is de laatste jaren toegenomen. Immers een ZZP'ers die als ondernemer wordt aangezien, komt in aanmerking voor alle ondernemersfaciliteiten. Jansen stelt daarbij de vraag of de drukverschillen tussen ondernemers en werknemers, veroorzaakt door deze fiscale faciliteiten, niet te groot zijn geworden. Met name wordt afgevraagd of de ondernemersfaciliteiten niet zijn doorgeschoten en of het ondernemerschap wel wordt gestimuleerd door de fiscale faciliteiten.

Jansen is van mening dat de problemen schuilen in het grote verschil tussen fiscale behandeling van ondernemers en werknemers. Om de spanning af te laten nemen tussen beide categorieën is het noodzakelijk de verschillen te verkleinen. Echter heeft het afschaffen van de faciliteiten grote gevolgen voor de inkomsten van grote groepen zelfstandigen, waarvoor de ogen niet mogen worden gesloten. Daarnaast concludeert Jansen dat een gering aantal ZZP'ers geen bedreiging moet kunnen vormen voor de

¹⁴ EIM, *Trendstudie MKB en Ondernemerschap* (maart 2011)

¹⁵ SER, *Zzp'er in beeld: Een integrale visie op zelfstandigen zonder personeel*, Advies nr. 2010/04

¹⁶ *Reactie kabinet op SER-advies middels Brief van de Minister van SZW van 4 maart 2011*

¹⁷ J.J.M. Jansen, *Zzp'ers zegen of bedreiging?*, WFR 2009/991

economie op een vele mate grotere beroepsbevolking. Daarnaast zet de toename van het aantal ZZP'ers de sociaalrechtelijke (met name wat betreft een flexibelere arbeidsmarkt en pensioen) en fiscaalrechtelijke discussie op scherp. Jansen benadrukt daarom dat tot nu toe de ontwikkeling van het aantal ZZP'ers moet worden gezien als een zegen. Maar dat wel alert moet worden gekeken naar de situatie doordat de ZZP'ers snel een bedreiging kunnen worden.

Een negatievere kijk op de toename van het aantal zelfstandigen komt van de Kam¹⁸. In het artikel wordt de groei niet uitsluitend toegeschreven aan de plotseling toegenomen ondernemingszin onder de beroepsbevolking. De voordelen die te behalen zijn door de fiscale faciliteiten voor zelfstandigen, zoals de zelfstandigenaftrek en de MKB-winstvrijstelling, leggen meer gewicht in de schaal. De belastingdrukverschillen tussen de ondernemer en de werknemer zijn in de loop der tijd steeds verder uit elkaar gegroeid ten gunste van de ondernemer. Het belastingdrukverschil dat ontstaat, roept zodoende de vraag op of de wetgever in het verleden wel genoeg oog heeft gehad voor een evenwicht tussen de belastingdruk van de zelfstandigen en de werknemers.

Volgens de Kam lijken de belastingdrukverschillen niet te rechtvaardigen door te wijzen op de functie van het ondernemerschap en de risico's daaraan verbonden. Immers de werknemers lopen ook het risico om hun baan te verliezen, net zoals de zelfstandigen het risico lopen om failliet te gaan. Naar aanleiding van een eigen onderzoek is de Kam van mening dat het verschil in belastingdruk tussen zelfstandigen en werknemers niet langer als evenwichtig valt te beschouwen. Er dient zodoende door de wetgever kritisch te worden gekeken naar de fiscale faciliteiten voor de zelfstandige. Bang te zijn voor schade aan de economie door de aanpassing van de fiscale faciliteiten van de zelfstandigen is niet nodig volgens de Kam. Een mutatie van de ondernemersfaciliteiten ten nadele van de zelfstandige doet niets af aan het feit dat het nog immer aantrekkelijk is om als zelfstandig ondernemer aan de slag te gaan.

Van Es en Van Vuren¹⁹ kaarten in hun paper eenzelfde motief aan voor het ontstaan van de ZZP'er als de Kam. Zij zijn van mening dat het beleid de belangrijkste rol heeft gespeeld bij de toename van het aantal ZZP'ers. Door middel van de fiscale faciliteiten voor de ondernemers in de inkomstenbelasting is het zelfstandig ondernemerschap erg aantrekkelijk gemaakt. Ook merken zij op dat bij invoering van diverse belastingaftrekposten een duidelijke sprong is waar te nemen in de toename van het aandeel zelfstandigen in Nederland. Kort wordt nog de invloed van de vrouw op het ondernemerschap benoemt. In haar zoektocht naar betaald werk, naast de traditionele zorgtaken, vindt de vrouw in het zelfstandig ondernemerschap haar toevlucht tot de arbeidsmarkt. Verder wordt gesuggereerd dat de totale impact van de conjunctuur op het aantal ZZP'ers beperkt is. Dit wil zeggen dat de groei van het aantal ZZP'ers niet direct wordt verklaard door de ontwikkeling van de economie.

Al met al stellen Van Es en Van Vuren hardop de vraag of de fiscale stimulans door de wetgever op het ondernemerschap als ZZP'er gewenst is. Geconstateerd worden voordelen, zoals een flexibelere economie en innovatie, tegenover nadelen als kosten van het fiscale beleid. Bezien moet worden of de faciliteiten zichzelf zagezegd 'terugverdienen'.

¹⁸ C.A. de Kam, *Belastingdruk van zelfstandigen en werknemers: globaal evenwicht?*, WFR 2009/640

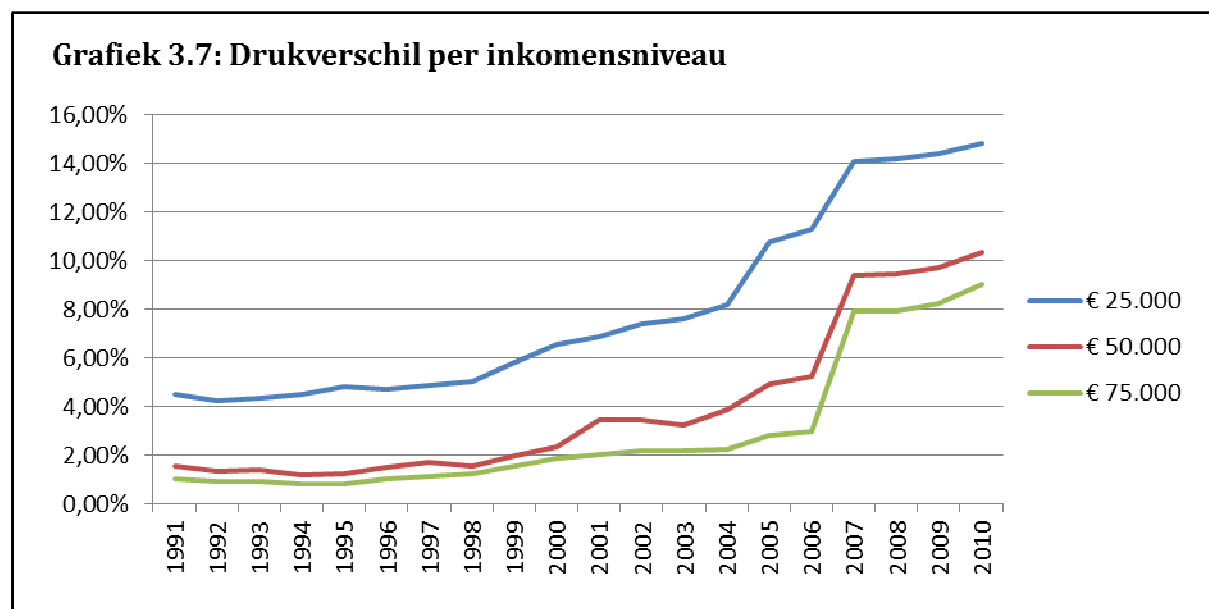
¹⁹ Zie voetnoot 3 op pagina 7.

3.5 Belastingdrukverlichting

In dit onderdeel wordt de tweede doelstelling van de wetgever met betrekking tot de fiscale ondernemersfaciliteiten onderzocht. Hier gaat het om de bevoordeling van de IB-ondernemer met een relatief laag winstinkomen, doordat de draagkracht niet het gehele winstinkomen bedraagt. Het inkomen van de IB-ondernemer dient niet geheel voor consumptie, aangezien ook een deel beschikbaar moet zijn voor de reserveringsfunctie en de investeringsfunctie. De wetgever wil de IB-ondernemer daarom tegemoet komen om zodoende dat deel te belasten in de inkomstenbelasting dat ook daadwerkelijk voor consumptie in aanmerking komt.

Allereerst dient te worden aangekaart dat de redenering van de wetgever mank loopt wat betreft de inkomensfunctie van de IB-ondernemer. De wetgever spreekt van een tegemoetkoming van de IB-ondernemer omdat een deel van het inkomen beschikbaar moet zijn voor de reserveringsfunctie en investeringsfunctie. Echter hiermee wordt via de afschrijvingen al rekening gehouden. Immers de kosten van de investeringen worden niet direct in het geheel in de kosten meegenomen, maar worden gelijk over de levensduur van de investering verdeeld. Dit betekent via de afschrijvingen al voor een deel voor de reservering- en investeringsfunctie van het inkomen van de IB-ondernemer wordt gezorgd.

In dit onderdeel wordt gekeken naar de verschillen in belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer. De wetgever heeft beoogd om de IB-ondernemer met een relatief laag inkomen meer te verlichten dan IB-ondernemers met een groter inkomen. In het vorige hoofdstuk is in tabel 2.4 uiteengezet hoe per inkomensniveau de verschillende belastingdrukverschillen zich verhouden tussen de IB-ondernemer en de werknemer. Diezelfde gegevens zijn nu in grafiek 3.7 weergegeven²⁰.

Kijkend naar grafiek 3.7 valt direct op dat op ieder inkomensniveau de drukverschillen zich gelijkmatig door de tijd ontwikkelen. Naarmate de tijd vordert, worden de verschillen in belastingdruk groter ten gunste van de IB-ondernemer en ten nadele van de werknemer. In zoverre wordt de IB-ondernemer op elk inkomensniveau bevoordeeld ten opzichte van de werknemer.

²⁰ Grafiek 3.7 is identiek aan grafiek 2.4

Als vervolgens wordt gekeken tussen de inkomensniveaus zelf dan zien we ook verschillen. Zo is het verschil in belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer kleiner naarmate het inkomensniveau stijgt. Anders gezegd betekent dit dat de IB-ondernemer met het relatief laagste inkomensniveau het grootste belastingdrukverschil heeft. Deze IB-ondernemer heeft voorts de minste mogelijkheid om werkgelegenheid te creëren gezien het lagere inkomen. Dit doet de vraag rijzen of in dit geval het juiste effect wordt nagestreefd door de wetgever.

Na het bovenstaande te hebben geconcludeerd uit de grafieken, kan worden beoordeeld of de doelstelling wordt behaald. Allereerst moet gezegd worden dat hoe lager het inkomensniveau, des te lager de belastingdruk voor de IB-ondernemer is. Daarnaast kan worden gezien dat naarmate de inkomens kleiner worden de belastingdrukverschillen tussen de IB-ondernemer en de werknemer groter worden. Er wordt zodoende niet alleen gedifferentieerd tussen inkomensniveaus van IB-ondernemers zelf, maar ook op inkomensniveaus zelf tussen IB-ondernemers en werknemers. De belastingdruk van de IB-ondernemer met een relatief laag winstinkomen wordt dus zowel ten opzichte van een andere meer verdiende IB-ondernemer als een gelijk verdiende werknemer duidelijk verlicht.

3.6 Extra effecten middels MKB-winstvrijstelling

Hier wordt bekeken of de extra fiscale maatregelen voor de IB-ondernemers een dusdanig effect hebben dat de invoering van de MKB-winstvrijstelling op zichzelf ook daadwerkelijk een positief effect heeft. Er moet zodoende bekeken worden of de MKB-winstvrijstelling naast de zelfstandigenaftrek een hogere groei teweegbrengt dan de zelfstandigenaftrek voorheen deed.

Omdat de vergelijking van de cijfers met de doelstellingen van de wetgever grotendeels samenvalt met de procedure in paragraaf 3.3.1, wordt in deze paragraaf slechts stilgestaan bij de groei die de MKB-winstvrijstelling als gevolg heeft. Er moet dus worden gekeken naar de groei die ontstaat na het invoeren van de MKB-winstvrijstelling en de groei die resulteert bovenop de zelfstandigenaftrek. De MKB-winstvrijstelling is ingevoerd per 1 januari 2007, zodat bekeken moet worden of vanaf dat tijdstip toegenomen groei plaatsvindt ten opzichte van de voorgaande jaren.

3.6.1 Ondernemerschap

In grafiek 3.1 is vanaf 2007 een licht stijgend aantal ondernemingen te zien, welk aantal weer daalt na het jaar 2008 als gevolg van de kredietcrisis. De toename welke in de grafiek te zien is, geeft geen blijk van een aardverschuiving in ondernemersland als gevolg van de MKB-winstvrijstelling. Er is dan ook geen groot absoluut verschil waarneembaar voor de jaren na 2006, dus gezien grafiek 3.1 is het niet aannemelijk dat de MKB-winstvrijstelling een groter effect veroorzaakt dan al dan niet al aanwezig was als gevolg van de zelfstandigenaftrek.

Grafiek 3.3 laat een ander en duidelijker beeld zien. Na de invoering van de MKB-winstvrijstelling in 2007 is de groei van het aantal ondernemingen explosief gestegen. Dit terwijl het BBP juist een matige stijgende groei toont in de grafiek. Zelfs op het moment dat het BBP een afnemende groei laat zien, stijgt het aantal ondernemingen enorm. Echter na dit punt in 2008 doet de kredietcrisis haar intrede en daalt de procentuele groei van zowel het aantal ondernemingen in het MKB als het BBP. Wat overblijft, is een inkrimping van het BBP en het ondernemerschap.

Het is opvallend om te zien dat juist op het moment van de invoering van de MKB-winstvrijstelling de groei van het aantal ondernemingen zo omhoog schiet. De daling in

2009 is vervolgens eenvoudig te verklaren door de crisis in ogenschouw te nemen en te concluderen dat de klap in 2009 hard is aangekomen. Maar mede door die extra groei blijft het aantal ondernemingen in het MKB op het niveau van vlak voor de kredietcrisis. Vergeleken met het BBP is een extra groei van het ondernemerschap mogelijk verklaarbaar door de invoering van de MKB-winstvrijstelling. De fiscale beleidsmaatregel lijkt in dit geval wel degelijk een effect te hebben op het ondernemerschap in de MKB.

3.6.2 Werkgelegenheid

Ook voor de vergelijking van de cijfers voor en na de invoering van de MKB-winstvrijstelling met betrekking tot de werkgelegenheid kan worden volstaan met enkel de periode na 2006. De periode voor 2007 is immers niet van toepassing op de MKB-winstvrijstelling en zodoende is het enige relevante fiscale instrument in die periode de zelfstandigenaftrek.

Zoals in paragraaf 3.3 is af te lezen in grafiek 3.5 verloopt de ontwikkeling van de arbeidsplaatsen weinig spectaculair. Er zijn in de periode 2001-2010 amper verschillen te merken die noemenswaardig zijn. Dit betekent dus dat de invoering van de MKB-winstvrijstelling als zodanig op het eerste gezicht geen enkel effect heeft op de werkgelegenheid. Immers de curve vertoont in de jaren vanaf 2007 na de invoering van de MKB-winstvrijstelling geen enkele verandering of opvallende mutatie in de trend.

In paragraaf 3.3 is beschreven dat het aantal arbeidsplaatsen niet hand in hand loopt met het aantal ondernemingen. Dit wil zeggen dat er andere redenen moeten zijn dat het ondernemerschap wel toe is genomen, maar dat er als gevolg daarvan geen extra arbeidsplaatsen mee zijn gekomen. Dit is te wijten aan de ontwikkeling van de zelfstandigen met personeel. Deze ontwikkelt zich op een dusdanig niveau dat het aantal arbeidsplaatsen amper toeneemt in de tijd. De oorzaak hiervoor is dat het creëren van de fiscale voordelen effecten veroorzaakt welke een nadelig effect hebben op de werkgelegenheid. Door de fiscale maatregelen beginnen verscheidene individuen als ZZP'er in het economisch proces. Met deze toename van het aantal ondernemingen neemt het aantal arbeidsplaatsen niet toe, aangezien de ZZP'er geen personeel heeft.

Grafiek 3.6 laat voor de periode na 2006 zien wat de MKB-winstvrijstelling heeft betekent voor de ontwikkeling van de ZZP'er. De ZZP'er ontwikkelt zich gestaag door de periode 2007-2008, doordat de absolute toename groter is dan voorheen. De toename van het aantal ZZP'ers neemt na 2006 harder toe dan de periode ervoor. Zo bezien lijkt een verband tussen de introductie van de MKB-winstvrijstelling en het aantal ZZP'ers evident.

Het verband tussen de werkgelegenheid en de fiscale beleidsregels is nergens te ontdekken of vast te stellen. De arbeidsplaatsen reageren niet of slap op ontwikkelingen in het ondernemerschap of in de economie. Een oorzaak hiervan is een meegelift probleem, namelijk het feit dat potentiële werknemers zichzelf omturnen tot ZZP'ers en zodoende niet in loondienst gaan werken maar als zelfstandigen. Aan de ene kant neemt het aantal ondernemingen en ondernemers toe, terwijl aan de andere kant het aantal arbeidsplaatsen gelijk blijft of zelfs kan dalen.

3.7 Aansluiting tarief vennootschapsbelasting

De wetgever heeft middels de Wet Werken aan Winst een tariefsverlaging geïntroduceerd voor de vennootschapsbelasting (in tabel 3.1: VPB), om zodoende het ondernemerschap te stimuleren. Mede om de overige ondernemers (binnen de inkomstenbelasting) tegemoet te komen, is de invoering van de MKB-winstvrijstelling

tot stand gekomen. Op zich toont een extra korting voor de IB-ondernemer op de belastbare winst al aan dat tegemoet is gekomen aan de compensatie voor de verlaagde vennootschapsbelastingtarieven.

Ter illustratie wordt hieronder een overzicht gegeven van de belastingdruk in de oude en nieuwe situatie voor winst van de IB-ondernemer en de ondernemer/aandeelhouder van een rechtspersoon. Daarbij wordt de winst van de IB-ondernemer eerst verminderd met de MKB-winstvrijstelling en vervolgens belast volgens het maximale tarief in de inkomstenbelasting (in tabel 3.1: IB). De winst van de ondernemer/aandeelhouder van een rechtspersoon wordt eerst belast tegen het maximale tarief aan VPB bij de rechtspersoon en daarna belast met dividendbelasting.

Tabel 3.1: vergelijking tarieven inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting								
IB	2007	IB	2006		VPB	2007	VPB	2006
	100,0		100,0			100,0		100,0
10%	<u>10,0</u>	n.v.t.	<u>-</u>	±23,4%	<u>23,4</u>	<u>23,4</u>	±28,7%	<u>28,7</u>
	90,0		100,0			76,6		71,3
52%	<u>46,8</u>	52%	<u>52,0</u>	15%	<u>11,5</u>	<u>11,5</u>	25%	<u>17,8</u>
	53,2		48,0			65,1		52,3
Druk	46,8		52,0			44,9		47,7

HOOFDSTUK 4

Duitsland

4.1 Inleiding

In Nederland zijn er verschillende belastingfaciliteiten in het leven geroepen ten voordele van de ondernemers in de inkomstenbelasting. Deze fiscale faciliteiten, met name de zelfstandigenaftrek en de MKB-winstvrijstelling, zijn in de voorgaande hoofdstukken uitgebreid aan bod gekomen. Het onderzoek heeft zich voorts gericht op de effecten die deze maatregelen hadden op de Nederlandse economie. Om een breder beeld te schetsen, is het interessant om te bekijken of er in andere landen soortgelijke fiscale regelingen bestaan. In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de fiscale behandeling van ondernemers in Duitsland.

Allereerst wordt in het vervolg een overzicht gegeven van het Duitse belastingstelsel zoals dat geldt voor ondernemers. Onderzocht dient te worden hoe ondernemers, vergelijkbaar met de ondernemers in de Nederlandse inkomstenbelasting, worden belast en welke fiscale voordelen zij mogelijk genieten. Verder wordt aandacht besteed aan de gevolgen voor de verhouding in belastingdruk tussen de ondernemer en de werknemer. Tenslotte wordt aan de hand van de situatie in Duitsland bestudeerd of Nederland lering kan trekken uit de fiscale behandeling van ondernemers in Duitsland.

4.2 Duits belastingstelsel in vogelvlucht

Het Duitse belastingstelsel kent voor ondernemers vele overeenkomsten met het Nederlandse belastingstelsel. In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de fiscale behandeling van Duitse ondernemers. Aan de orde komen de vragen wie belast worden, op welke manier zij belast worden en waarover zij belast worden door het Duitse belastingstelsel.

Ook in het Duitse (fiscale) recht wordt er onderscheid gemaakt tussen rechtspersonen en natuurlijke personen. De meest voorkomende rechtspersonen in Duitsland zijn:

- *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* (GmbH)
- *Aktiengesellschaft* (AG)
welke in Nederland te vergelijken zijn met de Besloten Vennootschap (B.V.) respectievelijk de Naamloze Vennootschap (N.V.).

Voor de bovenstaande rechtspersonen is sprake van binnenlandse belastingplicht (*unbeschränkt steuerpflichtig*) voor de *Körperschaftsteuer* (Duitse vennootschapsbelasting) indien de onderneming in Duitsland is gevestigd. Dit is het geval op het moment dat de onderneming in Duitsland is opgericht en haar zetel aldaar heeft of wanneer de plaats van leiding zich in Duitsland bevindt. Deze rechtspersonen worden met betrekking tot de *Körperschaftsteuer* belast voor het wereldinkomen, en wel voor de opgespaarde en uitgekeerde winsten tegen een belastingtarief van 15%²¹. Er is sprake van buitenlandse belastingplicht (*beschränkt steuerpflichtig*) wanneer noch de leiding noch de rechtspersoon is gevestigd in Duitsland, maar de rechtspersoon wel inkomsten in Duitsland geniet.

²¹ Tarief van de *Körperschaftsteuer* in het jaar 2010.

Natuurlijke personen kunnen op hun beurt transparante ondernemingen drijven, de zogenoemde personenvennootschappen. De meest voorkomende personenvennootschappen in Duitsland zijn:

- *Einzelfirma*
- *Gesellschaft bürgerlichen Rechts* (GbR),
- *Offene Handelsgesellschaft* (OHG)

welke in Nederland te vergelijken zijn met respectievelijk de Eenmanszaak, de Maatschap en de Vennootschap onder Firma (V.O.F).

Voor de *Einkommensteuer* (Duitse inkomstenbelasting) zijn de ondernemingen zonder rechtspersoonlijkheid, net zoals in Nederland, fiscaal transparant. Dit houdt in dat de heffing van Einkommensteuer wat betreft de inkomsten van deze personenvennootschappen plaatsvindt bij de natuurlijke persoon. Er is sprake van binnenlandse belastingplicht (*unbeschränkt steuerpflichtig*) voor de natuurlijke persoon indien deze inwoner van Duitsland is, ongeacht diens nationaliteit. Er is sprake van buitenlandse belastingplicht (*beschränkt steuerpflichtig*) indien de belastingplichtige wel inkomsten in Duitsland geniet, maar geen woonplaats of gebruikelijk verblijfplaats heeft in Duitsland.

De heffing van de Duitse Einkommensteuer komt erg overeen met het systeem van de inkomstenbelasting in Nederland van voor de introductie van de Wet IB 2001. Dit betekent dat in Duitsland sprake is van een synthetische belastingheffing, wat kort gezegd erop neerkomt dat inkomsten uit alle bronnen van de belastingplichtige bij elkaar worden genomen. Deze inkomsten uit bronnen zijn: arbeid, onderneming, zelfstandige arbeid, huur- en pacht, vermogen, incidentele activiteiten en agrarische land- en bosbouw. Na vermindering van persoonlijke aftrekposten wordt het gehele belastbare bedrag meegenomen in een progressief tarief van maximaal 45%²², na het in aanmerking nemen van een belastingvrije som. Binnenlandse belastingplichtigen worden voor het wereldinkomen in de heffing betrokken, terwijl buitenlands belastingplichtigen uitsluitend over de in Duitsland genoten inkomsten in de heffing wordt betrokken.

Bovenop de Körperschaftsteuer en de Einkommensteuer wordt bij iedere belastingplichtige een zogenoemde *Solidaritätszuschlag* (solidariteitsbijdrage) geheven. De bijdrage bedraagt een percentage van 5,5% van de af te dragen Einkommen- en Körperschaftsteuer. De Solidaritätszuschlag wordt geheven om de minder ontwikkelde economie in het oosten van Duitsland te stimuleren.

4.3 Gewerbesteuer

Uit de vorige paragraaf kwam naar voren dat een rechtspersoon in Duitsland wordt belast in de Körperschaftsteuer tegen een tarief van 15%. Een natuurlijk persoon wordt belast in de Einkommensteuer tegen een progressief tarief van maximaal 45% voor de inkomsten uit alle bronnen zoals arbeid, onderneming en zelfstandige arbeid. Daarnaast worden ondernemingen, ongeacht of het een rechtspersoon betreft, belast met een in Nederland niet bekende belasting, namelijk de *Gewerbesteuer* (bedrijfsbelasting).

In het vervolg wordt eerst uiteengezet wat de strekking en de inhoud van de Gewerbesteuer is. Daarna wordt onderzocht wat de achterliggende gedachte van deze Duitse bedrijfsbelasting is.

²² Maximum tarief van de Einkommensteuer in het jaar 2010.

4.3.1 Inhoud en strekking Gewerbesteuer

De Gewerbesteuer is een in Nederland onbekende belasting. In Duitsland echter worden alle ondernemingen extra belast op basis van deze Gewerbesteuer. Belast worden ondernemingen die een activiteit in Duitsland uitoefenen (een zogenaamd *Gewerbebetrieb*). Er is dus sprake van een objectbelasting, aangezien niet de natuurlijke persoon of de vennootschap voorwerp van belasting is, maar de activiteit als zodanig.

Niet alleen rechtspersonen worden hiermee belast, ook alle personenvennootschappen in Duitsland. Dus zowel de GmbH en AG als de Einzelfirma, GbR en OHG vallen onder de reikwijdte van de Gewerbesteuer. Opgemerkt dient te worden dat het uitoefenen van een vrij beroep of andere zelfstandige arbeid, zoals advocaten en tandartsen, zijn vrijgesteld van deze belasting. De Gewerbesteuer is een belasting die wordt geheven via Duitse nationale belastingregels, maar de tarieven worden door de verschillende gemeenten vastgesteld. Zo kan het voorkomen dat buurgemeenten een ander heffingstarief aanhouden en er zodoende een verschil in opbrengst bestaat tussen beide gemeenten. Dit betekent dan ook dat de Gewerbesteuer een gemeentelijke belasting is, waarvan de opbrengsten toevloeien aan de kas van die verschillende gemeenten.

In het *Unternehmensteuerreform 2008*²³ zijn enkele wijzigingen opgenomen met betrekking tot de Duitse belastingwetgeving gericht op ondernemers. Het Unternehmensteuerreform 2008 is grotendeels vanaf 1 januari 2008 in werking getreden. De kern van de wijzigingen zijn de verlaging van de tarieven van de Gewerbesteuer en de Körperschaftsteuer (van 25% naar 15%) en als tegenfinanciering een verbreding van de belastinggrondslag. Om een goed beeld te kunnen krijgen van de werking van de Gewerbesteuer, wordt hieronder allereerst uit de doeken gedaan hoe het belastingbedrag wordt bepaald. Daarna wordt in de volgende paragraaf verder ingegaan op de wijzigingen als gevolg van de Unternehmensteuerreform 2008.

De Gewerbesteuer wordt bepaald volgens de commerciële winst van de onderneming waarover ook Körperschaftsteuer en Einkommensteuer wordt geheven. Op basis van deze winst wordt vervolgens ook de Gewerbesteuer berekend. Het winstinkomen wordt gecorrigeerd met bijtellingen en/of kortingen. Zo wordt bijvoorbeeld een gedeelte van de rentekosten voor vreemd vermogen bijgeteld, om de heffing onafhankelijk te maken van het feit dat de onderneming gefinancierd is met vreemd of eigen vermogen. Ook dienen de winsten van buitenlandse personenvennootschappen van de winst te worden afgetrokken, omdat enkel de resultaten genoten in het binnenland mee moeten worden genomen.

Tabel 4.1: Cijfervoorbeeld Gewerbesteuer voor personenvennootschappen (vanaf 2008)

Winst uit onderneming	€100.000	
<u>+/- Bijtelling/Korting</u>	+ € 0	
Bedrijfsresultaat	€100.000	
<u>-/- Freibetrag</u>	-/- € 24.500	
Bedrijfsresultaat na Freibetrag	€ 75.500	
<u>x Steuermesszahl</u>	x 3.5%	[tarief van 3,5%]
Belastinggrondslag	€ 2.643	
<u>x Hebesatz</u>	x 400%	[tarief 400%]
Gewerbesteuer	€ 10.570	

Daarna wordt het belastbare bedrag verminderd met een Freibetrag, oftewel een belastingvrije som. Het Freibetrag bestaat enkel voor ondernemingen in de vorm van

²³ Zie 'Unternehmensteuerreformgesetz' te vinden op o.a. www.bundesfinanzministerium.de

een personenvennootschap. Na de aftrek van de belastingvrije som wordt de belastinggrondslag via het heffingspercentage (*Steuermesszahl*) bepaald: een voor alle ondernemingen in Duitsland gelijk percentage van 3,5%. Na deze vermenigvuldiging ontstaat de belastinggrondslag voor de heffing van de Gewerbesteuer. Op dit moment komt de autonomie van de gemeente om de hoek kijken. Iedere gemeente bepaalt zelf welke heffingscoëfficiënt (*Hebesatz*) wordt gekozen voor de bepaling van de Gewerbesteuer, waarbij een minimum geldt van 200%²⁴. Deze Hebesatz is zeer belangrijk voor de concurrentiepositie, aangezien een lager percentage aantrekkelijker is voor ondernemingen om zich juist in die gemeenten te vestigen. Tenslotte kan de Gewerbesteuer worden bepaald zoals het voorbeeld van tabel 4.1 laat zien. De uiteindelijke Gewerbesteuer dient te worden afgedragen aan de desbetreffende gemeente op wiens grondgebied de onderneming zich bevindt.

4.3.2 Beleidsdoelstellingen Duitse wetgever

In de vorige paragraaf is beschreven hoe de Gewerbesteuer vanaf begin 2008 wordt bepaald bij ondernemingen. De fiscale regeling zoals die nu is, komt mede door de invoering van de Unternehmensteuerreform 2008. Via deze wijziging van de belastingwetten tracht de Duitse regering onder meer de volgende doelen na te streven²⁵:

- Duitsland aantrekkelijker maken als vestigingsland door verlaging van directe belastingen voor ondernemers;
- Rechtsvormneutraliteit, belastingneutraliteit, financieringsneutraliteit van de belastingheffing op ondernemingen;
- De opbrengsten van de Gewerbesteuer conjunctuurrongevoeliger maken en meer zekerheid voor planning.

Wat zijn nu precies de wijzigingen die met de Unternehmensteuerreform 2008 zijn ingevoerd? Allereerst zijn de tarieven voor de Körperschaftsteuer en de Gewerbesteuer drastisch verlaagd. Zo is het tarief van de Körperschaftsteuer afgenomen van 25% naar 15% en is het tarief van de Steuermesszahl voor de Gewerbesteuer voor ondernemingen bepaald op 3,5%. Voor 2008 was het voor kapitaalvennootschappen een uniform tarief van 5% en voor personenvennootschappen trapsgewijs oplopend van 1% naar 5%. Dus *in de top* is er sprake van een duidelijke belastingverlaging wat betreft de Gewerbesteuer. Daarnaast is er voor de personenvennootschappen een mogelijkheid gecreëerd om de Gewerbesteuer te verrekenen met de Einkommensteuer. Een deel van de berekende Steuermesszahl kan immers tot het maximum van de feitelijke betaalde Gewerbesteuer worden verrekend met de te betalen Einkommensteuer. Waar de Steuermesszahl vóór 2008 met de factor 1,8 werd verrekend, is deze factor door de Unternehmensteuerreform 2008 verhoogd naar 3,8. Dit betekent zodoende een voordeel met betrekking tot de Einkommensteuer voor de natuurlijke persoon die Gewerbesteuer dienen af te dragen aan de gemeente, immers het te verrekenen deel wordt groter.

De tariefswijzigingen hebben tot doel om het fiscaal aantrekkelijker te laten zijn om als ondernemer in Duitsland een bedrijf te starten. Verlaging van de tarieven in de Gewerbesteuer en de Körperschaftsteuer dienen ervoor te zorgen dat Duitsland zowel

²⁴ In de gemeente München gold in 2009 bijvoorbeeld een heffingscoëfficiënt van 490%.

²⁵ F.J. Elswier, "Ontwikkelingen in de Duitse belastingwetgeving voor vennootschappen, gevolgen voor Nederland?", MBB 2008/04

voor ingezetenen als niet-ingezetenen aantrekkelijk is om een onderneming te starten en ondernemersactiviteiten uit te breiden in Duitsland. Uit tabel 4.2 kan worden afgeleid dat de veranderingen in de belastingheffing voor natuurlijke personen met een onderneming positief uitpakken. Immers, er is na de Unternehmensteuerreform in 2008 minder Einkommensteuer verschuldigd dan voorheen. Hier staat echter wel een verhoging van het toptarief voor de Einkommensteuer tegenover van 42% naar 45%.

Tabel 4.2: Overloop Gewerbesteuer en Einkommensteuer voor en na Unternehmensteuerreform 2008

	2007	2008
Winst uit onderneming	€100.000	€100.000
<u>-/- Freibetrag</u>	<u>-/- € 24.500</u>	<u>-/- € 24.500</u>
Bedrijfsresultaat na Freibetrag	€ 75.500	€ 75.000
<u>x Tarif Steuermesszahl</u>	<u>x max 5%</u>	<u>x 3,5%</u>
Steuermesszahl	€ 2.575	€ 2.643
<u>x Hebesatz</u>	<u>x 400%</u>	<u>x 400%</u>
Subtotaal	€ 10.300	€ 10.570
<u>/ Divisor²⁶</u>	<u>/ 1,2</u>	<u>n.v.t.</u>
Gewerbesteuer	€ 8.583	€ 10.570
Winst uit onderneming	€100.000	€100.000
<u>-/- Aftrekbare Gewerbesteuer</u>	<u>-/- € 8.583</u>	<u>n.v.t.</u>
Belastbare bedrag	€ 91.417	€100.000
<u>x Tarif Einkommensteuer</u>	<u>x max 42%</u>	<u>x max 45%</u>
Einkommensteuer	€ 30.481	€ 34.086
<u>-/- Verrekening Gewerbesteuer²⁷</u>	<u>factor 1,8 -/- € 3.863</u>	<u>factor 3,8 -/- € 10.042</u>
Einkommensteuer	€ 26.618	€ 24.044
Totale belastingbedrag	€ 35.201	€ 34.614

Rechtsvorm- en belastingneutraliteit wordt bewerkstelligd door de effectieve belastingtarieven voor ieder ondernemingstype op elkaar af te stellen. Met extra vrijstellingen voor de belastingplichtige voor de Einkommensteuer, zoals een belastingvrije som en verrekening van de Gewerbesteuer, dient het hogere belastingtarief gecompenseerd te worden. Het tarief van de Körperschaftsteuer, de Einkommensteuer en de Gewerbesteuer worden dusdanig bepaald dat een vergelijkbare belastingdruk ontstaat voor de belastingplichtige ondernemer voor de Einkommensteuer en de belastingplichtige ondernemer voor de Körperschaftsteuer. Dus de belastingdruk zou idealiter niets uit moeten maken bij de keuze voor een ondernemingsvorm van de belastingplichtige.

Doordat de opbrengsten van de Gewerbesteuer voor de gemeenten enkel en alleen afhankelijk zijn van de winsten van ondernemingen in hun gemeente, is het evident dat een slechte economische periode van invloed is op de ontvangsten uit de gemeentebelasting. De Duitse regering was daarom ook van mening om een minder conjunctuurgevoelig systeem te introduceren voor de Gewerbesteuer. Door verschillende maatregelen is geprobeerd dit probleem op te vangen. Zo is de grondslag verbreed door middel van het strenger toelaten of buitensluiten van aftrekposten voor de winst. Als voorbeeld kan worden genoemd het uitsluiten van verliezen van deelnemingen in het buitenland in de winstberekening en de verminderde aftrekmogelijkheden voor rentekosten. Op die manier worden negatieve resultaten van

²⁶ Divisor in 2007 wordt bepaald volgens de formule: $1 + (\text{Hebesatz} / 20)$

²⁷ Verrekening wordt bepaald volgens de formule: $\text{Steuermesszahl} \times \text{factor}$. In 2007 wordt deze factor nog gecorrigeerd met de Divisor. Verrekening is maximaal de te betalen Gewerbesteuer.

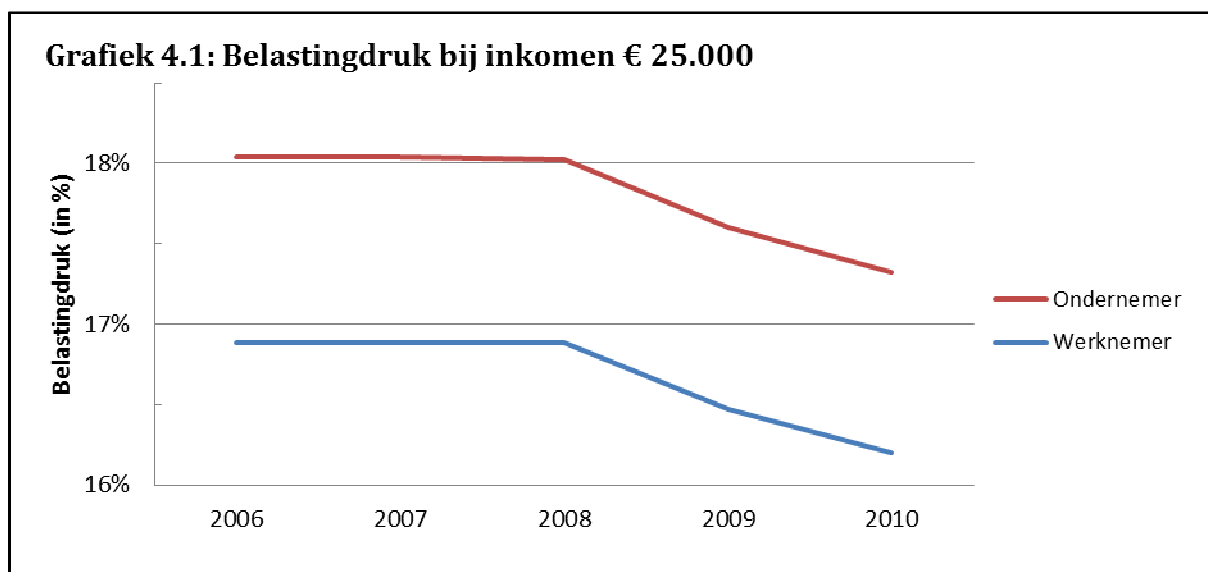
‘andere’ ondernemingen die niet in de gemeente zelf liggen buiten de Gewerbesteuer gehouden en wordt de grondslag verbreed.

4.4 Belastingdruk in Duitsland

Er is nu een duidelijk beeld geschetst van de doelen en de werking van de Gewerbesteuer zoals die in Duitsland bestaat na de aanpassingen via de Unternehmensteuerreform 2008. Het daarom van belang om hier nu te onderzoeken wat de fiscale maatregelen in Duitsland daadwerkelijk betekenen voor de belastingdruk van de ondernemer en de werknemer in de Einkommensteuer. Er wordt in deze paragraaf een soortgelijk onderzoek opgesteld als in het voorgaande hoofdstuk 2. Dit betekent dat voor een periode van een aantal jaren een berekening wordt gemaakt van de belastingdruk voor de ondernemer in de Einkommensteuer en de werknemer in de Einkommensteuer.

4.4.1 Algemene aannames en resultaten

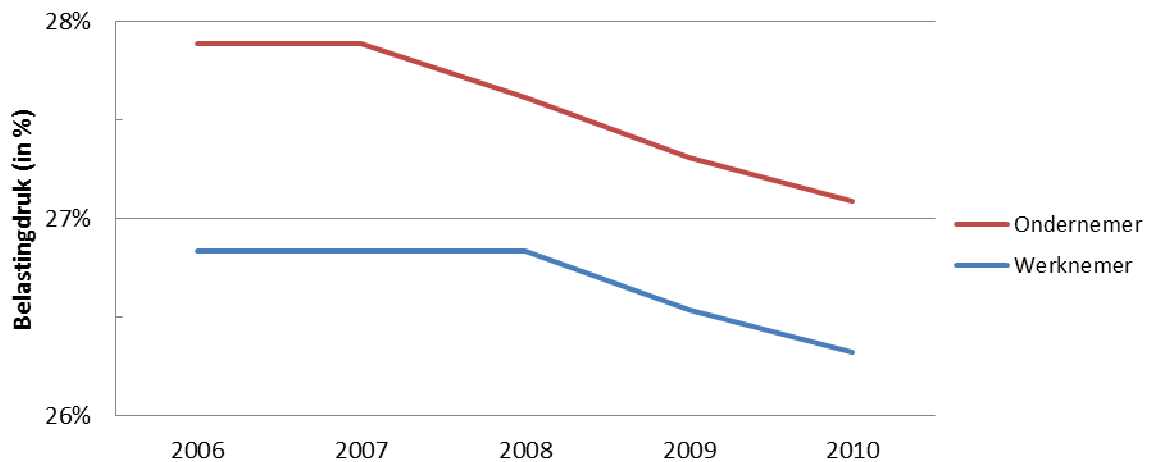
Voor de berekening van de belastingdruk van de ondernemer en de werknemer in Duitsland gelden dezelfde regels als degene die in hoofdstuk 2 gebruikt zijn voor de berekeningen²⁸. Er wordt uitgegaan van enkel winst uit onderneming voor de ondernemer en enkel inkomen uit dienstbetrekking voor de werknemer. De belastingdruk wordt bepaald voor de periode 2006-2010. De vergelijking van de belastingdruk tussen de ondernemer en de werknemer wordt bepaald op basis van drie inkomensniveaus, te weten: € 25.000, € 50.000 en € 75.000. De Duitse belasting over de winst uit onderneming van de ondernemer wordt geheven op een identieke manier als in het cijfervoorbeeld uit tabel 4.2 te zien is. Hierbij moet worden opgemerkt dat een afgerond gemiddelde van de Duitse Hebesatz wordt meegenomen in de berekening van de Gewerbesteuer, te weten 400%²⁹. Voordat het inkomen uit dienstbetrekking van de werknemer in de heffing van de Einkommensteuer wordt betrokken, dienen allereerst nog de *Werbungskosten* (beroepskosten) in aftrek te worden genomen. De uiteindelijke totale belastingdruk is inclusief de Solidaritätszuschlag van 5,5%.

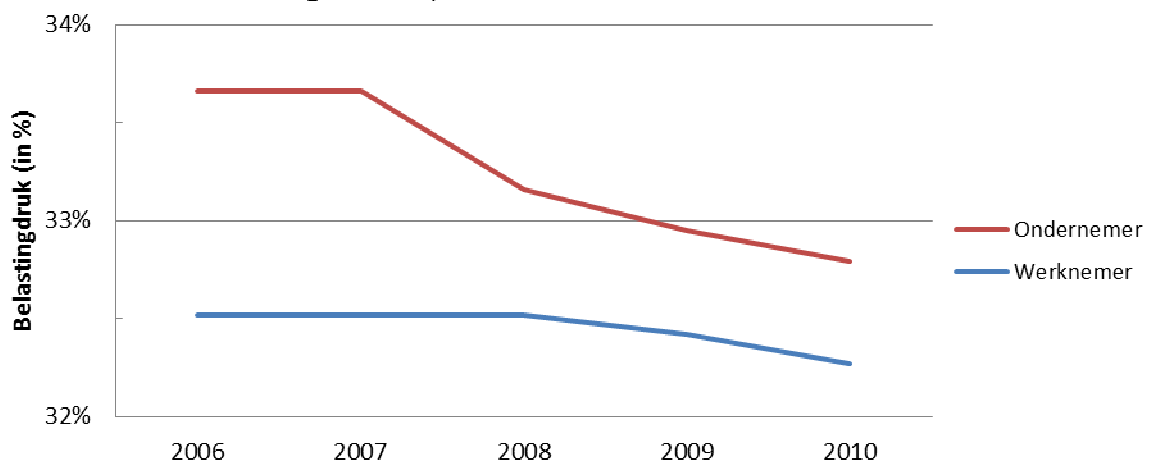
²⁸ Zie paragraaf 2.2.1

²⁹ Bron: www.destatis.de

Grafiek 4.2: Belastingdruk bij inkomen € 50.000

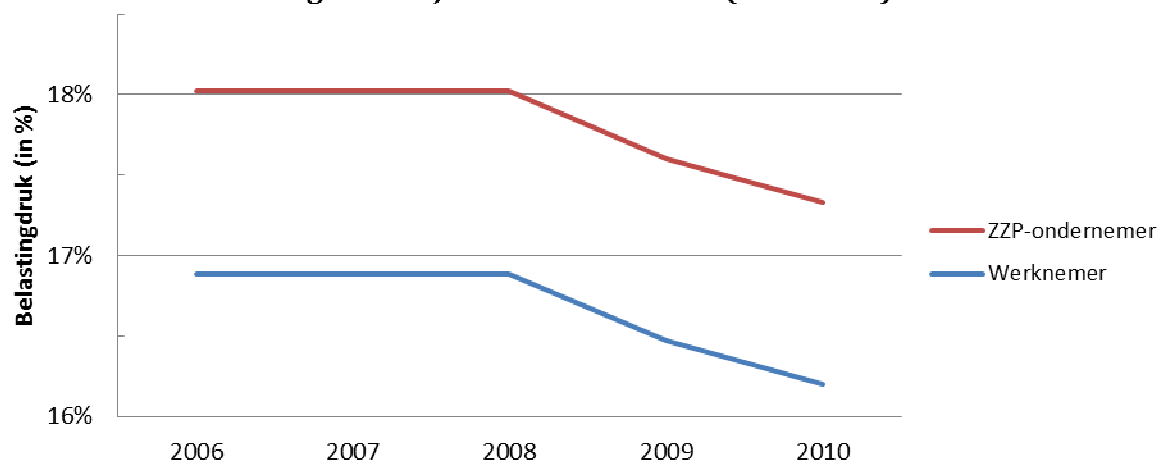

Grafiek 4.3: Belastingdruk bij inkomen € 75.000

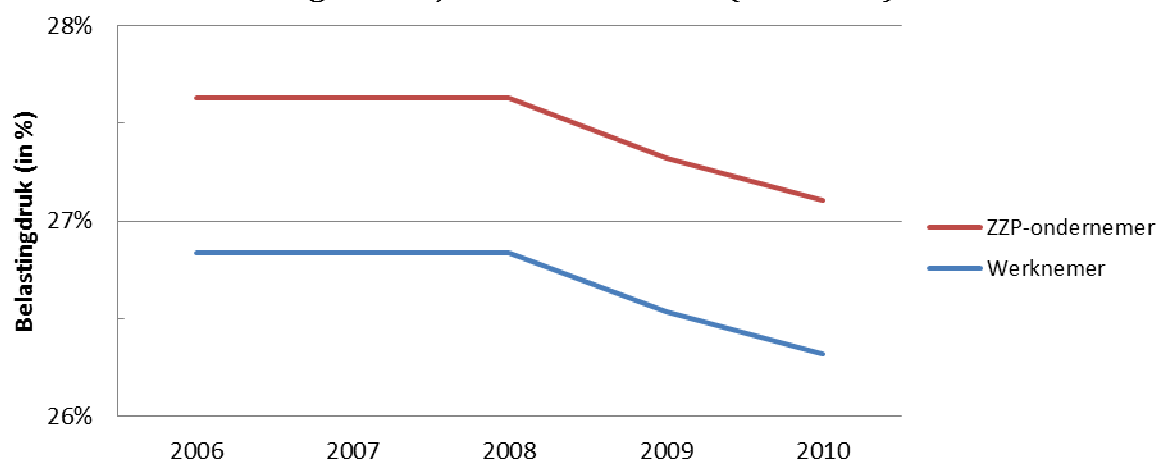

In paragraaf 4.3.1 is al eerder opgemerkt dat verschillende ondernemers worden vrijgesteld van de Gewerbesteuer. Deze groep ondernemers omvat natuurlijke personen die een vrij beroep uitoefenen of andere zelfstandige arbeid verrichten, zoals advocaten en tandartsen (hierna: ZZP'ers).. Het is daarom interessant om te onderzoeken wat de vrijstelling voor de Gewerbesteuer voor invloed heeft op de belastingdruk van deze groep ondernemers. De ZZP'er valt in dit geval met de volledige winst direct in de heffing van de Einkommensteuer. Enige verschil met de heffing van de werknemer is dat er geen gebruik gemaakt kan worden van de Werbungskosten, aangezien deze heffingskorting enkel voor werknemers bedoeld is.

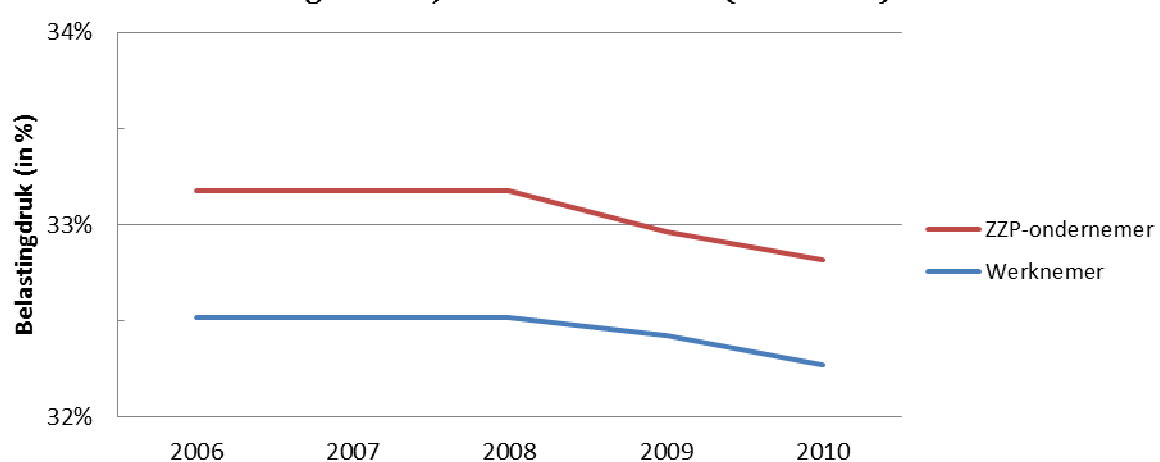
Grafiek 4.4: Belastingdruk bij inkomen € 25.000 (Duitsland)

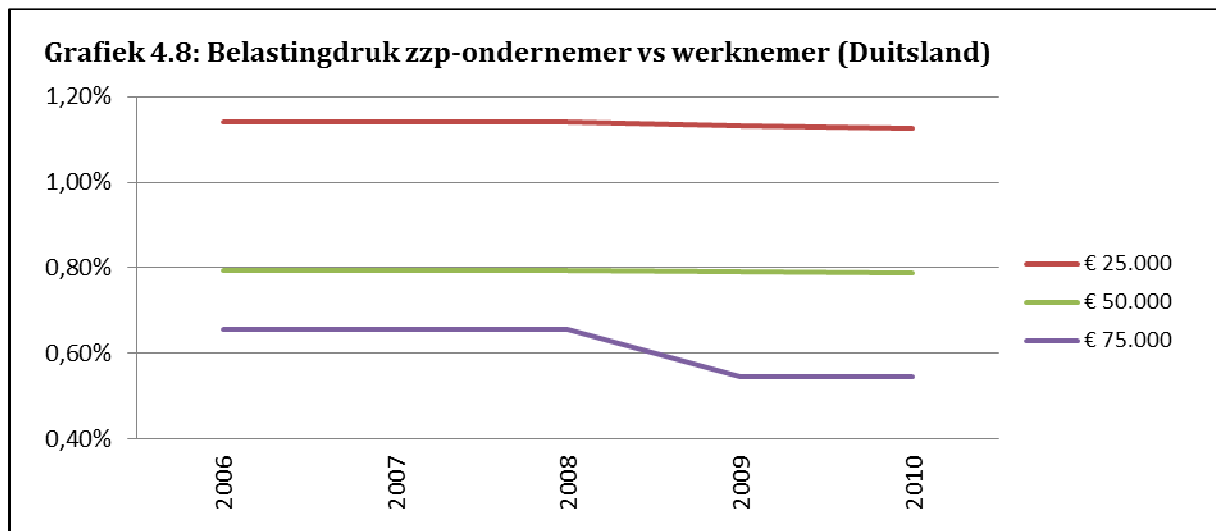
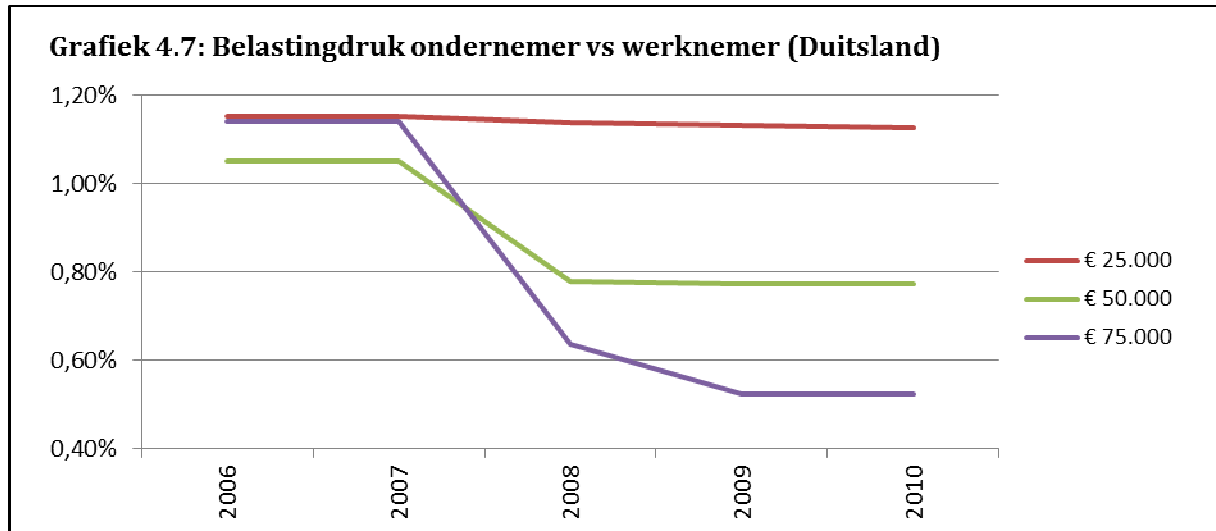
Grafiek 4.5: Belastingdruk bij inkomen € 50.000 (Duitsland)

Grafiek 4.6: Belastingdruk bij inkomen € 75.000 (Duitsland)

Net zoals in hoofdstuk 2 en 3 worden hieronder vervolgens de belastingdrukverschillen tussen de ondernemer en de werknemer per inkomensniveau met elkaar vergeleken. Allereerst volgt een overzicht van het belastingdrukverschil tussen de ondernemer en de werknemer op basis van de cijfers waarop de grafieken 4.1 tot en met 4.3 gebaseerd zijn. Vervolgens is er een overzicht te zien van het belastingdrukverschil tussen de ZZP'er en de werknemer op grond van de cijfers waarop de grafieken 4.4 tot en met 4.6 gebaseerd zijn.

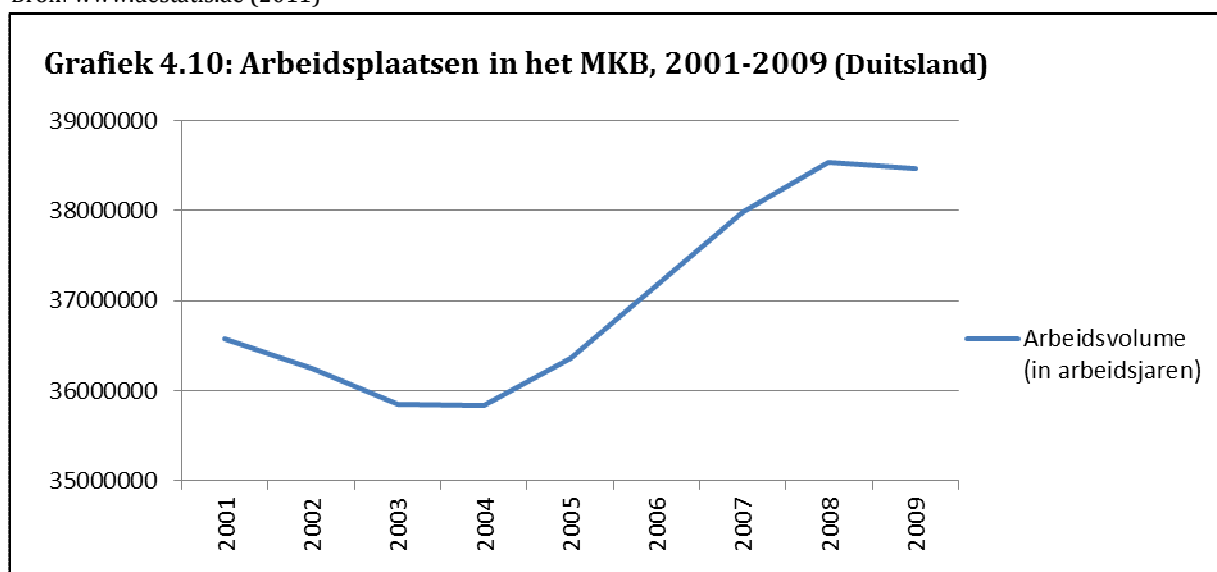
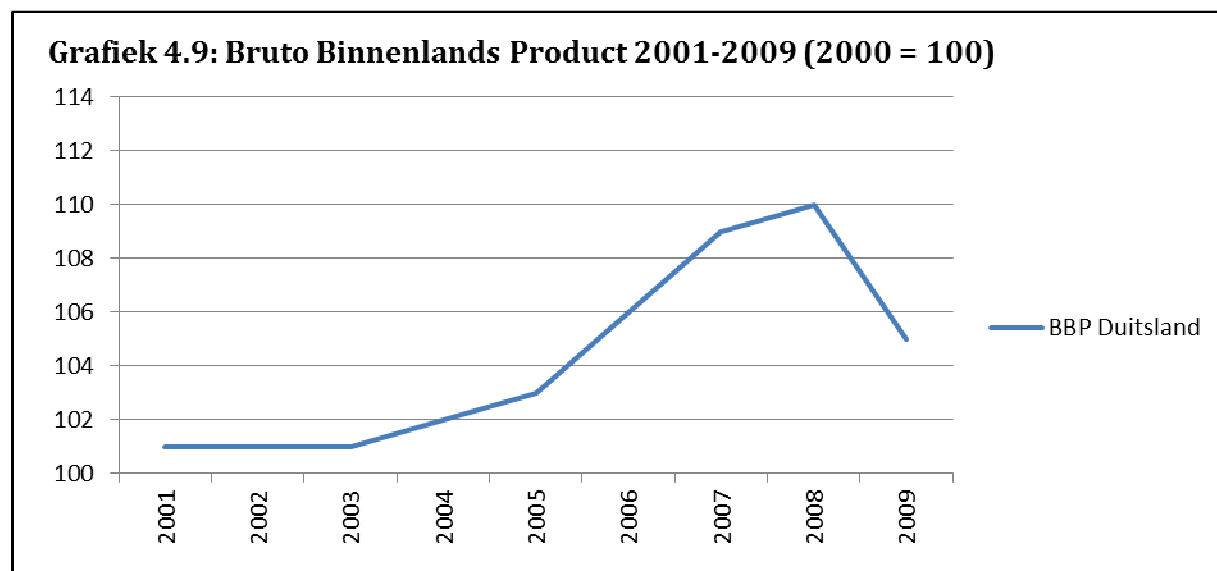

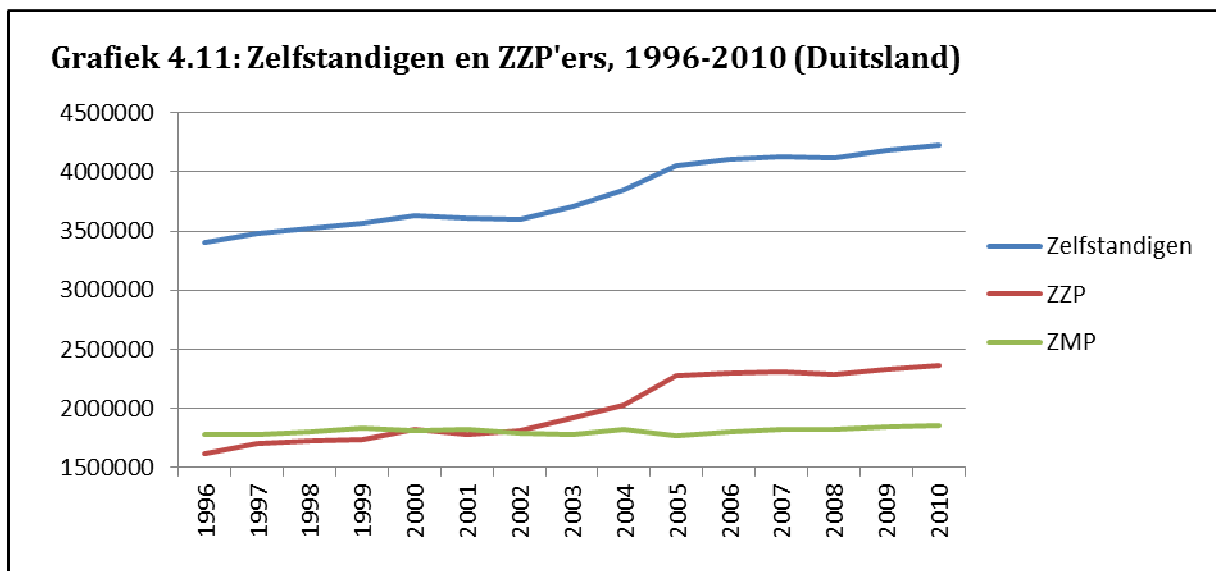
4.4.2 Analyse Duitsland

Deel 1 van de analyse heeft betrekking op de vergelijking van de belastingdrukverschillen tussen de ondernemer en de werknemer. De winst van de ondernemer wordt belast met Gewerbesteuer en aansluitend Einkommensteuer, terwijl het inkomen uit dienstverband bij de werknemer uitsluitend wordt belast met Einkommensteuer. In de grafieken 4.1 tot en met 4.3 is te zien dat in de periode 2006-2010 de belastingdruk op ieder inkomensniveau globaal een gelijke trend vertoont. Voor de inkomens €25.000, €50.000 en €75.000 betekent dit dat de belastingdruk van de ondernemer in alle gevallen hoger uitvalt dan de belastingdruk van de werknemer. Dit houdt dus in dat zowel voor als na de Unternehmensteuerreform in 2008 de ondernemer niet kan genieten van een lagere belastingdruk dan de werknemer. Het tegenovergestelde is hier

nu juist te zien. Dit zorgt ervoor dat de diverse fiscale maatregelen geen invloed hebben gehad op een eventuele bovenmatige bevoordeling van de ondernemer en het ondernemerschap in het bijzonder ten koste van de werknemer. De fiscale faciliteiten, ingesteld met het op de schop nemen van de Gewerbesteuer, zorgen er niet voor dat de ondernemer een aanzienlijk belastingvoordeel tegemoet kan zien. Immers de ondernemer dient op ieder inkomensniveau meer belastingdruk met zich mee te dragen dan de werknemer op eenzelfde inkomensniveau.

Grafiek 4.7 laat zien dat er wel degelijk een verschuiving in de belastingdrukverschillen waarneembaar is. Hoe hoger het inkomensniveau van de ondernemer en de werknemer, des te kleiner worden de verschillen in de loop van de periode 2006-2010. Uit de verschillende grafieken blijkt dat de ondernemer ten opzichte van de werknemer een hogere belastingdruk tegenover zich ziet en zodoende door de verschillende fiscale maatregelen en wetten niet (bovenmatig) wordt bevoordeeld. De belastingdruk van de ondernemer maakt juist een inhaalslag om de achterstand op de belastingdruk van de werknemer te benaderen. Dit wetende, is het erg boeiend om de grafieken 4.9 tot en met 4.11 enige aandacht te schenken.

Bron: Eurostat (2011)

In de eerste grafiek 4.9 is de ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (hierna: BBP) in Duitsland te zien. Het BBP neemt in de periode vanaf 2000 flink toe en deze groei wordt pas beëindigd in 2008. Vanaf dit jaar is er een daling van het BBP te zien. In grafiek 4.10 is op te merken dat de werkgelegenheid in de periode 2004-2007 gestaag toeneemt. Vanaf het jaar 2008 neemt de werkgelegenheid in Duitsland weer licht af. In grafiek 4.11 is te zien dat het aantal ondernemingen of zelfstandigen een groeiontwikkeling doormaakt vanaf het jaar 2007. Zo bezien neemt het aantal ondernemingen in het Duitse Midden- en Kleinbedrijf toe (hierna: MKB). De ondernemer wordt fiscaal niet extra gestimuleerd middels een lagere belastingdruk en ondervindt zodoende dus geen fiscaal voordeel van de belastingheffing in Duitsland. De ondernemer wordt eerder benadeeld door de hogere belastingdruk vergeleken met de werknemer. Ondanks dit alles is daar weinig van terug te zien in de statistische gegevens. Het uitblijven van een fiscale stimulans doet niets af aan het toenemen van het BBP, de ontwikkeling van de werkgelegenheid en de groei van het aantal ondernemingen en zelfstandigen in Duitsland.

Uit de berekeningen³⁰ kan worden geconstateerd dat de verandering van het stelsel van de Gewerbesteuer in 2008 voor de kleinere zelfstandigen een verhoging van de Gewerbesteuer oplevert. De hoogte van de Gewerbesteuer is immers beduidend hoger in de periode na 2007. Ondanks deze demotiverende fiscale prikkel lijkt het ondernemerschap niet te lijden onder de gevolgen van de Unternehmensteuerreform in 2008. De groei van het aantal ondernemingen lijkt te stijgen, terwijl de directe belasting op de ondernemersactiviteiten toeneemt.

Deel 2 van de analyse heeft betrekking op de vergelijking van de belastingdruk tussen de ZZP'er en de werknemer. De ZZP'er wordt in eerste instantie bevoordeeld ten opzichte van de overige zelfstandigen doordat de ZZP'er wordt vrijgesteld van de Gewerbesteuer. Daarom wordt hier nu kritisch gekeken naar de gevolgen voor de belastingdruk van de ZZP'er ten opzichte van de werknemer. Net zoals bij de vorige vergelijking tussen de ondernemer en de werknemer in de grafieken valt af te lezen, kan in de grafieken 4.4 tot en met 4.6 worden gezien dat de belastingdruk eenzelfde trend volgt. Bij ieder inkomensniveau is de belastingdruk voor de ZZP'er ondanks de afwezigheid van

³⁰ Tabel 4.2 laat een dergelijke berekening zien voor de jaren 2007 en 2008.

Gewerbsteuer hoger dan die van de werknemer. Ook de ZZP'er wordt dus niet bovenmatig bevoordeeld ten opzichte van de werknemer, ondanks de vrijstelling voor de Gewerbsteuer.

Grafiek 4.8 laat zien dat de belastingdrukverschillen tussen de ZZP'er en de werknemer kleiner worden in de periode 2006-2010. Dit houdt in dat de belastingdruk van de ZZP'er stilletjes aan naar het niveau van de werknemer toe kruipt, waardoor het nadeel steeds kleiner wordt. In tegenstelling tot grafiek 4.7 nemen de verschillen voor de ZZP'er niet dusdanig af als het geval is voor de overige zelfstandigen. De belastingdruk van de ZZP'er groeit in vergelijking met de overige zelfstandigen dus niet zo sterk naar het niveau van de werknemer toe. Dit houdt dus in dat de ZZP'er ook ten opzichte van de overige zelfstandigen nadelige gevolgen ziet in de belastingdruk. Over het geheel bekeken wordt de ZZP'er het minst bevoordeeld van alle ondernemers. Maar ondanks deze ontwikkelingen omtrent de belastingdruk, kan uit grafiek 4.11 worden afgelezen dat de groei van het aantal ZZP'ers in het Duitse MKB even groot of zelfs groter is dan de groei van het aantal overige zelfstandigen of zelfstandigen met personeel³¹. De overige zelfstandigen worden echter fiscaal meer geprikkeld door een lagere belastingdruk dan een ZZP'er. Dit is niet terug te zien in grafiek 4.11, doordat de groei van beide aantallen eenzelfde trend vertoont.

4.5 Duitsland vergeleken met Nederland

De doelen van de Duitse regering in ogeschouw nemend, kan met betrekking tot het Unternehmensteuerreform 2008 worden opgemerkt dat de beoogde gevolgen van de belastingwijziging aansluiten met de doelen die Nederland beoogd. Ook Nederland wilde immers de belastingdruk van (kleine) ondernemingen verlichten en het (internationale) ondernemerschap stimuleren. Zo zijn in Nederland de MKB-winstvrijstelling ingevoerd en is het tarief van de vennootschapsbelasting verlaagd. Op deze manier wil de Nederlandse regering de economie stimuleren en ondernemingen creëren. Nu we in deze paragraaf terugkijken op de ontwikkelingen in Duitsland en deze vergelijken met de situatie in Nederland dan vallen verschillende dingen op.

4.5.1 Belastingdruk

Allereerst wilden zowel Duitsland als Nederland de belastingdruk van de ondernemers verlichten door enkele tariefsverlagingen. Inderdaad, in Duitsland zorgde de tariefsverlaging ervoor dat de Einkommensteuer voor de belastingplichtige daalde, maar door de overige maatregelen trad er een gematigd effect op. De Duitse regering wilde graag de ondernemers tegemoet komen door een matiging van de tarieven, alleen wilde zij niet toestaan dat er eventueel een uitholling van de grondslag plaatsvond. Daarom werden er hervormingen doorgevoerd om de belastinggrondslag te verbreden. Echter deze veranderingen zorgden ervoor dat de belastingdrukverlichting als gevolg van tariefsmatiging voor de Gewerbsteuer bijna totaal verdween. De aanpassingen van de Gewerbsteuer lijken er op gericht om ondernemers de indruk te geven dat ze worden bevoordeeld, terwijl op een andere manier hun grondslag wordt verbreed. Al met al kan worden gezegd dat de belastingdruk van ondernemers slechts mondjesmaat werd verlicht.

In Nederland daarentegen kan de MKB-winstvrijstelling worden opgevat als een soort tariefsverlaging. Ondanks enkele grondslagverbredingen in de verschillende belastingwetten nam de belastingdruk voor het MKB aantoonbaar af. In dit opzicht heeft

³¹ In grafiek 4.11 de ZMP, Zelfstandige Met Personeel, genoemd.

de hervorming door de Nederlandse regering in haar totaliteit wel degelijk een positief effect opgeleverd voor de belastingdruk van ondernemers³². In dat opzicht heeft het beleid van de Nederlandse regering meer duidelijkheid dan het Duitse beleid. Immers de Duitse hervormingen worden voordelig genoemd voor de ondernemingen, maar de totale belastingdruk is eerder geneigd hoger uit te vallen dan dat van de werknemers.

De belastingdruk van de ondernemer in Nederland is kleiner dan de belastingdruk van de werknemer in Nederland. Op deze manier tracht Nederland het ondernemerschap te stimuleren. In Duitsland zien we het tegenovergestelde, namelijk dat de belastingdruk van de werknemer kleiner is dan de belastingdruk van de ondernemer. Als nu de belastingdruk van de ondernemer van beide landen wordt vergeleken met de werknemer dan kan worden geconstateerd dat de ondernemer in Nederland een veel lagere belastendruk heeft. Geconcludeerd kan dus worden dat Nederland de ondernemer in het MKB fiscaal gezien veel meer bevoordeelt dan dat Duitsland dat doet met de ondernemer.

4.5.2 Ondernemerschap

Het ondernemerschap in Duitsland vertoont een soortgelijk verloop in de periode 1996-2010 als in Nederland (zie de grafieken 3.6 en 4.11). Door de jaren heen is er ieder jaar een stijging in het aantal zelfstandigen te bespeuren. Als dit wordt afgezet tegen de fiscale behandeling van de ondernemer dan komen enkele opvallende zaken boven water.

In zowel Nederland als Duitsland is een stijgende trend waarneembaar wat betreft de groei van het aantal zelfstandigen in het MKB. In de situatie van Nederland ligt dat natuurlijk in de lijn der verwachting aangezien de ondernemer belastingtechnisch bovenmatig wordt bevoordeeld. Een aantrekkelijke fiscale behandeling van een IB-ondernemer maakt de weg vrij voor de creatie van ondernemerschap. Echter in Duitsland is de behandeling tegenovergesteld. In Duitsland namelijk wordt de ondernemer meer belastingdruk op de schouders gelegd dan de werknemer. Dit houdt in dat het de ondernemer fiscaal minder aantrekkelijk wordt gemaakt in Duitsland om het ondernemerschap te stimuleren. Ondanks deze mindere impuls blijkt uit niets dat de creatie van ondernemingen onder deze omstandigheid te leiden heeft. Immers de ontwikkeling van het aantal ondernemingen vertoont eenzelfde trend als Nederland, waar zoals genoemd werd een bovenmatige fiscale stimulans voor de ondernemer aanwezig is.

De ontwikkeling van het BBP in Duitsland vertoont een overeenkomstig patroon met Nederland, zoals in de grafieken 3.2 en 4.9 is af te lezen. Daarnaast kan worden gezien dat zowel in Duitsland als in Nederland de groei van het aantal zelfstandigen in lijn is met de groei van het BBP. Het BBP is een belangrijke indicator voor de economie en daarom is het aannemelijk dat de voorspoedige groei van het BBP hand in hand loopt met de ontwikkeling van het ondernemerschap in Duitsland. Evenals Nederland geldt voor Duitsland dat het BBP een verband lijkt te tonen met de ontwikkeling van het ondernemerschap. Echter geldt in dit geval ook dat een dergelijke relatie niet met zekerheid vastgesteld kan worden. In de literatuur heerst grote verdeeldheid over een verband tussen het BBP en het ondernemerschap en zodoende kan weinig waarde worden gehecht aan bovenstaand mogelijk verband³³.

³² Zie voor meer informatie Hoofdstuk 2

³³ Zie paragraaf 3.3.1

4.5.3 Werkgelegenheid

De ontwikkeling van het ondernemerschap heeft natuurlijk invloed op het aantal arbeidsplaatsen. De werkgelegenheid is er zodoende bij gebaat dat de groei van het aantal ondernemingen wordt bevorderd. De werkgelegenheid in Duitsland laat over de periode 2001-2009 een toename van het aantal arbeidsplaatsen zien. Dit lijkt eenvoudig te verklaren door de ontwikkeling van het aantal ondernemingen in Duitsland. Echter in Nederland is een andere ontwikkeling te zien in het aantal arbeidsplaatsen. De groei van de werkgelegenheid stopt rond 2008 en het aantal arbeidsplaatsen keert terug naar het oorspronkelijke, lagere niveau. In Nederland heeft zodoende geen groei van de werkgelegenheid plaatsgevonden, terwijl het aantal ondernemingen ruim is toegenomen.

Deze ontwikkelingen in Nederland zijn te verklaren door de opkomst van de ZZP'er. In Nederland is een groot aandeel in de ontwikkeling van het ondernemerschap te danken aan de opkomst van de ZZP'er. Een bovenmatige bevoordeling van de ondernemer door verschillende fiscale faciliteiten lijkt de toename van het aantal ZZP'ers in Nederland te veroorzaken. Deze zelfstandigen brengen echter geen arbeidsplaatsen voort en zorgen zodoende niet voor een grotere werkgelegenheid. In Nederland is het aandeel ZZP'ers in het aantal ondernemingen de laatste jaren explosief toegenomen in vergelijking met de groei van de overige zelfstandigen in het MKB. Een deel van de totale groei gaat daarom niet gepaard met een toename van de werkgelegenheid.

In Duitsland echter groeit het aantal ZZP'ers volgens dezelfde trend als de overige zelfstandigen. Dit is te verklaren doordat de belastingdruk van de ZZP'er hoger is dan die van de werknemer en bijna gelijk aan de belastingdruk van de ondernemer. Zodoende bestaat er ook voor de ZZP'er geen fiscale prikkel. Mede hierdoor zijn er in verhouding meer zelfstandigen met personeel in Duitsland dan in Nederland. Dit verklaart waarom in Duitsland de werkgelegenheid toeneemt aan de hand van het aantal ondernemingen, terwijl Nederland achterblijft wat betreft werkgelegenheid.

4.6 Conclusie

De Gewerbesteuer heeft er mede voor gezorgd dat de ondernemer in Duitsland geconfronteerd wordt met een hogere belastingdruk dan de werknemer. Hierdoor is er geen sprake van een fiscale bevoordeling van de ondernemer ten opzichte van de werknemer zoals in Nederland het geval is. Echter in Duitsland neemt ondanks de mindere fiscale positie van de ondernemer het aantal ondernemingen op evenredige wijze toe als in Nederland. Met andere woorden, de benadeling van de ondernemer in Duitsland leidt tot dezelfde positieve gevolgen voor het ondernemerschap als de bovenmatige bevoordeling van de ondernemer in Nederland.

De groei van de werkgelegenheid correspondeert daarnaast in Duitsland met de ontwikkeling van het aantal ondernemingen. Echter het aantal arbeidsplaatsen in Nederland neemt niet of nauwelijks toe, wat vooral het gevolg is van het aantal ZZP'ers. Deze zelfstandigen zonder personeel profiteren van de fiscale faciliteiten voor ondernemers. Minpunt voor de economie is dat deze zelfstandigen geen arbeidsplaatsen creëren. Duitsland bezit geen fiscale regeling die de groei van ZZP'ers bemoedigt. Vandaar ook dat het aantal ZZP'ers groeit gelijk aan de ontwikkeling van de overige zelfstandigen met personeel. In Duitsland wordt de werkgelegenheid gestimuleerd door deze positieve ontwikkeling op de arbeidsmarkt.

De fiscale voordelen voor ondernemers in Nederland zorgen aan de ene kant voor meer ondernemingen, maar aan de andere kant stimuleren deze voordelen juist de groei van het aantal ZZP'ers. Dit betekent dat de fiscale faciliteiten uiteindelijk voor de

werkgelegenheid in Nederland ook een grote negatieve invloed kunnen hebben. Voorts kan worden geconstateerd dat de ontwikkelingen in Duitsland en Nederland aantonen dat een negatieve of positieve fiscale prikkel er beide niet aan in de weg staan om een toename van het aantal ondernemingen en de groei van de werkgelegenheid te verwezenlijken. Duitsland toont aan dat er, voor de ontwikkeling van het ondernemerschap en de arbeidsmarkt, niet uitsluitend een positieve fiscale stimulans aan ten grondslag dient te liggen. Duitsland leert ons zodoende dat het aannemelijk is dat er niet een direct causaal verband bestaat tussen de fiscale voordelen voor ondernemers en de positieve gevolgen daarvan voor de Nederlandse economie.

HOOFDSTUK 5

Conclusie

5.1 Inleiding

In deze scriptie is onderzoek gedaan naar de fiscale faciliteiten voor ondernemers in de Inkomstenbelasting, zoals de zelfstandigenaftrek en de later ingevoerde MKB-winstvrijstelling. De laatste jaren is het pakket aan ondernemersfaciliteiten flink uitgebreid ten voordele van de ondernemer. De uitbreiding heeft vergaande gevolgen gehad voor de verhouding van de belastingdruk tussen de ondernemer en de werknemer. De wetgever heeft met de fiscale aanpassingen verschillende doelstellingen willen bereiken. In de voorgaande hoofdstukken zijn deze doelstellingen uitgebreid onderworpen aan een analyse. In de volgende paragraaf zullen alle onderdelen van het onderzoek aan bod komen door antwoord te geven op de deelvragen uit hoofdstuk 1. Nadat een duidelijk beeld is geschetst wat betreft de uitkomsten, kan uiteindelijk een goed en gefundeerd antwoord worden gegeven op de hoofdvraag van deze scriptie:

“Is het verschil in belastingdruk tussen de IB-ondernemer enerzijds en de werknemer anderzijds als gevolg van de ondernemersfaciliteiten te rechtvaardigen?”

5.2 Beantwoording deelvragen

Vooruitlopend op de beantwoording van de hoofdvraag van deze scriptie worden in deze paragraaf alle geformuleerde deelvragen beantwoord. De uitwerking van de deelvragen uit hoofdstuk 1 wordt in het vervolg afzonderlijk en uitgebreid besproken.

A) Hoe verhoudt de belastingdruk van de IB-ondernemer zich ten opzichte van de belastingdruk van de werknemer over de periode 1991-2010?

In hoofdstuk 2 is begonnen met het onderzoek naar de belastingdruk van de IB-ondernemer en de werknemer. Als belastingplichtigen zijn twee identieke personen aangemerkt die alleen verschillen wat betreft inkomen, namelijk de IB-ondernemer met winst uit onderneming en de werknemer met loon uit dienstbetrekking. Alle andere omstandigheden zijn buiten beschouwing gelaten. Onderzocht is vervolgens wat de gevolgen voor de belastingdruk zijn van de invoering en uitbreiding van verschillende ondernemersfaciliteiten voor de belastingdruk. Immers de voordelen in de vorm van de zelfstandigenaftrek en de MKB-winstvrijstelling komen enkel en alleen toe aan de ondernemer in de inkomstenbelasting.

De resultaten van het onderzoek spreken voor zich. Over het algemeen gezien neemt voor zowel de ondernemer als de werknemer de belastingdruk ieder jaar af (grafiek 2.1 tot en met 2.3). Op ieder inkomensniveau (€25.000, €50.000 en €75.000) is de belastingdruk van de IB-ondernemer echter aanzienlijk lager dan de belastingdruk van de werknemer. De verschillen nemen in de loop van de tijd zelfs toe. Verder kan worden geconstateerd dat de drukverschillen per jaar gezien kleiner zijn naarmate het inkomensniveau hoger is (grafiek 2.4).

Geconcludeerd kan worden dat de IB-ondernemer door de fiscale faciliteiten wordt bevoordeeld ten opzichte van de werknemer. De verschillen nemen in de loop der tijd toe en zodoende wordt de IB-ondernemer ieder jaar meer bevoordeeld dan de werknemer op eenzelfde inkomensniveau. Er valt te zien dat de IB-ondernemers meer bevoordeeld worden ten opzichte van de werknemers naarmate het inkomensniveau lager is.

B) Zijn de verhoudingen in belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer, als gevolg van de fiscale faciliteiten, toe te schrijven aan de ratio van de desbetreffende belastingregeling?

De ratio van de zelfstandigenaftrek en de MKB-winstvrijstelling is het verlichten van de belastingdruk voor de ondernemer in de inkomstenbelasting door middel van aftrekposten en vrijstellingen op het belastbare bedrag. In het onderzoek is naar voren gekomen dat de IB-ondernemer wordt bevoordeeld ten opzichte van de werknemer. Op elk inkomensniveau en in ieder jaar is de belastingdruk van de IB-ondernemer aanzienlijk minder dan de belastingdruk van de werknemer. De resultaten laten zien dat de uitbreiding van de zelfstandigenaftrek en de invoering van de MKB-winstvrijstelling grote effecten hebben gehad op de belastingdrukverhoudingen. De zelfstandigenaftrek is in de periode 1991-2010 ieder jaar verhoogd ten gunste van de IB-ondernemer. Dit is terug te zien in de resultaten aangezien de belastingdruk van de IB-ondernemer ieder jaar en op ieder inkomensniveau meer afneemt dan de belastingdruk van de werknemer. De verandering in de verhouding van de belastingdruk is het meest opvallend in de periode vanaf het jaar 2007. Dit is niet geheel toevallig het jaar waarin de MKB-winstvrijstelling van kracht werd. De invoering van de MKB-winstvrijstelling betekende een vrijstelling van het belastbare bedrag met een (per jaar) bepaald percentage. Deze ondernemersfaciliteit is goed terug te zien in de jaren na 2006. Immers vanaf 2007 neemt de belastingdruk van de IB-ondernemers een flinke duik als gevolg van de MKB-winstvrijstelling, terwijl de belastingdruk van de werknemer weinig afwijkt van het pad dat al eerder was ingeslagen. Hieruit kan worden opgemaakt dat de verhouding in belastingdruk tussen de IB-ondernemer en de werknemer voor een groot deel zijn toe te schrijven aan de MKB-winstvrijstelling.

Mede door de diverse ondernemersfaciliteiten zijn de verhoudingen wat betreft belastingdruk de laatste jaren vele malen schever geworden. Dit is ook te zien in grafiek 2.4, alwaar de drukverschillen per inkomensniveau groter zijn in de jaren na de invoering van de MKB-winstvrijstelling.

C) Is het ondernemerschap in het geheel toegenomen over de periode 1991-2010? Zo ja, correleert dit met de fiscale faciliteiten?

Een van de doelstellingen van de wetgever met de invoering van de zelfstandigenaftrek en de MKB-winstvrijstelling was het bevorderen van ondernemerschap. Door de verschillende fiscale ondernemersfaciliteiten moest de ondernemer in de mens geprikkeld worden en zodoende een stimulans zijn voor de Nederlandse economie. Het lag dus in de lijn der verwachting dat de fiscale faciliteiten het ondernemerschap in Nederland op een positieve manier zouden moeten beïnvloeden. In hoofdstuk 3 is onderzocht hoe het ondernemerschap zich daadwerkelijk heeft ontwikkeld.

Grafiek 3.1 laat zien dat het ondernemerschap in het MKB zich in de periode 2001-2010 op een positieve manier heeft ontwikkeld. De belastingdruk van de IB-ondernemer ten opzichte van de werknemer wordt in de loop der tijd steeds lager en dit correleert met

het ondernemerschap in het Nederlandse MKB. Immers het ondernemerschap laat een positief verloop zien, uitgezonderd de dip rond het jaar 2008 als gevolg van de kredietcrisis. Echter zijn er meerdere factoren belangrijk met betrekking tot de ontwikkeling van het ondernemerschap waar rekening mee moet worden gehouden.

Het Bruto Binnenlands Product (hierna: BBP) is een dergelijke belangrijke factor ter vergelijking. In grafiek 3.2 vertoont de ontwikkeling van het BBP een bijna identiek verloop als het ondernemerschap in het MKB, inclusief de terugval als gevolg van de kredietcrisis. Grafiek 3.3 laat verder zien dat het aantal ondernemingen eenzelfde groeipatroon heeft als het BBP. De ontwikkeling van het ondernemerschap lijkt zodoende een sterk verband te tonen met de ontwikkeling van het BBP.

Het BBP wordt op haar beurt weer beïnvloed door de wereldhandel. De wereldhandel, welke een enorme boost heeft gekregen door de grote innovatie in de laatste decennia, volgt eenzelfde ontwikkeling als het BBP en het ondernemerschap (grafiek 3.4). De veranderingen in het ondernemerschap lijken zodoende een sterke correlatie te hebben met het BBP en de daaraan ten grondslag liggende wereldhandel.

Economische literatuur heeft echter tot op heden nog geen eenduidig antwoord weten te geven over een correlatie tussen de ontwikkeling van het ondernemerschap en de groei van het BBP (en de wereldhandel). In de loop der jaren is uit onderzoek gebleken dat er een positief verband bestaat, terwijl andere studies juist een negatieve relatie vinden. Er zijn zelfs onderzoeken gepubliceerd waarin geen enkele relatie tussen het BBP en het ondernemerschap naar voren is gekomen. Concluderend kan daarom worden gezegd dat het onmogelijk is om aan te tonen dat het BBP (en in het verlengde daarvan de wereldhandel) een relatie vertoont met de ontwikkeling van het ondernemerschap. Er kan daarom niet zonder meer een verband worden aangenomen tussen het BBP en het ondernemerschap in het MKB, ondanks dat beiden eenzelfde ontwikkeling vertonen.

Tenslotte zijn er verscheidene demografische en sociaal-culturele factoren die ervoor zorgen dat het ondernemerschap wordt gestimuleerd. Met name de toegenomen reputatie en status van het ondernemerschap speelt hierbij een belangrijke rol. Uit een onderzoek uit 2009 is gebleken dat een steeds groter deel van de bevolking het ondernemerschap verkiest boven een baan als werknemer. Deze ontwikkeling kan een verklaring geven voor het toegenomen ondernemerschap in Nederland.

Samenvattend kan worden geconcludeerd dat het ondernemerschap zichzelf de laatste jaren enorm heeft ontwikkeld. De toename van het aantal ondernemingen lijkt in lijn te lopen met de uitbreiding van de fiscale faciliteiten voor ondernemers. Echter zijn niet alleen de fiscale faciliteiten debet aan deze ontwikkeling. Verschillende andere factoren, zoals het BBP, de wereldhandel, demografische en sociaal-culturele factoren, staan in een belangrijke relatie ten opzichte van de toename van het aantal ondernemingen. Maar economische literatuur heeft tot op heden nog geen enkel eenduidig antwoord opgeleverd wat betreft de relatie tussen het BBP en het ondernemerschap. De diversiteit aan onderzoeksresultaten zaait eerder meer verwarring dan dat het duidelijkheid verschaft. Een verband tussen beide kan daarom voor het onderzoek in deze scriptie niet zonder meer worden aangenomen. Er kunnen zodoende weinig conclusies getrokken kunnen worden over de relatie tussen de fiscale faciliteiten en het aantal ondernemingen in het Nederlandse MKB.

D) Is de werkgelegenheid in het geheel toegenomen over de periode 1991-2010? Zo ja, correleert dit met de fiscale faciliteiten?

In grafiek 3.5 is de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen in het MKB te zien in de periode 2001-2010. Over de gehele periode bezien is er weinig ontwikkeling te

ontdekken. Het aantal arbeidsplaatsen blijft immers nagenoeg gelijk in de 10-jarige periode. Er kan zodoende niet direct een verband worden gelegd tussen de invoering en uitbreiding van de fiscale faciliteiten en de werkgelegenheid (de positieve ontwikkeling van het ondernemerschap in ogenschouw genomen). De toename van het aantal ondernemingen wordt volgens de cijfers niet gevolgd door een toename van de werkgelegenheid.

De reden dat de groei van de hoeveelheid arbeidsplaatsen achterblijft bij de toename van het aantal ondernemingen is het gevolg van een steeds groter wordend fenomeen: de zelfstandige zonder personeel (hierna: ZZP'er). Grafiek 3.6 laat de groei van het aantal zelfstandigen zien welke overeenkomt met de groei van het aantal ondernemingen. In grafiek 3.6 is een belangrijke ontwikkeling in de Nederlandse economie te herleiden. De groei van het aantal arbeidsplaatsen blijft ver achter bij het ontwikkeling van het totaal aantal zelfstandigen in het MKB. Dit is te verklaren door de achterblijvende groei van het aantal zelfstandigen met personeel. Zelfstandigen met personeel in dienst nemen niet of nauwelijks toe in hoeveelheid. De groei van het aantal ondernemingen wordt zodoende verklaard door de toenemende groei van het aantal ZZP'ers. Deze ZZP'ers creëren een onderneming zonder de werkgelegenheid te dienen. Dat verklaart dus dat het aantal ondernemingen groeit, maar dat het aantal arbeidsplaatsen nauwelijks verandert. De ontwikkeling van het aantal ZZP'ers gaat ten koste van werkgelegenheid.

Samengevat kan worden gezegd dat er geen verband kan worden gezien tussen de fiscale faciliteiten en de werkgelegenheid. De belastingdruk van de IB-ondernemer neemt in de loop der tijd af ten opzichte van de belastingdruk van de werknemer. Dit resulteert in een forse toename van het aantal ondernemingen, echter de werkgelegenheid blijft hier ver bij achter. De groei van het aantal zelfstandigen en ondernemingen wordt verklaard door de opkomst van een groot aantal ZZP'ers. De ZZP'er zorgt voor een toename van het ondernemerschap, maar creëert geen arbeidsplaatsen. De fiscale faciliteiten behalen zodoende niet de beoogde doelstellingen die de wetgever opstelde ten tijde van het invoeren van de fiscale regelingen.

E) Worden de overige fiscale doelstellingen behaald middels het invoeren en uitbreiden van de fiscale faciliteiten?

Een extra doelstelling van de wetgever voor de invoering van de faciliteiten is het *verlichten van de belastingdruk van ondernemers met een relatief laag inkomen*. Uit grafiek 3.7 blijkt dat het belastingvoordeel voor de IB-ondernemer met een inkomensniveau van €25.000 groter is dan bij een inkomensniveau van €50.000 of €75.000 te behalen is. Dit betekent zodoende dat de IB-ondernemer met een relatief laag inkomen de minste belastingdruk voelt en dat de belastingdruk wordt verlicht. Er wordt dus voldaan aan de doelstelling van de wetgever. Een punt van kritiek is de situatie waarin deze ondernemers zich bevinden, waardoor mogelijk niet wordt voldaan aan een andere voorwaarde. Immers de ondernemer met een laag inkomen wordt fiscaal gezien het meest gestimuleerd, terwijl deze zelf de minste mogelijkheden heeft om werkgelegenheid te creëren gezien het lage inkomen. Dit doet de vraag rijzen of de wetgever niet beter de ondernemer kan stimuleren die wel degelijk werkgelegenheid bevordert.

Een andere doelstelling van de wetgever voor de invoering van de MKB-winstvrijstelling is het compenseren van de tariefsverlaging van de vennootschapsbelasting. In tabel 3.1 is te zien dat met de invoering van de MKB-winstvrijstelling wordt aangesloten bij de tariefsverlaging in de vennootschapsbelasting. Door het rechte trekken van de

belastingdruk in de inkomsten- en vennootschapsbelasting is een grotere rechtsvormneutraliteit gecreëerd. Dus ook aan deze doelstelling heeft de wetgever voldaan.

F) Zijn er in het buitenland soortgelijke fiscale regelingen ontwikkeld voor ondernemers? Zo ja, hoe verhoudt de belastingdruk van de ondernemer zich ten opzichte van de werknemer en wat zijn daarvan de gevolgen voor de nationale economie?

Duitsland heeft ook verschillende regelingen en faciliteiten in het leven geroepen die gericht zijn op het ondernemerschap. In 2008 is de zogenaamde Unternehmensteuerreform 2008 ingevoerd, welke onder andere betrekking had op de Duitse Gewerbesteuer. De tarieven van de Gewerbesteuer werden verlaagd en de mogelijkheden voor verrekening met de Einkommensteuer voor de ondernemers werden verruimd. De achterliggende gedachte van deze beleidsmaatregel was het aantrekkelijker maken om als ondernemer in Duitsland een bedrijf te starten.

Uit de grafieken 4.1 tot en met 4.3 valt op te maken dat de belastingdruk voor de ondernemer in de Einkommensteuer groter is dan de belastingdruk van de werknemer in de Einkommensteuer. Dit betekent dus dat in Duitsland de ondernemer niet wordt bevoordeeld ten opzichte van de werknemer, maar eerder andersom. Daarnaast worden ZZP'ers, zoals advocaten en tandartsen, vrijgesteld van de Gewerbesteuer. Opvallend is te zien dat voor de ZZP'ers de belastingdruk volgens de grafieken 4.4 tot en met 4.6 ook hoger uitvalt dan de belastingdruk van de werknemer. Dit betekent dus dat er wat betreft belastingdruk geen positieve prikkel uitgaat om het ondernemerschap te stimuleren, aangezien het aantrekkelijker is om vanuit fiscaal oogpunt werknemer te zijn. De fiscale faciliteiten zorgen zodoende niet voor een aanzienlijk belastingvoordeel.

Indien nu wordt gekeken naar de ontwikkelingen in de Duitse economie dan vallen met name het ondernemerschap en de werkgelegenheid in het Duitse MKB op. Het ondernemerschap in Duitsland vertoont een positieve ontwikkeling, aangezien het aantal zelfstandigen volgens grafiek 4.11 stabiel toeneemt. Dus ondanks dat de Duitse ondernemer in het MKB fiscaal niet wordt bevoordeeld ten opzichte van de werknemer, groeit het aantal ondernemingen volgens dezelfde trend als het Duitse BBP (grafiek 4.9). In Duitsland lijkt het ondernemerschap zodoende een groot verband te vertonen met het BBP. Echter kan ook hier, net als voor Nederland, niet worden geconcludeerd dat er een verband tussen beide bestaat, aangezien er in verscheidene onderzoeken nog immer geen enkel eenduidig antwoord is gevonden met betrekking tot een eventuele relatie.

Wat ook de aandacht trekt is het feit dat de werkgelegenheid in Duitsland in de periode 2001-2009 aanzienlijk toeneemt (grafiek 4.10), parallel aan de ontwikkeling van het ondernemerschap. De ZZP'er wordt bovendien niet bovenmatig bevoordeeld ten opzichte van de werknemer. Het aantal ZZP'ers en het aantal zelfstandigen met personeel nemen in dezelfde mate toe en zorgen voor een toename van het ondernemerschap. Duitsland lijkt zodoende de doelstellingen te bereiken met het invoeren van de fiscale aanpassingen, immers het ondernemerschap wordt bevorderd en de werkgelegenheid neemt fors toe. Dit alles ondanks de fiscale inferieure positie van de ondernemer ten opzichte van de werknemer.

Concluderend kan worden gezegd dat Duitsland de ondernemer fiscaal niet bovenmatig begunstigt. Ondanks de hogere belastingdruk voor de ondernemer, nemen het ondernemerschap en de werkgelegenheid toe.. Duitsland maakt het zodoende aannemelijk dat er niet per definitie een causaal verband bestaat tussen de fiscale

voordelen voor ondernemers en de positieve gevolgen daarvan voor de Nederlandse economie.

5.3 Eindconclusie

Om nu het onderzoek af te sluiten wordt met behulp van de vorige deelvragen antwoord gegeven op de in hoofdstuk 1 opgestelde hoofdvraag:

“Is het verschil in belastingdruk tussen de IB-ondernemer enerzijds en de werknemer anderzijds als gevolg van de ondernemersfaciliteiten te rechtvaardigen?”

Het is duidelijk gebleken in het onderzoek dat de IB-ondernemer opzichtig wordt bevoordeeld door de wetgever ten opzichte van de werknemer. De wetgever houdt daarbij de basisgedachte aan dat de ondernemer met andere inkomensfuncties te maken heeft dan de werknemer. *“De ondernemer gebruikt het inkomen niet enkel voor consumptie, maar dient ook rekening te houden met de investerings- en reserveringsfunctie”* luidt de goedkeuring van de wetgever voor de bevoordeling. De ondernemer kan echter via de afschrijvingsfaciliteiten al gewoon voldoen aan de investeringsfunctie. Gewone bedrijfskosten kunnen worden uitgesmeerd over diverse jaren, waardoor de normale bedrijfsvoering en inkomensvoorziening niet in gevaar zouden moeten komen. Daarnaast loopt ook de werknemer evenals de ondernemer risico om inkomsten te verliezen als gevolg van ontslag of faillissement. Mede hierdoor is het niet reëel om ondernemers om deze redenen bij voorbaat al fiscale voordelen toe te kennen ten opzichte van werknemers.

Rechtvaardiging moet worden gezocht in andere en belangrijkere motieven zoals de wetgever zelf heeft verwoord in haar doelstellingen, te weten een positieve ontwikkeling van het ondernemerschap en werkgelegenheid in het MKB in Nederland. De aansluiting van het tarief van de inkomstenbelasting aan het tarief van de vennootschapsbelasting voor ondernemers is mathematisch eenvoudig voor elkaar te krijgen, evenals het verlichten van de belastingdruk van ondernemers met een relatief laag inkomen.

De belangrijkste rechtvaardiging voor de fiscale faciliteiten voor de IB-ondernemer dient te worden gezocht in de ontwikkeling van het ondernemerschap en de werkgelegenheid in het MKB. Het ondernemerschap is in de loop der jaren flink gegroeid. De toegenomen ondernemingszin in Nederland heeft zeker aan de groei van het aantal ondernemingen bijgedragen. Echter de meest in het oog springende ontwikkeling is de trend van het BBP in Nederland. Deze vertoont een vrijwel identiek verloop als de groei van het ondernemerschap. Ondanks dat beiden een sterke relatie lijken te vertonen, kan hier niets met zekerheid over worden gezegd. Binnen de wetenschappelijke literatuur is immers geen enkele eenduidigheid omtrent een relatie tussen het BBP en het ondernemerschap bekend. Zodoende moet worden vastgesteld dat niet met zekerheid conclusies kunnen worden getrokken wat betreft de rechtvaardiging van de fiscale faciliteiten en de effecten daarvan op het ondernemerschap en de werkgelegenheid.

Tegenover de onzekerheid over de fiscale faciliteiten staat de overduidelijke ontwikkeling van het aantal ZZP'ers in Nederland. Met name het grote belastingdrukverschil tussen de werknemer en de IB-ondernemer maakt het

aantrekkelijk om als zelfstandige aan de slag te gaan. Terwijl de werkgelegenheid niet of nauwelijks groeit, neemt het aandeel ZZP'ers in het totaal aantal zelfstandigen enorm toe. Het aantal zelfstandigen met personeel groeit bijna niet, wat de forse groei van het aantal ZZP'ers des te opvallender maakt. De groei van het aantal ondernemingen wordt zodoende grotendeels verklaard door de ontwikkeling van het aantal ZZP'ers, welke verder geen extra werkgelegenheid creëren.

Op deze manier voldoet de groei van het aantal ZZP'ers aan de doelstelling om meer ondernemerschap te ontwikkelen. Echter de doelstelling met betrekking tot de toename van de werkgelegenheid blijft hier flink bij achter. De werkgelegenheid is hier immers niet mee gebaat, doordat de ZZP'er in beginsel geen arbeidsplaatsen creëert. De verruiming van de fiscale faciliteiten lijkt zodoende het effect te hebben dat met name ZZP'ers profiteren van de belastingvoordelen. Dit blijkt voorts uit het feit dat zelfstandigen met personeel zich nauwelijks ontwikkelen, waardoor de grote groei van ZZP'ers extra opvallend is. Het is de vraag of deze ontwikkeling wenselijk is.

In de literatuur wordt verdeeld gereageerd op de ontwikkelingen van de ZZP'er in het Nederlandse MKB. Zo beoordeelt het EIM de toename van het aantal ZZP'ers als positief, met name op het gebied van flexibiliteit en innovatie. Een veranderende houding valt te bespeuren bij Jansen, die nog enige twijfel heeft over de opkomst van de ZZP'er. Aan de ene kant vraagt hij zich af of de wetgever niet is doorgeschoten in het belastingdrukverschil tussen de ondernemer en de werknemer en of er überhaupt een stimulans voor het ondernemerschap uitgaat van de fiscale faciliteiten. Aan de andere kant is Jansen ook positief over het huidige debat en ziet hij geen bedreiging uitgaan van het relatief kleine aandeel ZZP'ers in de totale beroepsbevolking. De Kam daarentegen heeft een negatievere kijk op de zaak, doordat hij vindt dat de toename van het aantal ZZP'ers met name het gevolg is van de fiscale voordelen voor ondernemers. Verder is hij van mening dat de wetgever het evenwicht in belastingdruk uit het oog is verloren en dat dit verschil niet te rechtvaardigen is door te wijzen op de investerings- en reserveringsfunctie van het inkomen. De wetgever dient zodoende kritisch te kijken naar de fiscale faciliteiten voor de IB-ondernemer. Tenslotte geven Van Es en Van Vuren een negatief oordeel over de opkomst van de ZZP'ers. Zij zijn van mening dat het beleid de belangrijkste rol heeft gespeeld in het ontstaan van de ZZP'ers en dat de economie verder geen invloed heeft op het aantal ZZP'ers. Verder vragen zij zich af of een dergelijke fiscale stimulans door de wetgever gewenst is.

Als Nederland vervolgens vergeleken wordt met de situatie in Duitsland, dan kan worden gezegd dat het ondernemerschap in Duitsland ondanks het ontbreken van een positieve fiscale prikkel parallel loopt met de ontwikkeling in Nederland. De ondernemersfaciliteiten in Duitsland hebben geen positief effect op de belastingdruk voor ondernemers ten opzichte van werknemers, maar ondanks dit groeit het aantal ondernemingen gestaag. Het lijkt duidelijk dat voor de groei van het ondernemerschap er niet uitsluitend positieve fiscale ondernemersfaciliteiten aan ten grondslag hoeven te liggen zoals in Nederland.

Wat betreft de ontwikkeling van de werkgelegenheid kan een ander verhaal worden verteld. Nederland wordt geconfronteerd met een groei van het aantal ZZP'ers. Deze zelfstandige, die geen arbeidsplaatsen creëert, zorgt voor de ontwikkeling van ondernemerschap, maar niet voor eenzelfde groei van de werkgelegenheid. In Duitsland is deze ontwikkeling tegenovergesteld, doordat de ontwikkeling van het aantal zelfstandigen zonder personeel nagenoeg gelijkloopt met de groei van het aantal

zelfstandigen met personeel. Hierdoor neemt de werkgelegenheid in Duitsland toe in tegenstelling tot Nederland.

Het lijkt aannemelijk dat de wetgever legitieme motieven heeft aangevoerd om via de fiscale faciliteiten het ondernemerschap en de werkgelegenheid te stimuleren. Ik ben het echter met De Kam eens dat de wetgever hierin gewoonweg doorgeschoten is, door niet te kijken naar de feitelijke ontwikkelingen in de Nederlandse economie. De ondernemer is jarenlang fiscaal tegemoet gekomen, terwijl de doelstellingen niet werden gehaald. Het voorbeeld Duitsland laat zien dat het ondernemerschap en de werkgelegenheid gestimuleerd kunnen worden zonder fiscale prikkels. De inmenging op de manier zoals Nederland dat heeft gedaan middels de fiscale faciliteiten, heeft enkel tot onbedoelde effecten geleid. Het enige wat zich na al die jaren nadrukkelijk heeft ontwikkeld, zijn niet-banencreërende ZZP'ers. Het lijkt evident dat de toename van het aantal ZZP'ers grotendeels is toe te schrijven aan de door de wetgever ingevoerde fiscale faciliteiten.

Het lijkt dan ook tijd te worden dat de wetgever het beleid zelf gaat evalueren en inziet dat op deze manier de ondernemers worden gesponsord door de schatkist. De werknemers subsidiëren in feite de ondernemers zonder daar zelf iets voor terug te krijgen. Er is zodoende sprake van een inkomensverdeling ten nadele van de werknemer die niet valt te rechtvaardigen. De bevoordeling van de IB-ondernemer betekent daarom slechts een belastingkorting zonder enig voordeel voor de economie. De schatkist loopt vele miljoenen euro's mis door het begunstigen van de ondernemers in Nederland, terwijl de gevolgen voor het ondernemerschap en de werkgelegenheid in Nederland vrijwel nihil zijn. De economie schiet weinig op met de huidige ondernemingsfaciliteiten. En als het MKB echt de motor van de economie is, zoals in beleidsstukken wordt gezegd, dan is er nog veel winst te behalen op dit terrein.

LITERATUURLIJST

Boeken

- * L.W. Sillevis, M.L.M. van Kempen, e.a., *Studenteneditie 2010-2011*, Cursus Belastingrecht (Inkomstenbelasting)
- * Tipke & Lang, *Steuerrecht*, Dr. Otto Schmidt 20^e druk 2010

Besluiten

- * Belastingplan 2010
- * Nota naar aanleiding van het verslag, 32 128 nr. 10, 23 oktober 2009
- * SER, *Zzp'er in beeld: Een integrale visie op zelfstandigen zonder personeel*, Advies nr. 2010/04
- * Reactie kabinet op SER-advies middels Brief van de Minister van SZW van 4 maart 2011
- * Unternehmensteuerreform 2008

Artikelen en studies

- * L. Alfaro & A. Charlton (2006). *International Financial Integration and Entrepreneurship*, NBER Working Paper 2007
- * Anwaltskanzlei Strick, *Whitepaper Duitse Belastingtarieven 2011*
- * H. Bowen & D. De Clercq (2008), *Journal of International Business Studies. Institutional context and the allocation of entrepreneurial effort*, 39(4), pp. 747 – 767
- * Centraal Bureau voor de Statistiek, *Het Nederlandse ondernemersklimaat in cijfers 2010*
- * R. Dekker en L. Kösters (CBS), *Zzp'ers in Nederland: de baanzekerheid voorbij?*, Sociaal-economische Trends, 2010-4
- * EIM, *Trendstudie MKB en Ondernemerschap* (maart 2010)
- * EIM, *Trendstudie MKB en Ondernemerschap* (2011)
- * F.J. Elswelier, *Ontwikkelingen in de Duitse belastingwetgeving voor vennootschappen, gevolgen voor Nederland?*, MBB 2008/04
- * Ernst & Young, *Studie: Aspecten van de Duitse Gewerbesteuer* (2007)
- * Van Es & Van Vuren (CPB), *Een decompositie van de groei van het aantal zelfstandigen in de beroepsbevolking*, TPE, jaargang 2010, 4(3) 126-148
- * Flanders DC (R. Buysse & L. Sleuwaegen), *Onderzoeksrapport: de contextuele determinanten van het ondernemerschap in Vlaanderen*, Februari 2010
- * J.H.A.M. Van Helvoirt, E.M.S. Spierts en A.J.A. Stevens, *De Duitse Unternehmensteuerreform 2008: een overzicht*, WFR 2008/834
- * J.J.M. Jansen, *Zzp'ers zegen of bedreiging?*, WFR 2009/991
- * C.A. De Kam, *Belastingdruk van zelfstandigen en werknemers: globaal evenwicht?*, WFR 2009/640
- * B.A. Kirchhoff, S.L. Newbert, I. Hasan & C. Armington (2007), *The Influence of University R & D Expenditures on New Business Formations and Employment Growth*, *Entrepreneurship: Theory & Practice*, 31(4). pp. 543 – 559
- * S.Y. Lee, R. Florida & Z.J. Acs (2004), *Creativity and Entrepreneurship: A Regional Analysis of New Firm Formation*, *Regional Studies*, 38(8), pp. 879 – 891

- * D.T. Mitchell & N.D. Campbell (2009), *Corruption's Effect on Business Venturing Within the United States*, American Journal of Economics and Sociology, 68(5), pp. 1135 – 1152
- * P. Reynolds, D.J. Storey & P. Westhead (1994), *Cross-national Comparisons of the Variation in New Firm Formation Rates*, Regional Studies. 28(4). 443 – 456

Grafieken

- * Grafiek 3.1: EIM, Reeksen kerngegevens MKB (2010)
- * Grafiek 3.2: Centraal Bureau voor de Statistiek (2010)
- * Grafiek 3.3: Centraal Bureau voor de Statistiek (2010)
- * Grafiek 3.3: EIM, Reeksen kerngegevens MKB (2010)
- * Grafiek 3.4: Centraal Bureau voor de Statistiek (2010)
- * Grafiek 3.5: EIM, Reeksen kerngegevens MKB (2010)
- * Grafiek 3.6: Centraal Bureau voor de Statistiek (2010)
- * Grafiek 4.9: www.destatis.de (2011)
- * Grafiek 4.10: www.destatis.de (2011)
- * Grafiek 4.11: Eurostat (2011)

Websites

- * <http://www.baa.nl>
- * <http://www.belastingdienst.nl>
- * <http://www.cbs.nl>
- * <http://www.cpb.nl>
- * <http://www.destatis.de>
- * <http://www.ec.europa.eu/eurostat>
- * <http://www.ondernemerschap.nl>

BIJLAGEN

BIJLAGE I: belastingdruk inkomensniveau €25.000,-

	2010		2009		2008		2007		2006	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000
Zelfstandigenaftrek	0	7222	0	7087	0	6968	0	6916	0	6807
MKB-winstvrijstelling	0	2133	0	1881	0	1803	0	1808	0	n.v.t.
Belastbaar bedrag	25000	15645	25000	16032	25000	16229	25000	16276	25000	18193
Inkomstenbelasting	8938	5233	8979	5371	9011	5453	9006	5477	9117	6295
Heffingskortingen	3476	3476	3495	3495	3517	3517	3435	3435	3347	3347
Totale belasting	5462	1757	5484	1876	5494	1936	5571	2042	5770	2948
Belastingdruk	21,85%	7,03%	21,94%	7,50%	21,97%	7,74%	22,28%	8,17%	23,08%	11,79%

	2005		2004		2003		2002		2001	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000
Zelfstandigenaftrek	0	6425	0	5045	0	4926	0	4906	0	4584
MKB-winstvrijstelling	0	n.v.t.	0	n.v.t.	0	n.v.t.	0	n.v.t.	0	n.v.t.
Belastbaar bedrag	25000	18575	25000	19955	25000	20074	25000	20094	25000	20416
Inkomstenbelasting	9212	6517	8994	6950	8789	6885	8619	6762	8618	6894
Heffingskortingen	3181	3181	3038	3038	2870	2870	2596	2596	2496	2496
Totale belasting	6031	3336	5956	3912	5919	4015	6023	4166	6122	4398
Belastingdruk	24,12%	13,34%	23,82%	15,65%	23,67%	16,06%	24,09%	16,66%	24,49%	17,59%

	2000		1999		1998		1997		1996	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	55250	55250	55250	55250	55250	55250	55250	55250	55250	55250
Aftrekbare kosten	3538	0	3174	0	3108	0	2598	0	2507	0
Zelfstandigenaftrek	0	13110	0	11815	0	10750	0	9825	0	9340
Belastingvrije som	8950	8950	8799	8799	8617	8617	7102	7102	7003	7003
Belastbaar bedrag	42762	33190	43277	34636	43525	35883	45550	38323	45740	38907
Inkomstenbelasting	15609	11976	15839	12637	15821	13043	16990	14294	17204	14590
Belastingdruk	28,25%	21,68%	28,67%	22,87%	28,64%	23,61%	30,75%	25,87%	31,14%	26,41%

	1995		1994		1993		1992		1991	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	55250	55250	55250	55250	55250	55250	55250	55250	55250	55250
Aftrekbare kosten	2139	0	2086	0	1578	0	1518	0	1036	0
Zelfstandigenaftrek	0	8345	0	7395	0	6465	0	6210	0	6030
Belastingvrije som	6074	6074	5925	5925	5769	5769	5225	5225	4660	4660
Belastbaar bedrag	47037	40831	47239	41930	47903	43016	48507	43815	49554	44560
Inkomstenbelasting	18040	15373	18481	15986	18931	16518	19333	16987	18653	16156
Belastingdruk	32,65%	27,82%	33,45%	28,93%	34,26%	29,90%	34,99%	30,75%	33,76%	29,24%

WN = werknemer
ON = ondernemer

BIJLAGE II: belastingdruk inkomensniveau €50.000,-

	2010		2009		2008		2007		2006	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000
Zelfstandigenaftrek	0	7222	0	7087	0	6968	0	6916	0	6213
MKB-winstvrijstelling	0	5133	0	4506	0	4303	0	4308	0	n.v.t
Belastbaar bedrag	50000	37645	50000	38407	50000	38729	50000	38776	50000	43787
Inkomstenbelasting	19433	14244	19479	14610	19501	14767	19468	14754	19585	16976
Heffingskortingen	3420	3420	3495	3495	3517	3517	3435	3435	3347	3347
Totale belasting	16013	10824	15984	11115	15984	11250	16033	11319	16238	13629
Belastingdruk	32,03%	21,65%	31,97%	22,23%	31,97%	22,50%	32,07%	22,64%	32,48%	27,26%

	2005		2004		2003		2002		2001	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000
Zelfstandigenaftrek	0	5864	0	4604	0	4021	0	3576	0	3294
MKB-winstvrijstelling	0	n.v.t.	0	n.v.t.	0	n.v.t.	0	n.v.t.	0	n.v.t.
Belastbaar bedrag	50000	44136	50000	45396	50000	45979	50000	46424	50000	46706
Inkomstenbelasting	19708	17245	19424	17490	19212	17584	19225	17497	19397	17684
Heffingskortingen	3181	3181	3038	3038	2870	2870	2596	2596	2496	2496
Totale belasting	16527	14064	16386	14452	16342	14714	16629	14901	16901	15188
Belastingdruk	33,05%	28,13%	32,77%	28,90%	32,68%	29,43%	33,26%	29,80%	33,80%	30,38%

	2000		1999		1998		1997		1996	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	110500	110500	110500	110500	110500	110500	110500	110500	110500	110500
Aftrekbare kosten	3538	0	3174	0	3108	0	2598	0	2507	0
Zelfstandigenaftrek	0	8730	0	7515	0	6550	0	5705	0	5280
Belastingvrije som	8950	8950	8799	8799	8617	8617	7102	7102	7003	7003
Belastbaar bedrag	98012	92820	98527	94186	98775	95333	100800	97693	100990	98217
Inkomstenbelasting	42482	39886	42829	40659	42947	41226	44900	43036	45650	43986
Belastingdruk	38,45%	36,10%	38,76%	36,80%	38,87%	37,31%	40,63%	38,95%	41,31%	39,81%

	1995		1994		1993		1992		1991	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	110500	110500	110500	110500	110500	110500	110500	110500	110500	110500
Aftrekbare kosten	2139	0	2086	0	1578	0	1518	0	1036	0
Zelfstandigenaftrek	0	4385	0	4275	0	4165	0	4010	0	3890
Belastingvrije som	6074	6074	5925	5925	5769	5769	5225	5225	4660	4660
Belastbaar bedrag	102287	100041	102489	100300	103153	100566	103757	101265	104804	101950
Inkomstenbelasting	47024	45676	47701	46388	48218	46665	48740	47245	48165	46453
Belastingdruk	42,56%	41,34%	43,17%	41,98%	43,64%	42,23%	44,11%	42,76%	43,59%	42,04%

WN = werknemer
ON = ondernemer

BIJLAGE III: belastingdruk inkomensniveau €75.000,-

	2010		2009		2008		2007		2006	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000
Zelfstandigenaftrek	0	4574	0	4488	0	4412	0	4379	0	4310
MKB-winstvrijstelling	0	8451	0	7404	0	7059	0	7062	0	n.v.t.
Belastbaar bedrag	75000	61975	75000	63108	75000	63529	75000	63559	75000	70690
Inkomstenbelasting	31996	25223	32000	25817	32114	26149	32161	26211	32361	30120
Heffingskortingen	3420	3420	3495	3495	3517	3517	3435	3435	3347	3347
Totale belasting	28576	21803	28505	22322	28597	22632	28726	22776	29014	26773
Belastingdruk	38,10%	29,07%	38,01%	29,76%	38,13%	30,18%	38,30%	30,37%	38,69%	35,70%

	2005		2004		2003		2002		2001	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000
Zelfstandigenaftrek	0	4068	0	3194	0	3119	0	3162	0	2893
MKB-winstvrijstelling	0	n.v.t.	0	n.v.t.	0	n.v.t.	0	n.v.t.	0	n.v.t.
Belastbaar bedrag	75000	70932	75000	71806	75000	71881	75000	71838	75000	72107
Inkomstenbelasting	32532	30416	32358	30697	32212	30590	32225	30580	32397	30893
Heffingskortingen	3181	3181	3038	3038	2870	2870	2596	2596	2496	2496
Totale belasting	29351	27235	29320	27659	29342	27720	29629	27984	29901	28397
Belastingdruk	39,13%	36,31%	39,09%	36,88%	39,12%	36,96%	39,50%	37,31%	39,87%	37,86%

	2000		1999		1998		1997		1996	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	165750	165750	165750	165750	165750	165750	165750	165750	165750	165750
Aftrekbare kosten	3538	0	3174	0	3108	0	2598	0	2507	0
Zelfstandigenaftrek	0	8730	0	7515	0	6550	0	5705	0	5280
Belastingvrije som	8950	8950	8799	8799	8617	8617	7102	7102	7003	7003
Belastbaar bedrag	153262	148070	153777	149436	154025	150583	156050	152943	156240	153467
Inkomstenbelasting	74658	71542	75236	72631	75597	73531	78050	76186	78800	77136
Belastingdruk	45,04%	43,16%	45,39%	43,82%	45,61%	44,36%	47,09%	45,96%	47,54%	46,54%

	1995		1994		1993		1992		1991	
	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON	WN	ON
Inkomen	165750	165750	165750	165750	165750	165750	165750	165750	165750	165750
Aftrekbare kosten	2139	0	2086	0	1578	0	1518	0	1036	0
Zelfstandigenaftrek	0	4385	0	4275	0	4165	0	4010	0	3890
Belastingvrije som	6074	6074	5925	5925	5769	5769	5225	5225	4660	4660
Belastbaar bedrag	157537	155291	157739	155550	158403	155816	159007	156515	160054	157200
Inkomstenbelasting	80174	78826	80851	79538	81368	79815	81890	80395	81315	79603
Belastingdruk	48,37%	47,56%	48,78%	47,99%	49,09%	48,15%	49,41%	48,50%	49,06%	48,03%

WN = werknemer
ON = ondernemer

BIJLAGE IV: belastingdruk Duitsland

	2010			2009			2008			2007		2006	
	WN	ON	ZZP	WN	ON	ZZP	WN	ON	ZZP	WN	ON	WN	ON
Inkomen	0	25000	0	0	25000	0	0	25000	0	0	25000	0	25000
Freibetrag	0	24500	0	0	24500	0	0	24500	0	0	24500	0	24500
Bedrijfsresultaat	0	500	0	0	500	0	0	500	0	0	500	0	500
Steuermesszahl	0	18	0	0	18	0	0	18	0	0	5	0	5
Hebesatz	0	70	0	0	70	0	0	70	0	0	20	0	20
Divisor	0	n.v.t.	0	0	n.v.t.	0	0	n.v.t.	0	0	1,2	0	1,2
Gewerbesteuer (GW)	0	70	0	0	70	0	0	70	0	0	17	0	17
Inkomen	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000	25000
Aftrek Werbungkosten	920	n.v.t.	0	920	n.v.t.	0	920	n.v.t.	0	920	n.v.t.	920	n.v.t.
Aftrek Gewerbesteuer	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	17	n.v.t.	17
Einkommensteuer	3839	4106	4106	3903	4171	4171	4001	4271	4271	4001	4266	4001	4266
Verrekening GW	n.v.t.	67	n.v.t.	n.v.t.	67	n.v.t.	n.v.t.	67	n.v.t.	n.v.t.	8	n.v.t.	8
Solidaritätszuträge	211	222	226	215	226	229	220	231	235	220	234	220	234
Einkommensteuer	4050	4332	4332	4118	4400	4400	4221	4506	4506	4221	4509	4221	4509
Belastingdruk	16,20%	17,33%	17,33%	16,47%	17,60%	17,60%	16,88%	18,02%	18,02%	16,88%	18,04%	16,88%	18,04%

	2010			2009			2008			2007		2006	
	WN	ON	ZZP	WN	ON	ZZP	WN	ON	ZZP	WN	ON	WN	ON
Inkomen	0	50000	0	0	50000	0	0	50000	0	0	50000	0	50000
Freibetrag	0	24500	0	0	24500	0	0	24500	0	0	24500	0	24500
Bedrijfsresultaat	0	25500	0	0	25500	0	0	25500	0	0	25500	0	25500
Steuermesszahl	0	893	0	0	893	0	0	893	0	0	405	0	405
Hebesatz	0	3570	0	0	3570	0	0	3570	0	0	1620	0	1620
Divisor	0	n.v.t.	0	0	n.v.t.	0	0	n.v.t.	0	0	1,2	0	1,2
Gewerbesteuer (GW)	0	3570	0	0	3570	0	0	3570	0	0	1350	0	1350
Inkomen	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000	50000
Aftrek Werbungkosten	920	n.v.t.	0	920	n.v.t.	0	920	n.v.t.	0	920	n.v.t.	920	n.v.t.
Aftrek GW	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	1350	n.v.t.	1350
Einkommensteuer	12474	12847	12847	12576	12950	12950	12720	13096	13096	12720	12546	12720	12546
Verrekening GW	n.v.t.	3392	n.v.t.	n.v.t.	3392	n.v.t.	n.v.t.	3392	n.v.t.	n.v.t.	608	n.v.t.	608
Solidaritätszuträge	686	520	707	692	526	712	700	534	720	700	657	700	657
Einkommensteuer	13160	13546	13554	13268	13654	13662	13420	13808	13816	13420	13945	13420	13945
Belastingdruk	26,32%	27,09%	27,11%	26,54%	27,31%	27,32%	26,84%	27,62%	27,63%	26,84%	27,89%	26,84%	27,89%

	2010			2009			2008			2007		2006	
	WN	ON	ZZP	WN	ON	ZZP	WN	ON	ZZP	WN	ON	WN	ON
Inkomen	0	75000	0	0	75000	0	0	75000	0	0	75000	0	75000
Freibetrag	0	24500	0	0	24500	0	0	24500	0	0	24500	0	24500
Bedrijfsresultaat	0	50500	0	0	50500	0	0	50500	0	0	50500	0	50500
Steuermesszahl	0	1768	0	0	1768	0	0	1768	0	0	1325	0	1325
Hebesatz	0	7070	0	0	7070	0	0	7070	0	0	5300	0	5300
Divisor	0	n.v.t.	0	0	n.v.t.	0	0	n.v.t.	0	0	1,2	0	1,2
Gewerbesteuer (GW)	0	7070	0	0	7070	0	0	7070	0	0	4417	0	4417
Inkomen	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000	75000
Aftrek Werbungkosten	920	n.v.t.	0	920	n.v.t.	0	920	n.v.t.	0	920	n.v.t.	920	n.v.t.
Aftrek GW	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	4417	n.v.t.	4417
Einkommensteuer	22941	23328	23328	23049	23436	23436	23119	23586	23586	23119	21730	23119	21730
Verrekening GW	n.v.t.	6717	n.v.t.	n.v.t.	6717	n.v.t.	n.v.t.	6717	n.v.t.	n.v.t.	1988	n.v.t.	1988
Solidaritätszuträge	1262	914	1283	1268	920	1289	1272	928	1297	1272	1086	1272	1086
Einkommensteuer	24203	24595	24611	24317	24709	24725	24391	24867	24883	24391	25245	24391	25245
Belastingdruk	32,27%	32,79%	32,81%	32,42%	32,95%	32,97%	32,52%	33,16%	33,18%	32,52%	33,66%	32,52%	33,66%

WN = werknemer

ON = ondernemer

ZZP = zelfstandige zonder personeel